PIV 1305
J 27225

Biblioteca Bucureștilor

12
Decembrie
2002

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

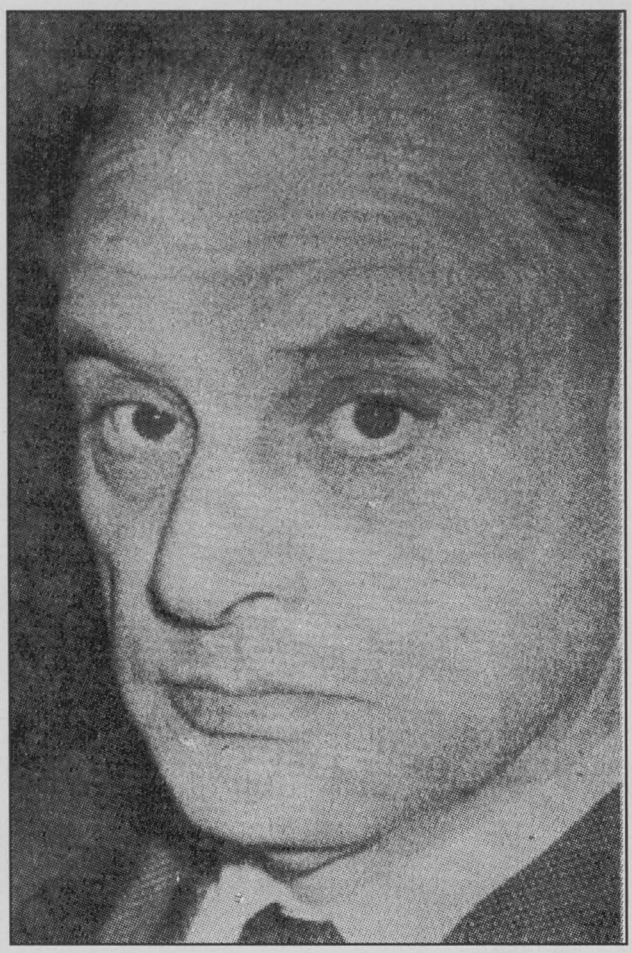

TUDOR VIANU

1897 – 1964

105 ani de la naştere

"... Dar urc pe podişuri înalte şi-i menesc luminii pe cei drepţi şi adevăraţi, pe cei naivi din încredere acordată oamenilor, pe cei care-şi spun cu uşurinţă gândurile, pe cei credincioşi prietenilor, pe cei care nu-şi uită cuvântul dat, pe acei care-şi lasă inima mişcată, pe acel care este gata să sară în ajutor, pe acel cu sufletul aprins, pe acel care arde lung, pe acel care ştie să îndure suferinţa, pe cel mândru, pe cel curat, pe omul darnic, pe cel care rămâne sărac, pe luptător şi pe viteaz. Doreşti să faci parte din tabăra acestora şi să stai cu ei împreună în lumină".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

1 Decembrie – Ziua Națională a României
Presa literară în România Întregită 2

Aniversare UNESCO
Ion Luca Caragiale – 150
Tudor VIANU – Arta prozatorilor români 4

Bicentenar Ion Heliade Rădulescu
Tudor VIANU – Arta prozatorilor români 9

Bucureștii de altădată

Ana Maria ORĂŞANU – Vechi zidiri bucureştene – Cândva, în decembrie... 11

Patrimoniu 13

Teatrul Național din București, 1852 – 2002
Iancu VĂCĂRESCU, Cezar BOLLIAC, Iosif VULCAN, M. EMINESCU, I.L. CARAGIALE, C. NOTTARA, Paul GUSTY, Camil PETRESCU, Ionuț NICULESCU, Ioan CRISTEA, Antoaneta PFEILLER 14

Autografe contemporane

Ioan MOLDOVAN – Interioarele nebune 24

Scrisoare din...

Dina PIŞCU – Biblioteca Județeană "George Barițiu" Braşov 26

Meridian biblioteconomic

Agenda EBLIDA 29
Biblioteca publică în era electronică [II] 30
Simona SOARE – Deficienții de vedere sunt parte a societății, membrii ei de drept .. 33

Catalog 36

Agenda culturală

Tîrgul Internațional de Carte "Gaudeamus" 38
Centrul de Informare pentru Tineret 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

1 DECEMBRIE – ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Presa literară în România Întregită

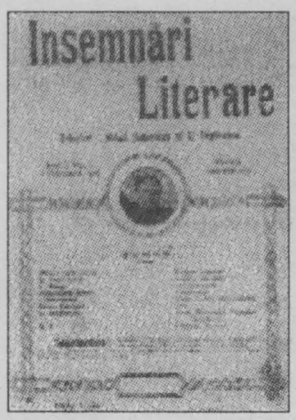

ÎNSEMNĂRI LITERARE

Apare la Iași, de la 2 februarie pînă la 21 decembrie 1919. Redactori: Mihail Sadoveanu, G. Topîrceanu.

... Însemnările literare *au ieșit la lumină într-o vreme de frămîntări și în împrejurări cu totul improprii pentru literatură. Am considerat publicarea ei ca o datorie. Ne-am străduit să păstrăm în paginile ei buna tradiție literară, nu febra și haosul prezentului. Ne-am silit să formăm în același timp o verigă de legătură cu acea zi de mult așteptată, în care vom putea relua, în condiții, sperăm, mai prielnice, vechea revistă cu care mai bine de un deceniu aproape ne identificasem și pe care marele război a întrerupt-o năprasnic.*

În România întregită, cu puteri vechi și noi, Viața românească *își pornește iar munca pentru cultură și frumos. Noi, cei de la* Însemnări literare, *reintrăm în curentul ei cu modestele noastre mijloace.*

Dăm, așadar, întîlnire cititorilor noștri la Viața românească. – M. Sadoveanu, G. Topîrceanu

SBURĂTORUL

Apare la București, de la 19 aprilie 1919 la 8 mai 1920. Director: E. Lovinescu.

Și totuși, nicăieri nu se dezvoltă mai anormal literatura decît la noi. Nicăieri nu e învăluită într-o atmosferă mai neprielnică de parțialitate. Sîntem divizați încă în triburi în care domnește legea scalpului. Fiecare revistă își are scriitorii și talentele ei autentice, îndărătul cărora e cîte un regizor politic sau cultural. N-am ieșit încă din faza luptelor de acum cincizeci de ani. Dimpotrivă, de la ideile de odinioară ne-am scoborît la oameni. Luptele s-au întețit și mai mult. Personalitățile mari au căutat să absoarbă tiranic pe cele mici... Sectarismul a învrăjbit cu încetul întreaga noastră viață literară. Talentul recunoscut de un patron e prin definiție tăgăduit de ceilalți. Trăim într-o atmosferă de continuă negație. Negația poate fi uneori rodnică. Prin saturație nu e decît deprimantă. – E. Lovinescu

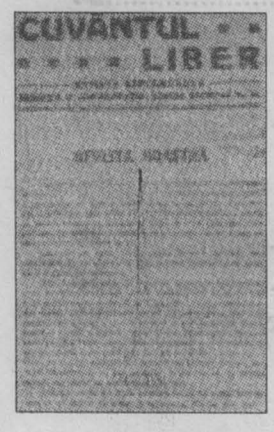

CUVÂNTUL LIBER

Apare la București, de la 24 august 1919 la 16 mai 1921 și de la 26 ianuarie 1924 la 9 ianuarie 1926. Director: Eugen Filotti.

... S-a proclamat unirea tuturor țărilor române; dar această proclamare e insuficientă, cît timp nu se va putea face fuziunea desăvîrșită între diferitele părți ale României Mari. Deocamdată, însă, am văzut funcționînd parlamente deosebite în fiecare provincie – afară de vechiul regat, mai oropsit, care n-are nici unul; legătura telefonică și telegrafică e ca și inexistentă – cei de la Sibiu își culeg din Belgrad știrile... din București! – iar pentru a merge din România în Transilvania se cere un permis special, căruia înainte de unire îi zicea pașaport. Singura comunicație promptă și sigură, care face din tot cuprinsul României Mari un teritoriu unic, este aceea a afacerilor mai mult sau mai puțin incorecte, căci oamenii acestor afaceri au iarba fiarelor din poveste, care le deschide toate porțile...

Fără îndoială, e momentul să scuturăm regimul absolutist, să risipim atmosfera de mucegai medieval, care moleșește atîtea energii și împiedică orice avînt. Starea de asediu e incompatibilă cu vremea de azi și e primejdioasă pentru România Mare.

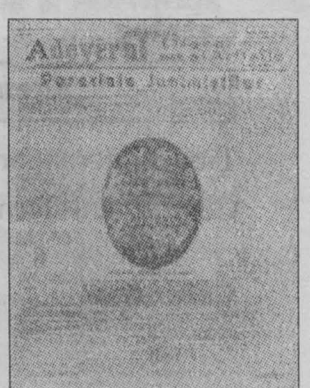

ADEVĂRUL LITERAR ȘI ARTISTIC

Reapare la București, săptămînal, de la 28 noiembrie 1920 pînă în 1939. Fondatori: Al. V. Beldiman (1888 – 1897), C. Mille (1897 – 1920).

... – Această situație a dat naștere, desigur, poporanismului.

Poporanismul nu există decît ca o doctrină socială. Nu l-am luat niciodată ca doctrină literară. Nici Viața românească *nu l-a considerat ca doctrină literară. A publicat literatură de toate neamurile. Nici nu s-a făcut niciodată poporanism literar. Așa-zisul țărănism de la* Semănătorul, *animat de N. Iorga, era numai un curent de simpatie pentru țărani. Chestia țărănească era chestia cea mai aspră a acelor timpuri. Nu se poate admite ca un scriitor să nu fie cu cei ce suferă. Cine a avut talent a lăsat de-atunci o operă, cine nu, nu. Numai talentul importă.* – De vorbă cu D. M. Sadoveanu – interviu de D. Botez

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

GÂNDIREA

Apare la Cluj, bilunar şi lunar, de la 1 mai 1921 pînă la iunie – iulie 1944 (de la nr. 10 din 20 decembrie 1922, la Bucureşti). Redactori: Cezar Petrescu şi D. I. Cucu.

... În România Mare, în care atîţia umblă după o pradă ori alta, mai trebuie să fie şi căi pentru ideal. Gîndirea noastră se întemeiază pe faptul că odată românii mici şi subjugaţi au avut un Luceafăr. Unii din solii Luceafărului au murit, alţii sînt miniştri, mulţi nu mai scriu. În România cea nouă e o datorie să încercăm a face să apară o revistă – cel puţin tot atît de bună cît a putut să apară în timpuri de asuprire străină. Fi-vor lanţurile nevoilor materiale de azi o mai mare piedică decît duşmanul de ieri? Aceasta trebuie experimentat. Nu e în puterea noastră, a celor mici de azi, să păstrăm înălţimea celor mari, cari au amuţit. Vie alţii, fiindcă trebuie să vie, fiindcă ţara are nevoie de lumina Gîndirii, *cum a avut odinioară nevoie de gîndul consolator al Luceafărului. Nu sîntem noi cei chemaţi – înalţe-se alţii!...*

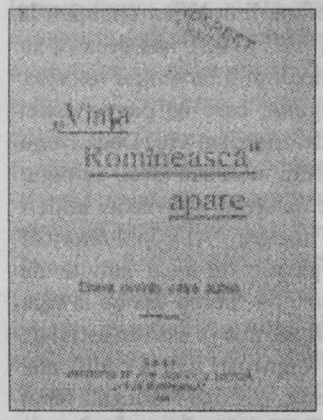

VIAŢA ROMÂNEASCĂ

Reapare după o întrerupere de 3 ani (ultimul număr din aprilie – mai – iunie 1916) la Iaşi, din martie 1920 (anul XII) pînă în decembrie 1932, cînd se mută la Bucureşti.

... Acum, cînd revendicările noastre naţionale s-au realizat, iar cele sociale sînt aproape de realizare, cînd rănile războiului sînt pe cale de vindecare, nu poate fi datorie mai sfîntă şi necesitate mai urgentă pentru consolidarea unirii şi pentru însăşi afirmarea dreptului la viaţă în rîndul popoarelor civilizate decît creşterea culturii româneşti şi răspîndirea luminii pînă în cele mai depărtate colţuri ale României şi pînă în cele mai adînci straturi ale poporului român.

Sub impulsul acestei datorii şi mulţumită împrejurărilor istorice care i-au mărit posibilitatea de răspîndire a luminii, făcînd să cadă de jur împrejur hotarele nefireşti care despărţeau pe români de români, ca şi barierele orizontale care rupeau poporul nostru în două clase vrăjmaşe, Viaţa românească, *întemeiată pe trecutul ei şi pe experienţa unui întreg deceniu de muncă încordată, îşi reîncepe apariţia...*

SOCIETATEA DE MÂINE

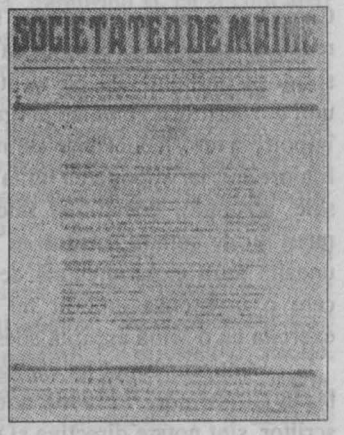

Apare la Bucureşti, de la 12 aprilie 1924, cu întreruperi, pînă în aprilie 1945. Comitetul de direcţie: Vasile Goldiş, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ion Lupaş, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea şi Ion Clopoţel.

... Totuşi, credem necesar a face de la început cîteva mărturisiri. Revista Societatea de mîine *va fi un organ al democraţiei, va lupta pentru libertăţile şi drepturile celor mulţi la lumină şi învăţătură. Întemeietorii ei sînt de părerea că poporul românesc nu poate fi mai bine apărat şi ajutat să-şi dezvăliască nepreţuitele comori cu care este înzestrat decît dîndu-i-se un regim care să facă posibilă revărsarea neîngrădită a energiilor. Nu este suficientă superioritatea numerică a ţăranilor români. Dacă sub regimurile evului mediu, de servaj, şi ale evului mediu modern de neorobie politică şi economică nu ne-am putut impune decît prin forţa numărului, astăzi argumentul nu mai este îndestulător şi a bătut ceasul diferenţierii sociale şi intelectualizării mulţimilor. Situaţia de echilibru intern, cînd stăm în faţa unor minorităţi superioare din punct de vedere social şi economic, nu poate fi creată decît prin reforme democratice, cari să valorifice mulţimile şi să le înlesnească accesul la orice situaţii la cari le dau dreptul talentele şi capacităţile de muncă....* – Ion Clopoţel

IDEEA EUROPEANĂ

Apare la Bucureşti, săptămînal, apoi lunar, de la 25 iunie 1919 pînă la 1 iulie 1928, în Editura "Noua revistă română", de sub conducerea lui C. Rădulescu-Motru.

Poporul român s-a întîlnit cu fiinţa Europei la toate răspîntiile vieţii sale istorice. În toate momentele lui hotărîtoare, "Europa" era adusă în conştiinţa noastră publică. Şi era natural să fie aşa. Un popor nu poate trăi fără o politică externă. În special poporul nostru român nu poate trăi decît în atîrnare de fiinţa Europei...

În sfîrşit, Europa de astăzi este pe cale să-şi compună o figură nouă. După cum reprezentanţii noştri la conferinţa de la Versailles vor fi mulţumiţi sau nu cu rezultatele obţinute, Europa va avea figura divinei "Dreptăţi", a zeiţei cu faţa senină, sau pe aceea a sarbedei "Ipocrizii".

Şi atunci vom fi pe la sfîrşitul politicii noastre sentimentale, fără să fi trecut însă în perioada politicii bazate pe realităţi.

Pentru a ajunge la aceasta din urmă, ne trebuie o sforţare. Trebuie să ne obişnuim cu gîndul că Europa este o realitate independentă de sentimentele noastre – prima realitate de la baza politicei noastre; şi că mijlocul pentru înţelegerea acestei Europe este numai unul: judecata obiectivă a minţii noastre...

Dacă Ideea europeană *va contribui să întărească acest simţ al realităţii în conştiinţa noastră publică, va contribui prin aceasta şi la o mai bună orientare a vieţii noastre politice...* – C. Rădulescu-Motru

Presa literară românească (1789 – 1948), ediţie de I. Hangiu, cu o introducere de D. Micu, *II (1901 – 1948)*, Editura pentru Literatură, 1968

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aniversare UNESCO

Ion Luca Caragiale – 150

[Arta prozatorului...]

Tudor VIANU

Printr-o diferențiere individuală, proprie creației de geniu, realismul povestitorilor români din veacul al XIX-lea atinge neașteptata lui plenitudine în opera lui I.L. Caragiale. Din punctul de vedere al istoriei literare, autorul *Momentelor* se găsește deci în succesiunea unui Costache Negruzzi sau N. Filimon. Pictura mediului contemporan, a omului care îl reprezintă și a chipului în care el se mișcă și vorbește alcătuiesc obiectul artei lui I.L. Caragiale. Desigur, în timpul bogatei sale cariere, Caragiale depășește de cîteva ori cadrele realismului. Totuși, pentru fixarea momentului său literar, este necesară raportarea lui la toți acei înaintași care, înaintea lui și cu mijloace pe care abia el trebuia să le desăvîrșească, au încercat o artă ancorată în categoria "adevărului". În vederea împlinirii programului său, Caragiale a înțeles că trebuie să se elibereze de directivele retoricei clasice, care continua să înlănțuiască nu numai pe scriitorii militanți din prima jumătate a veacului, dar și pe unii din scriitorii apreciați ai timpului său. Propriile lui săgeți împotriva retoricei clasice amintesc pe acele azvîrlite de Titu Maiorescu; iar supunerea lui la obiect, echilibrul mijloacelor sale, scrupulul conștiinței sale artistice îndreptățesc alăturarea lui de ceilalți scriitori ai "Junimii". Ironia însăși era o unealtă mult experimentată de vestita societate literară, pe care o înveselise umorul lui Creangă, dar care acum se exercita cu o armă ascuțită adeseori în propriul ei arsenal.

Antiretorismul lui Caragiale este o atitudine conștientă. În *Cîteva păreri* (1896), adevărată artă poetică a marelui scriitor, sînt notate directive și principii în legătură cu esența operei literare și cu fenomenul stilului, pe care un studiu ca al nostru nu le poate trece cu vederea. Întocmai ca Goethe, altădată, Caragiale știe să deosebească între "stil și manieră". "Între stil și manieră, scrie Caragiale, este aceeași deosebire ca între organismul necesar al ființei vii și structura voită a lucrului artificial" (*Opere*, vol. III, ed. Paul Zarifopol, p. 61). Ilustrarea principiului face necesară comparația dintre *Hernani* al lui Victor Hugo și *Othello* al lui Shakespeare. În opera lui Hugo, "discursuri academice", "blesteme retorice", oratiuni kilometrice. Dincolo, la Shakespeare, replica rapidă și plină de miez, dictată cu necesitate de pasiunea momentului. Cînd Othello crede a fi descoperit vinovata legătură de dragoste dintre Desdemona și Cassio, el nu găsește să spună decît aceste cuvinte: "Cum să-i omor?" "Căci, din două una, raționează Caragiale, ori (Othello) e în adevăr gelos pînă la cumplita crimă, și atunci n-are vreme să mai țină discursuri, și mai cu seamă kilometrice, și încă în versuri distilate; ori, dacă le ține, și-a scos din focul de la inimă, și n-are să se mai potrivească, la urmă, crima deloc. Prin urmare, ori crimă fără discurs, ori discurs fără crimă. Othello, deși «turc stupid», o știe bine aceasta și, fiindcă lui crima îi trebuie, renunțară la discurs, și foarte cuminte face" (*ibid.*, p. 60). Iată ceea ce nu înțelesese Hugo: caracterul manierat al intervenției retorice, adăugată în chip artificial întregului, care își pierde astfel spontaneitatea și necesitatea sa de organism viu. Dacă Hugo și, împreună cu el, atîți alți scriitori, mari sau mici, au putut cădea în această eroare, lucrul se datorește străvechei inițieri retorice, propagată prin școalele noastre. "A! sfîntă retorică! exclamă Caragiale. Cu multă pietate mi-aduc aminte de savantul *Cours français de Rhétorique*, prima țîță de la care am supt laptele științei literare" (*ibid.*, p. 64). Într-un astfel de curs se putea afla că stilurile sînt înjghebări fixe și codificate, capabile a fi propuse alegerii noastre, ca orice lucru gata făcut înainte de a apărea noi. Străvechea înțelepciune retorică ne învață că există stiluri clare și concise, pompoase și ușoare, mărețe, simple și sublime, patetice, largi, ornamentate și înflorite. Ar fi destul deci să-ți alegi stilul operei tale, pentru a găsi, sub rubrica respectivă, normele care ți-l garantează. Cît despre materialul diverselor stiluri, vechea retorică recomanda, de asemeni, tropii sau figurile, clase generale de expresie, a căror folosință împrumută neapărat agrement și distincție vorbirii. Față de acest mod de a înțelege fabricatul literar, atins de indelebila marcă a manierismului, conștiința de om modern a lui Caragiale îl face să priceapă ceea ce este absolut individual în fenomenul stilului, ca în oricare altă manifestare a vieții. Nu există, așadar, mai multe feluri de stil și nici formule generale, la care acestea pot fi reduse. Există numai un fel de stil: "stilul potrivit", haina unică a trupului individual care trebuie învestmîntat. Unicitatea absolută a stilului, cu neputință de convertit în formulă generală și de întrebuințare obștească, rezultă din aceea că, privit în esența lui, stilul este produsul acordării a două ritmuri, a ritmului în care se desfășoară spectacolul lumii pentru sufletul nostru și a ritmului în care, prin creația de artă, sufletul nostru îi răspunde: *"Ritmul – iată esența stilului"*. Potrivirea acestor două mișcări este un rezultat extrem de delicat, efectul unui echilibru foarte labil. Scriitorii trecuți prin școala retorică îl strică adeseori, cînd, în loc să asculte mișcarea vieții, pentru a-i potrivi melodia în acompaniament, recurg la vreuna din categoriile generale ale manualelor.

Caragiale a folosit de cîteva ori în chip ironic categoriile retoricei clasice. În *Două loturi*, cînd Eleutheriu Popescu crede a fi găsit biletele de loterie, îndelung și cu deznădejde căutate, autorul intervine patetic: "Toți zeii! toți au murit! toți mor! numai Norocul trăiește și va trăi alături cu Vremea, nemuritoare ca și el!... Sînt aci!... aci biletele!... aci era soarele strălucitor, căutat atîta timp orbește pe-ntuneric! D. Lefter e liniștit – acea liniște a mării, care înțelenită, în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

fine, vrea să se odihnească după zbuciumul unui năprasnic uragan: fața ei este senină, fără creț, pe cînd în fundu-i zac atîtea sfărîmături de corăbii, înghițite pe de-a pururi înainte de a fi putut ajunge la liman" (*Opere*, I, p. 160). Procedeul, cuprinzînd invocația patetică, aluzia mitologică, solemna comparație consacrată, este folosit cu intenție vădită de a-l compromite, prin aplicarea lui la o împrejurare trivială. Saltul din registrul realist în acel retoric este manifestarea atitudinii retorice a scriitorului față de unele din procedeele tradiționale ale literaturii. Și pentru a nu mai lăsa nici o îndoială în această privință, sfîrșitul nuvelei notează: "Dacă aș fi unul din acei autori cari se respectă și sunt foarte respectați, aș încheia povestirea mea astfel... Au trecut mulți ani la mijloc. Într-un tîrziu, cine vizita mînăstirea Țigănești putea vedea acolo o maică bătrînă, oacheșe, înaltă și uscată cu o aluniță mare păroasă deasupra sprîncenei din stînga și cu privirea extatică..." Urmează, împreună cu manierata evocare a celor doi eroi ai dramei, aceea a nevinovatelor lor manii. "Dar... fiindcă nu sunt dintre acei autori, încheie Caragiale, prefer să vă spun drept: după scandalul de la bancher, nu știu ce s-a întîmplat cu eroul meu și cu madam Popescu" (*ibid.*, p. 163). Caragiale declară deci a nu dori să facă parte dintre "autorii cari se respectă și sunt foarte respectați". El renunță cu dragă inimă la beneficiile patosului retoric, în faldurile căruia atîți scriitori ai tradiției clasice se învestmîntau ca într-o haină a demnității. Renunțînd la patosul retoric ironistul Caragiale atinge însă un alt patos, pe acel al lucidității și al adevărului, mai vrednic a fi rîvnit în noua constelație a realismului european.[1]

Caragiale nu cultivă ceea ce am văzut că se putea numi, sub pana primilor realiști, portretul fizic și moral al omului. În *Cîteva păreri*, ironia sa se îndreaptă nu numai împotriva manierismului retoric, dar și împotriva așa-numitei "analize psihologice" (*Opere*, III, p. 73). Incisivul și, pe alocuri, adîncul psiholog Caragiale crede a se putea dispensa de mijloacele analizei psihologice. Prezentarea faptului nud și a vorbei izvorîte din necesitatea situației i se par scriitorului mijloace literare de o eficacitate superioară. "Dar atunci, întreabă presupusul contrazicător al lui Caragiale, vrei să reduci nuvela la proporțiile unui simplu fapt divers de ziar, și romanul la forma strictă a unui raport de agent polițienesc!" "Ba nicidecum, i se răspunde, dar plimbă-mă pe mare la vreme și cu socoteală. Toate priveliștile mării și toată banala d-tale ingeniozitate de a-mi compara chinul sufletului omenesc cu al talazurilor îți sînt gratuite și mie chiar nule. Eu voi s-auz pocnetul paharului spart în capul lui Paul..." Adevărul este, pentru realist, senzație; în timp ce pentru clasic el era idee. Senzația în locul ideii, prezentarea directă în locul analizei psihologice dau măsura schimbării conștiente de poziție pe care o operează Caragiale.

Renunțînd la portretul moral și la despicarea complexelor sufletești, Caragiale nu folosește mai mult nici așa-numitul portret fizic. Rareori întîlnim evocarea aparenței umane, ca în *Păcat*: "Un băietan voinic – barba de-abia-i mijește, și sub căciula de oaie părul creț și des... și niște ochi blînzi" (I, p. 22). În schimb, ceea ce notează Caragiale, cu o insistență care trebuie neapărat reținută, este reacția fiziologică, vaga senzație organică, cenestezia eroilor. Cînd băietanul din *Păcat* înțelege că a fost remarcat de fata din vecini: "Trupul tînăr se simți furnicat din creștet pînă-n tălpi de un fior fierbinte... Căldura toată i se urcă la frunte" (I, p. 23). Iar cînd imboldul iubirii crește în el: "Flăcăul își umflă pieptul, întinzîndu-și brațele amorțite de friguri pînă-i trosnesc încheieturile" (I, p. 24). Somnul îl cuprinde tîrziu: "Se trîntește pe brînci în pat, își reazimă inima, în care simte o strînsoare nedefinită, pe mîna dreaptă, și pe cea stîngă fruntea caldă" (I, p. 25). Cînd pătrunde, în fine, în apartamentele iubitei: "aude urechile cum îi țiuiesc de tare și simte genunchii părăsindu-l" (I, p. 26). În *O făclie de Paște*, Leiba Zibal adoarme: "Foarte trudit, omul își încolăcește brațele pe masă și-și așează pe dînsele capul, care-i arde tare. La căldura soarelui de primăvară, care începuse să încingă fața mlaștinilor, o moliciune plăcută cuprinse nervii omului" (I, p. 57). Cînd teroarea pune stăpînire pe hangiu: "Buzele lui Leiba, fripte de friguri, urmau machinal gîndul tremurînd repede. O scuturătură puternică îl apucă dintre spete" (I, p. 61). Iar cînd amenințarea devine imediată: "Leiba simți că i se sting puterile și se așează la loc pe prag" (I, p. 62). Numeroase sînt notațiile fiziologice în povestirea *În vreme de război*. Teroarea hangiului Stavrache este evocată cu amănunte culese din cîmpul modificărilor organice: "Hangiul deschise gura mare să spună ceva, dar gura fără să scoată un sunet nu se mai putu închide; ochii clipiră de cîteva ori iute și apoi rămaseră mari, privind țintă, peste înfățișarea aceea, în depărtări neînchipuite; mîinile voiră să se ridice, dar căzură țepene de-a lungul trupului" etc. (I, p. 179). Iar cînd fratele pierdut de mult reapare ca o întruchipare a visurilor lui de groază și îi oferă să bea: "Stavrache luă paharul; îl duse spre gură, dar gura rămase-ncleștată, tremurînd și, ca și cum ar fi băut, deșertă paharul peste bărbie în sîn" (I, p. 180). În povestirea *La conac* ni se prezintă, cu ocazia călătorului care întrupează, fără îndoială, ispita diavolească, schița unui portret fizic: "Călătorul după chip și port e un negustor, vreun orzar ori cirezar, de cari umblă prin sate după daraveri; un roșcovan grăsuliu, cu fața vioaie; cîrn și pistrui; dar om plăcut la înfățișare și tovarăș glumeț, numai atîta că e șașiu..." Dar pentru că simplul portret fizic nu i se pare suficient lui Caragiale, el adaugă îndată notația reacției fiziologice pe care o produce vederea ciudatului călător, ca un element care acordă un mare spor de viață imaginii. Cu privirea sa crucișe, "cînd se uită drept în ochii tînărului, îi face așa ca o ameteală, cu un fel de durere la apropierea sprîncenelor" (I, p. 220). În *La hanul lui Mînjoală*, rătăcirea prin noapte este redată mai cu seamă prin elementele acompaniamentului organic: "Frigul ud mă pătrundea; simțeam că-mi îngheață pulpele și brațele. Mergînd cu capul plecat ca să nu mă-nece vîntul, începui să simt durere la cerbice, la frunte și la tîmple fierbințeală și bubuituri în urechi. Am băut prea mult! m-am gîndit eu, dîndu-mi căciula mai pe ceafă și ridicîndu-mi fruntea spre cer. Dar vîrtejul norilor mă ameța; mă ardea sub coastele din stînga. Am sorbit în adînc vîntul rece, dar un junghi m-a fulgerat pîn tot coșul pieptului de colo pînă colo. Am plecat bărbia. Căciula parcă mă strîngea de cap ca o menghinea; am scos-o și am pus-o pe oblînc... Mi-era rău... N-am făcut bine să plec!" (I, p. 144). În *Două loturi*, după prima zi a infructuoasei căutări a biletelor: "D-l Lefter a căzut pe o canapea sfărîmat de oboseală; a simțit că i se taie încheieturile și așa, un fel de slăbiciune la lingurea, parcă-l lua o apă; a moțăit de cîteva ori ș-a adormit" (I, p. 150). Cînd coana Lucsița în *La Moși* se întremează, printr-o băutură răcoritoare, din sfîrșeala pe care i-o provocase oboseala și căldura anotimpului, Caragiale notează: "În cîteva clipe, moașa Luc-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

siţa s-a simţit reîntrematã: sfîrşeala şi acel sentiment de pierzare, care-i vine omului cînd simte un gol de haos la lingurea, au dispărut cu desăvîrşire" (I, p. 279). Atîtea exemple sînt suficiente pentru a spune că I.L. Caragiale vede adeseori omul dinlăuntru, în planul modificărilor organice şi al acompaniamentului lor afectiv. Nu s-ar putea spune că oamenii lui Caragiale n-au o viaţă interioară. De cîteva ori, scriitorul a înviat fiinţe abisale, singuratici pierduţi în gîndurile şi terorile lor. În pictura internă a omului, Caragiale se opreşte însă, în prima etapă, la planul organic. Este, desigur, aci, o normă a naturalismului european, care, cu zugrăvirea fiinţei fiziologice, a introdus o nouă categorie literară, dar şi satisfacerea acelei nevoi de puternice senzaţii directe, în care Caragiale afirma unul din principalele puncte ale esteticii sale.

Dincoace de senzaţia organică, mai sus, în planul gîndurilor şi simţurilor, care-i traversează personajele, Caragiale opreşte de asemeni notaţia sa, fără a întreprinde propriu-zis o disecţie psihologică, adică o operaţie intelectuală care menţine distanţa dintre scriitor şi complexul sufletesc supus scalpelului său. Pătrunzînd în actualitatea sufletească a unora din personajele carageliene, nu sîntem obligaţi să ne reprezentăm pe autorul care o reflectă. Distanţa dintre acesta şi oamenii pe care-i zugrăveşte este suprimată, prin fuziune simpatetică, încît viaţa interioară a acestora nu este "oglindită", ci "produsă". Ideile şi sentimentele oamenilor nu ne apar din perspectiva scriitorului, ci din aceea a eroilor. Nu ascultăm pe autor vorbindu-ne, ci "vedem" oarecum personajele gîndind şi simţind. Stilul lui Caragiale, în aceste împrejurări, nu este deci "expozitiv", ci "simpatetic". Iată, de pildă, pe băietanul din *Păcat* consumîndu-se de dragoste şi aşteptare: "Trei nopţi de pîndă... patru... cinci... şi tot atîtea zile mai grele ca nopţile; ceasuri de cursuri şi meditaţii... zgomotul camarazilor, neputinţa de a sta singur cu închipuirea lui... şi frigurile... şi ferestrele tot închise... şi perdelele veşnic lăsate" (I, p. 25). Stările interioare, notate în discontinuitate, ca tot atîtea creste săltate din obscurul fluid lăuntric, nu sînt interpretări ale autorului. Nu autorul ne grăieşte prin el, ci ele grăiesc prin glasul simpatetic al autorului. În *O făclie de Paşte*, poate singura nuvelă în care Caragiale a ţinut să trateze "un caz" sufletesc, după maniera naturalismului psihologic, aşa-numitele "analize" sînt atribuite unor personaje secundare, studenţi care se întreţin, în faţa lui Leiba Zibal, despre împrejurări uluitor de asemănătoare cu ale lui. Cînd scriitorul însuşi apare în scenă, el n-o face pentru a comenta, ci pentru a transcrie: "Hangiul, posomorît, se puse să rumege în minte tot ce auzise... În tăcerea nopţii, pierduţi în întuneric, un bărbat, două femei şi doi copii fragezi, smulşi fără veste din braţele binefăcătorului somn de mîna fiarei cu chipul omenesc şi jertfiţi unul cîte unul... Ţipetele nebune ale copilului retezate de junghiul care-i despică pîntecele... Gîtul spart de secure, prin deschizătura căruia iese, după fiece gîlgîitură de sînge, o horcăitură surdă..." etc. (I, p. 61). Şi reveria lugubră se continuă după ritmul ei propriu, fără altă amintire a prezenţei povestitorului decît felul caracteristic al vocabularului său: "copiii jertfiţi unul cîte unul... braţele binefăcătorului somn... ţipetele nebune" etc. Caragiale transcrie de data aceasta cu propriile lui cuvinte. Cînd scriitorul este el însuşi subiectul activ al povestirii, ca în *Grand Hôtel "Victoria Română"*, notaţia discontinuă a vieţii interioare, în stil simpatetic, se produce, fără ca sentimentul unei divergenţe între materia şi expresia transcrierii să mai poată apărea: "Zece ceasuri... Să mă culc... Las ferestrele deschise şi lumînarea aprinsă şi mă aşez în pat... Mă doare capul... Băiatul cu prăjitura... Ce ochi!... Oare să fi existînd deochiul?... Un neastîmpăr nesuferit îmi furnică din talpă pînă-n creştet... Insecte!... Iute jos din pat!... Iau lumînarea să văd de aproape!..." etc. (I, p. 76). Alteori, în fine, scriitorul transcrie gîndurile şi sentimentele personajelor, dar nu cu propriile lui cuvinte, ca în exemplul de mai sus, ci cu propriile cuvinte ale personajelor. Apare atunci aşa-numitul "stil indirect liber", efect stilistic foarte răspîndit la scriitorii naturalişti ai veacului trecut, şi pe care Caragiale – pare-se – îl introduce în literatura noastră. Iată, de pildă, în nuvela *Păcat*, momentul în care cei doi vechi prieteni, preotul şi primarul, stau de vorbă despre lucruri privindu-i de aproape: "Steteau aci, faţă-n faţă, cei doi bătrîni şi buni prieteni, dar era atît de nemăsurată depărtarea dintre ei! Şi aceasta reducea pentru Cuţiteiu la proporţii ce nici nu mai merită socotite, spaimele părintelui. La urma urmelor, ce lucru mare şi grozav?... E ceva să se-ntîmple mai des şi mai lesne?... Ce?... Se iubesc doi oameni tineri... Ei! Şi-apoi?... Lume nu e?..." (I, p. 40). Autorul povesteşte cum se desfăşoară convorbirea dintre cei doi prieteni, dar, de la un moment dat, propriile cuvinte ale unuia din personaje apar în naraţiunea autorului. Cuvintele: "La urma urmelor, ce lucru mare şi grozav?" etc. nu sînt ale lui Caragiale, ci ale lui Cuţiteiu. Altă dată, criza sufletească a Ilenei, personaj al aceleiaşi nuvele, nu ne este prezentată în referatul scriitorului, ci în propria vorbire internă a personajului: "Oricît era de tînără Ileana, înţelesese că taică-său citea în sufletul ei tot aşa de bine ca-n cărţile lui de la biserică... Dacă-i aşa, care va să zică ştie şi el... Ş-apoi?... să ştie! Cine ce treabă are?... Frică?... de cine?... de ce?... de Matache?... tontul?... cîrpa?... O să-l lase şi pace bună: trai cu de-a sila nu se poate" etc. Cînd monologul interior încetează, referatul evocator al autorului reintră în drepturile sale: "Şi, cu mîinile înfipte în păr, femeia îşi legăna ca de durere capul frumos într-o parte şi-n alta..." (I, p. 47). În nuvela *În vreme de război*, scriitorul ne înfăţişează meditaţia solitară a hangiului, d-l Stavrache: "Pe cînd d-l Stavrache îşi ridica aşa de sus interesanta-i clădire de ipoteze, iacătă altă scrisoare: e tot de la Turnu-Măgurele – de astă dată însă e slovă străină... Slovă străină!... Ei! lucru dracului!" (I, p. 170). Cuvintele: "slovă străină" apar de două ori, dar întîia oară ele aparţin autorului, a doua oară personajului său, evocat în chipul caracteristic al vorbirii sale, prin efectul stilului indirect liber.

Stilul simpatetic şi cel indirect liber sînt oarecum treptele care conduc în centrul însuşi al artei scriitoriceşti a lui Caragiale. Ele sînt modalităţile tehnice ale unui scriitor care îşi vede şi îşi aude eroii, care nu poate să scrie despre ei decît privindu-i şi ascultîndu-i, făcîndu-i să se mişte şi să grăiască. De aceea toată arta lui Caragiale tinde către prezentarea directă a omului. Dar cum autorul *Momentelor* nu este un descriptiv, un ochi plastic, amator de amănunte concrete şi de culori vii, viziunea omului este în proza lui efectul chipului în care omul vorbeşte şi este ascultat. Nimeni înaintea lui, numai Creangă în acelaşi timp cu el, destul de puţini după dînşii, au fost scriitori care au adus în notarea graiului viu aceeaşi preciziune a auzului, aceeaşi intuiţie exactă a sintaxei vorbite, a vocabularului şi a inflexiunilor care ne uimesc în proza lui Caragiale. Recitiţi oricare din paginile lui Caragiale, adevărul vorbirii este izvorul încîntării mereu reînnoite pe care o sorbim din ele. Omul nu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

monologhează însă în paginile acestea. Vorbirea lui este o întrebare sau răspuns. Oamenii lui Caragiale se găsesc totdeauna în acțiune, în acțiunea orală, adică în dialog. Reflectînd, ca de atîtea ori, la condițiile artei sale, Caragiale scrie la începutul schiței *Amici*: "Cititorul mă va ierta că nu dau nici o indicație de ton, de acțiune și de gamă temperamentală în tot decursul dialogului – indicație atît de necesară pentru citire caldă – și va suplini însuși cu imaginația această lipsă" (I. p. 225). Preocuparea de a sprijini textul dialogat, prin indicații asupra tonului, acțiunii, gamei temperamentale, este a dramaturgului. Și Caragiale este poet dramatic pînă și în cea mai sumară dintre schițele lui. Dar cum perfecțiunea unui text dramatic este să facă inutile indicațiile închise de obicei între paranteze, prin însăși evidența constrîngătoare a adevărului vorbirii, Caragiale se poate lipsi, și în schița *Amici* și în oricare din paginile sale, de orice comentariu propriu asupra tonului și acțiunii. Iată o pagină mai puțin cunoscută, smulsă din povestirea cu elemente alegorice *Ion*. Eroul este un neconformist, un încăpățînat care își susține oricînd părerea, împotriva obștei coalizate contra lui:

"– Ia ascultă, mă băiete, a zis unul de la masă, are dreptate dumneaei: dacă place la toată lumea, ce te amesteci tu?... ce-ți pasă ție?

– Cum o să placă, nene, săracul de mine?... măgar! din gură! «Carnavalul de Venezia»! cu variațiuni!!!

– Dacă le place, mă! n-auzi?

– Ia m-ascultă și pe mine, flăcăule, zice altul mai dîrz, pierzîndu-și răbdarea; de ce ești căpățînos și nu vrei să-nțelegi?... Dacă ne-o plăcea și nouă, ăstora de aici?

– Cum să vă placă, omule?

– Ei! uite așa: să ne placă! Ce?... nu cumva o să cerem voie de la tine să ne placă?... Uite, mă!... Cine ești tu?

– Nu-i vorbă de cine sînt eu? strigă Ion aprins; e vorba: se poate să placă?... măgar – din gură, «Carnavalul de Venezia» – cu variațiuni?... Ai...

– Nu zbiera așa la mine, că eu te plesnesc!... Uite așa! o să ne placă!

– Lăsați-l, mă, zice altul; asta e părerea lui..." etc. (I, p. 161 – 162).

Străbaterea acestei pagini îi dă dreptate lui Caragiale. Indicațiile de ton și acțiune, în acompaniament, sînt inutile.[2] Unicele indicații sumare, în replica a patra și a șaptea, ar fi putut lipsi și ele. Cititorul nimerește singur tonul just și se simte transformat oarecum în actor. Am făcut pe mai mulți cititori să recitească cu grai viu această pagină în fața mea. Toți au reprodus aidoma înălțarea tonului în replica penultimă și coborîrea lui în cea din urmă. Adevărul dialogului lucrează ca o putere constrîngătoare.

Proza lui Caragiale ar putea fi cu mult folos studiată pentru a stabili divergențele stilului oral de acel scriptic. Anacoluta, adică trecerea, în interiorul aceleiași fraze, de la o formă de construcție gramaticală la alta, este unul din procedeele mai des întrebuințate de Caragiale, în transcrierea stilului vorbit. Un exemplu din multe care pot fi spicuite: "Strigă pomojnicul: «Cine-i!» Hoții cei doi, fugi care-ncotro" (I, p. 140). Interesant este de urmărit și procedeul vorbirii digresive, care reproduce ideația neselectată prin atenție, cedînd oricărei asociații. Iată în această privință un pasaj din *Art. 214*, unde "cocoana" se prezintă avocatului: "Mă recomand Tarsița Popeasca, văduva lui priotul Sava de la Caimata, care a dărămat-o Pache, cînd a făcut bulivardu ăl nou, și fiu-meu, Lache Popescu". Referințele povestirii se urmează întretăiate de numeroase digresiuni: "Să poftească!... Iacă-i vine lui pofta să meargă unde a-nțărcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la *Universul* că se bate, zice, că englezii... boierii ăia, ce fel de boieri ai dracului or fi și ăia! Încinși cu tei ca la Fefelei" etc. (II, p. 78, p. 80). Alteori digresiunile nu sînt numai acceptate, dar comandate de un interes sentimental care face ca ideile să se înșiruie după o altă ordine decît aceea discriminativă a logicei. Astfel, în schița *Proces-verbal*, care reproduce un text scris, dar unul scris de cineva care rămîne vorbitor și în această situație, dorința redactorului de a înnegri pe proprietar produce următoarea manifestare: "Avînd în vedere că d. Stavrache Stavrescu, proprietarul imobilului din strada Grațiilor no. 13 bis, lipit în dreapta cu imobilul aceluiași proprietar cu no. 13 simplu, iar în stînga un loc viran tot al aceluiași proprietar neîngrădit depunîndu-se fel de fel de murdalîcuri de către vecini, cum și de trecători, pentru care i s-a făcut în mai multe rînduri proces de contravenție asupra salubrității publice, iar imobilul respectiv cu no. 13 bis fiind compus dintr-o cameră, o săliță și o bucătărie, toate de cărămidă și o magazie de scînduri de lemne de foc, pe care l-a închiriat cu contract în regulă încă de la Sf. Gheorghe trecut domnișoarei Lucreția Ionescu pe un an, iar acum sub felurite pretexte refuză, nevoind să considere absolut nimic" etc. (I, p. 189 – 190). Caragiale a transcris de mai multe ori vorbirea neselectată de atenție sau aceea alcătuită din asociații călăuzite de alte criterii decît cele logice. Comicul verbal caragelesc rezultă într-o bună măsură din manevrarea unor astfel de procedee.

Am spus că I.L. Caragiale nu este un descriptiv, un ochi plastic. Evocarea mediului ocupă totuși un mare loc în arta sa. Dar evocarea mediului nu este aci efectul notării unor lucruri văzute, ci a moravurilor și a vorbirii. Caragiale nu descrie niciodată interioare, rareori și cu zgîrcenie aspecte vestimentare, foarte puțin din lucrurile cu care oamenii se înconjoară și pe care ei le mînuiesc. Oamenii lui Caragiale se mișcă într-o lume fără obiecte, dar se mișcă după deprinderile comune timpului și societății lor. Marele meșteșug constă în prezentarea tipului în individ, încît adevărata temă a narațiunilor lui este viața societății românești, mai cu seamă a micii burghezii bucureștene, în cele două sau trei decenii după 1880. Între formele de viață ale acestei societăți un loc întins ocupă modul ei de a grăi, vocabularul, ticurile verbale, expresiile comune, toate acele automatisme ale vorbirii care desenează, peste intenția comunicării individuale, structura obiectivă și autonomă a limbajului omenesc. Chiar atunci cînd i s-a întîmplat să descrie o societate mai veche și cînd, după modelul creat în romantism, ispita descripției pitorești putea deveni atît de puternică, Caragiale s-a mărginit la unicul sector al pitorescului lingvistic. O povestire ca *Kir Ianulea*, cu multele ei grecisme și turcisme, este un exemplu edificator în această privință.

Scriitor urban, este firesc ca I.L. Caragiale să nu fi dat un loc prea mare descrierilor de natură. El a resimțit totuși natura într-un chip mai viu decît acela care i se recunoaște de obicei. Dar natura care apare, ici și colo, în povestirile lui Caragiale, ca tot atîtea luminișuri neașteptate, nu este un mediu pitoresc, ci mai degrabă unul trecut printr-o imaginație difluentă, receptat ca sunet și ca senzație organică întovărășitoare, mai puțin ca trăsătură văzută. Contemporanii au vorbit adeseori despre remarcabilele înclinații muzicale

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Portret în cărbune de N. Vermont

ale lui Caragiale, despre melomania lui pasionată, despre prodigioasa memorie care îi ținea oricînd la dispoziție toate motivele mai de seamă ale clasicismului muzical. Dar dovada muzicalității lui Caragiale, în afară de cele cîteva referințe la unele opere renumite ale marelui repertoriu, pe care oricine le poate spicui în opera sa, stă în felul în care el a evocat natura. Iată, în acest sens, delicatele notații din *Calul Dracului*: "Nici prea cald, nici prea răcoare; de vînt, nici suflare; pe cîmp, așa liniște de toate patru părțile, că se puteau auzi cum țîrîiau și forfoteau gîngăniile miș-miș pîn păiș, și apa cum gîlgîia afară din ghizdul fîntînii printre pietricele..." (II, p. 245). Dealtfel, povestirea *Calul Dracului*, prin acea imensitate plină de farmec a cadrului nocturn, care face să răsune ca un acord din *Visul unei nopți de vară* a lui Shakespeare, este poate cea mai de seamă inspirație naturistă a lui Caragiale. Altă dată, în *Hanul lui Mînjoală*, descrierea, susținută de notații organice și de unele trăsături vizuale, a unui peisaj scuturat de viscol, se cristalizează într-o puternică pagină: "Să fi mers o bucată bună de drum. Viforul creștea scuturîndu-mă de pe șea. În înalt, nori după nori zburau opăciți ca de spaima unei pedepse de mai sus, unii la vale pe dedesubt, alții pe deasupra la deal, perdeluind în clipe largi, cînd mai gros, cînd mai subțire, lumina ostenită a sfertului din urmă. Frigul ud mă pătrundea: simțeam că-mi îngheață pulpele și brațele" etc. (I, p. 143). Descrierea viscolului irumpînd "în astîmpărul desăvîrșit ca-n puterea nopții", în care nici "glas de cîine nu se mai auzea", reține pe Caragiale și altă dată, în bucata *În vreme de război*. În funcțiune de cadru, natura apare numai uneori la Caragiale, alteori ea intervine pentru a sublinia o stare sufletească, pentru a răspunde cu ecoul ei insidios neliniștilor sau posomorelilor lăuntrice. Iată, astfel, pe jupîn Stavrache alunecînd sub teroarea amintirii fratelui dispărut, peste a cărui avere s-a înstăpînit cu multe îndoieli asupra drepturilor sale: "Afară plouă mărunțel, ploaie rece de toamnă, și boabele de apă prelingîndu-se de pe streșini și picînd în clipe ritmate pe fundul unui butoi dogit, lăsat gol într-adins la umezeală, făceau un fel de cîntare cu nenumărate și ciudate înțelesuri" (I, p. 173 – 174). Senzația, notată cu dibăcie, este a unui spirit muzical care știe să asculte glasurile naturii și să călăuzească ecoul lor în adîncime. Simboliștii numeau astfel de efecte de stil "corespondențe": Caragiale le regăsește pe seama sa, îmbogățind cu o tehnică nouă arta sa precisă și savantă.

Note:

1. Pentru folosința ironică și antiretorică a comparației nobile, v. și pasajele din *High-Life*: "S-a petrecut pînă la șapte dimineața, cînd aurora cu degetele ei de roză a venit să bată la ușa orizontului și să stingă cu privirile ei lumina petroleului, amintind infatigabililor dănțuitori că trebuie, cu regret, să se despartă" (*Opere*, I, p. 209). "Aurora cu degetele ei de roză..." este o imagine homerică, filtrată prin clasicismul francez. Caragiale o întrebuințează cu ironie. Personajul caragealian, Edgar Bostandaki, adept al canoanelor clasice, compară însă cu toată seriozitatea pe frumoasa doamnă Athenaïs Grégoraschko cu *divina Hebe* (*ibid.*, p. 211).

2. Pentru folosirea indicațiilor în paranteze, v. totuși schița *Art. 214* (II, p. 78 urm.)

(*Arta prozatorilor români*, Editura Minerva, 1988)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bicentenar

ION HELIADE RĂDULESCU

[Arta prozatorului...]

Tudor VIANU

Prozatorii români în prima jumătate a veacului al XIX-lea întocmesc un grup destul de omogen atît prin tendințele lor sociale și morale, cît și prin particularitățile lor stilistice. Un I. Heliade-Rădulescu, un Nicolae Bălcescu, un Alecu Russo, oricît de deosebite ar fi temperamentele lor individuale, coincid prin acea tendință activă, practică și militantă a scrisului lor, menită să cucerească, pentru poporul român și pentru statul în formație, bazele unei vieți noi de libertăți naționale și de sporită conștiință de sine. Un astfel de program, mărturisit cu hotărîre sau numai implicat în atitudinile lor scriitoricești, conferă grupului de prozatori din jurul evenimentului de la 1848 un netăgăduit caracter retoric. Prima fază a dezvoltării stilistice care începe în acel moment este o fază retorică. Autorii acestei epoci mai mult vorbesc decît scriu. Chiar cînd manevrează condeiul, ei rămîn oameni publici, individualități avîntate în largul vieții practice și politice, pentru care doresc să cucerească noi valori sau pe care doresc s-o îndrumeze către țeluri necunoscute sau părăsite de multă vreme. Cuvîntul grăit are, în aceste condiții, o valoare superioară expresiei scrise.

Cît de mult rămîne vorbitor în scrierile sale un Ion Heliade-Rădulescu și, deocamdată, simplu vorbitor, familiar, ne-o dovedesc mai întîi toate acele locuțiuni ale graiului viu, pe care autorul *Echilibrului între antiteze* nu se sfiește a le introduce în cursul expunerilor sale. "Voi să zic, adică – scrie, de pildă, Heliade-Rădulescu – că dacă se publică nota excelenței dumitale, ca toate vorbele, tiparul, bine vezi dumneata, se face ca un centru, ba ce zic, ca un soare, de unde ies nenumărate raze". Sau în altă parte: "Apoi pe unde măsori, p-acolo fireşte te şi duci: sau în materie, cu corpul în carne şi oase, sau cu mintea, pentru că se trag linii şi cu mintea, şi mai vîrtos prin scrisori şi depeşi, ce în drumul lor tot prin linii şerpuiesc; şi cari de la un timp încoa şerpuiesc, uite, ca fulgerul prin telegraful electric..." (*Echilibrul între antiteze*, Minerva, I, p. 20). Expresii ca "bine vezi dumneata", "ba ce zic", "uite" sînt ale vorbirii, mai mult decît ale scrisului. Ele presupun pe convorbitor și apar firesc în atmosfera unei conversații particulare. Ba chiar eliziunea în forma "p-acolo", pe care abia dacă și-o permite un scriitor stăpînit de solemnitatea oficiului său public, este cu totul naturală în vorbirea nestînjenită, adresată unui cerc intim de ascultători.

S-a vorbit uneori de trivialitatea lui Heliade-Rădulescu, ca una din însușirile mai izbitoare ale scrisului său. Trivială este mai cu seamă satira lui Heliade, sarcasmul care nu se dă înapoi în fața imaginii indecente, a apostrofei sau a jocului de cuvinte hazardat. Va trebui să treacă o generație pînă cînd sarcasmul trivial al lui Heliade să

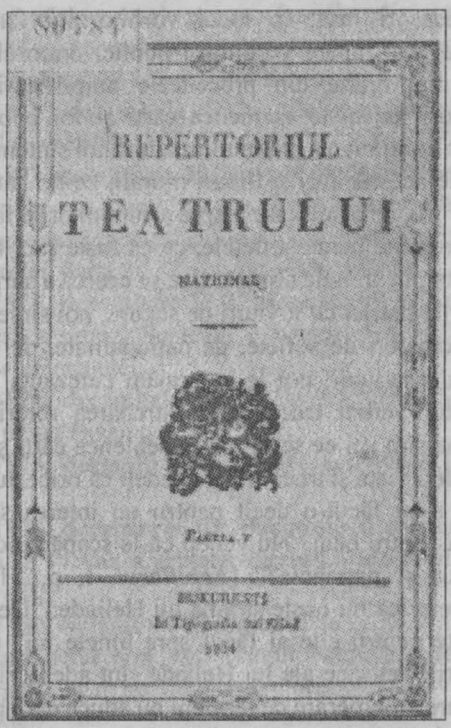

Coperta colecției *Repertoriul Teatrului Național*, publicată de Heliade

facă loc ironiei literare a lui Titu Maiorescu. Deocamdată ceea ce explică, dacă nu ceea ce autorizează licențele lui Heliade, este atitudinea sa de vorbitor, adică de om presupus a se exprima pentru urechile unui cerc mai restrîns de intimi. În cursul unei expuneri consacrate unei teme atît de abstracte ca aceea a necesității sintezei contrariilor, intervin nu numai digresiuni anecdotice, dar și imaginea lui Nea-Ntr-o Parte, figură alegorică simbolizînd unele din dezechilibrele vremii. "Într-o parte, să ierte, că cu toată afecția și cu tot respectul, nu pot să-i zic decît «Nea-Ntr-o Parte»" (p. 19). Nea-Ntr-o Parte este rudă bună cu domnul Sarsailă autorul, cealaltă alegorie a resentimentelor lui Heliade, zugrăvită în chipul următor: "Dumnealui și-a făcut în cap un *ideal*, dupe cum zice dumnealui, iar noi proștii îi zicem *idoloaică*. Aceea e drăguța dumnealui, dupe cum zice, un fel de Dulcinee, un fel de Leliță, care nici nu se gîndește la dumnealui, nici nu știe de se află vreun Sarsailă sau Sgîndărilă pe lume. Acum mai toate scrierile d-lui Sarsailă se îndreptează către Lelița ideală, sau de nu sînt unele d-a-dreptul către dumneaei, cu un sul subțire însă tot dă să priceapă că e înamorat foc, și tot la dumneaei gîndește cînd scrie" (*Opere*, I, ed. D. Popovici, p. 250).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Guez de Balzac, unul din creatorii prozei franceze moderne şi legislatorul ei incontestabil în veacul al XVII-lea, a arătat odată care este rolul politeţei în literatură: "Un om care ar apărea în scufie de noapte şi în halat, într-o zi de ceremonie, n-ar face o incivilitate mai mare decît acela care ar expune la lumina zilei lucruri care nu sînt bune decît în particular şi pe care cineva nu le poate spune decît intimilor sau servitorilor săi". Stilul lui Heliade-Rădulescu este prea adeseori acela al vorbitorului în scufie şi halat. De aceea sarcasmul său rămîne trivial, şi discuţia ideilor nu se constituie în proză ştiinţifică sau filozofică.

Adeseori însă, în locul vorbitorului familiar şi nesupravegheat, apare vorbitorul public, oratorul deprins cu cele mai multe din procedeele amplificării: "Noi, cumpărătorii de nişte asemenea cărţi şi foi publice, noi încurajăm continuarea şi înmulţirea lor; noi sîntem gazdele de hoţi ale acestor furi şi tîlhari morali, ce ne batjocoresc părinţii şi fiii, ce calcă casele spre a fura onorile familiilor, ce vin spre a ne ucide sufletele, ce ca nişte sacrilegi intră pînă în altar, în sfintele sfintelor, ce se cearcă a surpa tronul şi drepturile patriei cu lovituri de secure; noi sîntem gazde acestor ucigători de suflete, de naţionalitate, de cele mai scumpe ale naţiunii; noi le încurajăm cutezanţa" etc. De aici debitul verbal trece către întrebarea retorică: "Nu vedeţi cine sînt cei ce scriu nişte asemenea cărţi şi foi? nu le cunoaşteţi viaţa şi trecutul? nu vedeţi că orice au făcut în viaţa lor n-au făcut-o decît pentru un interes sordid, şi totdeauna pentru bani? Nu vedeţi că le scapără ochii după argint, aur şi diamante?" (*Echilibrul*, I, p. 317). Nici antiteza retorică nu-i este străină lui Heliade: "Despotul te pedepseşte pentru cîte ai făcut spre binele lui" (I, p. 6). Enumerările retorice ale lui Heliade sînt adeseori iluzorii, cînd o mare aglomerare de termeni nu aduce de fapt nici un progres al ideii: "Legea proclamată pe muntele Sinai deveni prima Condică a României...; aceasta singură nu putea fi legea lui, după natura lui, după originea lui, după datinile patriarhale, după credinţele lui, după aspiraţiunile lui" (I, p. 9).

Poate că originalitatea cea mai izbitoare a lui Heliade trebuie căutată, în conformitate cu temperamentul lui, în expresia sentimentelor de indignare şi revoltă. "La violenţă de injurie vom opune violenţă de cuvînt", scrie Heliade chiar la începutul *Echilibrului*. Iar în altă parte, vorbind despre "biciul sarcasmului indignaţiunii noastre" (*Echilibrul*, II, p. 322), Heliade îşi caracterizează propria lui manieră. Autorii vremii îşi atrag o dată fulgerele acestei indignări. "Ia să vadă însă că le aruncaţi din mîinile voastre cărţile ce ies din sordidele lor butice, din inimele lor şi mai spurcate, şi din descreieratele lor capete; ia să vă audă că nu mai vreţi astfel de marfă... şi veţi vedea cum se schimbă" etc. (*Echilibrul*, I, p. 317). Altă dată, ciocoii, personaje politice dubioase, provoacă un adevărant torent de comparaţii înjositoare: "Indivizi cu ochi de vulpe, cu gheare de cotoi, dacă nu pot avea de tigru, cu gesturi de momiţe (şi de suitarii); de au limbă, e ca să mintă, să calomnie; de au inimă, e un fel de tăgîrţă, unde să-şi ţie tezaurul feloniei şi perfidiei, ce le face toată forţa" etc. (*Echilibrul*, I, p. 79). În cursul acestor revărsări ale indignării şi mîniei, se încheagă şi cîte un portret fizic, în care scriitorul, în genere retoric şi abstract, dovedeşte că ochiul său vede, deşi trăsăturile pe care le surprinde sînt oarecum schematice şi caricaturale: "Stigmatizaţi, dacă nu din naştere, din educaţie, în şcoala particulară ce îşi fac, se cunosc de departe după fizionomie, după port, după umblet, după gesturi; de poartă vestminte largi şi işlic, ei sînt mai guleraţi decît toţi, lor işlicul le tremură şi li se învîrteşte în cap; nimeni nu se răţoieşte ca dînşii în danţ; nimeni ca dînşii nu bosînflă buzele şi nările, cînd fumă; nimeni ca dînşii nu se încoardă şi se înţeapă, cînd umblă; de scot tabacherea, de o ofer, de iau de la alţii tabac, de apucă linguriţa cu dulceaţă, paharul cu apă sau felegeanul cu cafea, au nişte gesturi, nişte talîmuri sau un fel de semne francmasonice particulare ale lor. De salută, de îţi surîd, te înfioară; de se înfăţişează la cei mai mari sau la curte, le crapă haina ori binişul în spate. La biserică, dacă au vreo biserică, vai de crucea ce îşi fac, căci parcă ar zbîrnîi la o tambură pe piept; la mir să nu le treacă nimeni înainte; şi paraua (sau gologanul) îl pun cu pumnul în disc. De vin în casa egalului sau mai vîrtos a neavutului, par că ar avea două piepturi unul peste altul; nu-i vezi încă chipul şi pieptul îi intră mai înainte d-a intra el pe uşă, căci nasul îi caută în sus..." (*Echilibrul*, I, p. 79 – 80). În acumularea atîtor trăsături sînt unele de o savoare particulară. Pentru a zugrăvi impostura generozităţii sau excesul încrederii în sine, evocarea insului care îşi depune "cu pumnul" paraua în discul bisericii sau a aceluia care, intrînd pe uşă, dă impresia a avea "două piepturi unul peste altul", sînt viziunile unui scriitor deosebit de înzestrat. Pornirea unui temperament coleric este inspiratoarea acestor portrete, cum se găsesc destule în opera lui Heliade. Niciodată pictorul nu-şi priveşte modelul, uitîndu-se pe sine. Imaginile sale sunt susţinute şi colorate pe dinăuntru de sentimentul său aprins.

Aceluiaşi sentiment însă i se datoresc şi accentele sale himnice, expresia veneraţiei sau a fervoarei cutremurate, în care propria mînie temperamentală îşi află oarecum complementul moral. Astfel, *Imnul pentru holeră*, scris în 1831, anunţă *Cîntarea României* a lui Alecu Russo, cu o accentuare poate încă mai apăsată a acelui ton aspru şi sublim a cărei origină urcă pînă la versetele *Vechiului Testament*: "Prunci sîntem, şi zîmbirea ta ne adună la picioarele tale şi întăreşte fiinţa noastră cea slabă; iar în posomorîrea ta, groaza şi spaima năpădeşte asupra pămîntului, şi moartea înfige asupra lumei ghearăle şi sfîşie făpturile tale, Dumnezeule!" (*Opere*, I, p. 243). Scriitorul care ştie să vestejească şi să blesteme sau să rîdă cu un sarcasm neîmblînzit se pricepe să şi adore, deşi dumnezeul căruia i se adresează rugăciunea sa este mai degrabă unul în care mînia răzbunătoare este oricum mai puternică decît dragostea şi iertarea.

(*Arta prozatorilor români*, Editura Minerva, 1988)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Vechi zidiri bucureştene

Cândva, în decembrie...

Ana Maria ORĂŞANU

O imagine inedită a trecutului bucureştean descoperim atunci când, din mulţimea evenimentelor şi faptelor derulate de-a lungul vremii, le selecţionăm doar pe cele petrecute într-o anume perioadă a fiecărui an. Astfel vom constata că şi la o privire fugară, istoria oraşului îşi dezvăluie momente impresionante. Politice, culturale, sociale sau de orice natură, dar toate de importanţă socială, ele semnifică, de asemenea, un loc de desfăşurare, un edificiu existent ori dispărut, o trăire colectivă, angajată, precum şi participarea unor personalităţi. Se reconfirmă că oriunde în Bucureşti, cândva s-a petrecut un fapt memorabil care trebuie evocat şi poate urmărit în consecinţe până la timpul prezent.

Am ales luna decembrie pentru că debutează cu aniversarea Marii Uniri din 1918 şi am alcătuit o selecţie cronologică începând cu anul 1832, ca omagiu pentru Ion Heliade Rădulescu şi excepţionala sa activitate culturală, până în anul 1989. An de răscruce în istoria naţională, an de schimbări fundamentale. Locurile şi casele, repere de semnificaţie majoră în planul memoriei comunitare, se recunosc şi nu necesită a fi numite. Doar păstrate şi ocrotite.

• **1832, decembrie 8/20:** Apare primul periodic românesc oficial: "Buletin, gazetă administrativă", apoi "Buletinul Ofiţial al Prinţipatului Ţării Româneşti", sub redacţia lui Heliade Rădulescu.

• **1835, decembrie 11/23:** Are loc primul spectacol de vodevil românesc: *Triumful amorului* de Ion Andrei Wachmann.

• **1837, decembrie 9/21:** Apare primul cotidian românesc, "România", sub conducerea lui Florian Aaron şi Gh. Hill.

• **1846, decembrie 9/21:** Are loc primul concert al lui Franz Liszt la Bucureşti, în Sala Momolo.

• **1852, decembrie 31/ ianuarie 12:** Are loc spectacolul inaugural al Teatrului Naţional (iniţial, **Teatrul cel Mare**).

• **1855, decembrie 4/16:** Se inaugurează **Şcoala de mică chirurgie** de la Mihai Vodă, fondator Carol Davila.

• **1861, decembrie 11/23:** Proclamaţie către naţiune a lui Al. I. Cuza, care declara: *"Unirea este îndeplinită! Naţionalitatea Română este întemeiată! Acest fapt măreţ, dorit de generaţiile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de Înalta Poartă, de puterile garante şi s-a înscris în datinile naţiunilor. (...) Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie. Vă iubiţi patria, veţi şti a o întări. Să trăiască România!"*

• **1863, decembrie 17/29:** Legea secularizării averilor mănăstireşti.

• **1864, decembrie 1/13:** Decret privind înfiinţarea **Casei de Depuneri şi Consemnaţiuni**.

• **decembrie 6/18:** Decret pentru înfiinţarea unei autorităţi sinodale centrale pentru afacerile religiei române.

• **1868, decembrie 15/27:** Concertul inaugural al Societăţii filarmonice române din Bucureşti.

• **1869, decembrie 14/26:** Se inaugurează oficial clădirea **Universităţii**.

• **1872, decembrie 28:** Intră în exploatare prima linie de tramvai cu cai a oraşului, pe traseul Calea Târgovişteі, Podul Mogoşoaiei, Teatrul cel Mare, str. Biserica Enei, Academiei, Colţei, Piaţa Sf. Gheorghe şi Moşi-Obor.

• **1873, decembrie 15/27:** Decret privind înfiinţarea la Bucureşti a primei Societăţi româneşti pentru fabricarea cărămizii şi a teracotei.

• **1874, decembrie 17/29:** Se înfiinţează Societatea de Credit urban Bucureşti.

• **1875, decembrie:** Îşi începe activitatea Banca de Bucureşti.

• **1877, decembrie 10:** Bucureştenii primesc vestea capitulării la Plevna a armatei turceşti. Generalul Osman-paşa se predă.

• **1880, noiembrie 21/decembrie 3:** Se semnează la Sigmaringen actul prin care prinţul Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen devine moştenitorul prezumtiv al tronului României.

• **1881, decembrie 7/19:** Se înfiinţează **Societatea Politehnică din România**.

• **1890, decembrie:** Se deschide prima expoziţie a asociaţiei artistice "Cercul artistic", unde expune pentru prima dată pictorul Ştefan Luchian.

• **decembrie 17/29:** Se înfiinţează "Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor" care va desfăşura o bogată activitate culturală şi politică de sprijinire a luptei pentru unitate naţională.

• **1894, decembrie 29/ianuarie 10:** Se oficiază căsătoria lui Ferdinand Victor Albert Meinrad, principe de Hohenzollern, cu Maria Alexandra Victoria de Saxa Coburg-Gotha.

• **1894, decembrie 9/21:** Intră în funcţiune primul tramvai electric bucureştean.

• **1900, decembrie:** Se organizează la Ateneul Român prima expoziţie personală a pictorului G. Petraşcu.

• **1914, decembrie 14/26:** Prima audiţie integrală în România a Simfoniei a IX-a de Beethoven.

• **1916, decembrie 1/14:** Se instalează în Capitală administraţia militară de ocupaţie "Militär Vervaltung in Rumänien".

• **decembrie:** mutarea Băncii Naţionale la Iaşi şi evacuarea tezaurului său, în valoare de 315.580.456 lei-aur la Moscova.

• **1918, noiembrie 18/decembrie 1:** Are loc la Alba Iulia Marea Adunare Naţională, cu participarea a peste

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

100.000 români-delegați din Transilvania și Banat, care "decretează unirea lor și a teritoriilor locuite de ei cu România".

Familia regală revine în București. *"De la gara Mogoșoaia până la intrarea în oraș, preoții au făcut slujbe la fiecare intersecție și au binecuvântat tricolorul. De la rondul al doilea de la Șoseaua Kisseleff, prin Piața Victoriei, până la Cercul Militar și de aici la Statuia lui Mihai Viteazul, apoi până în Dealul Mitropoliei, mulțimea de oameni, de soldați români, francezi și englezi era înșirată pe ambele părți ale drumului, agitând pancarde și batiste. După ce au fost întâmpinați cu pâine și sare la intrarea în oraș, regele Ferdinand și Regina Maria, însoțiți de generalul Berthelot și de alte oficialități, au parcurs călare drumul până la statuia lui Mihai Viteazul, unde a fost primită defilarea trupelor. După defilare, suveranii au participat la o slujbă religioasă la Mitropolie, la sfârșitul căreia, generalul-erou Eremia Grigorescu, ministru de război, i-a înmânat regelui Ferdinand Cartea de Mareșal. Cu aceleași manifestări de bucurie a fost întâmpinată familia regală și pe parcursul drumului până la Palatul Cotroceni".* (Radu Olteanu)

• **1918, noiembrie 20/decembrie 3:** Regina Maria primește la Cotroceni delegația de bucovineni conduși de Iancu Flondor.

• **noiembrie 30/decembrie 13:** Sosesc în Capitală delegații Adunării de la Alba Iulia pentru a prezenta Guvernului hotărârile adoptate.

• **decembrie 16/29:** Sosește delegația de transilvăneni condusă de episcopul Miron Cristea, episcopul Iuliu Hossu, Al. Vaida-Voievod, Vasile Goldiș și Caius Brediceanu pentru a participa la solemnitățile organizate la Palatul Regal și la Statuia lui Mihai Viteazul.

• **decembrie 11/24:** Regele Ferdinand emite Decretul de Unire a Transilvaniei cu Vechea Românie și Decretul de organizare provizorie a Transilvaniei.

• **1919, decembrie 29:** Parlamentul votează Legea de ratificare a unirii Transilvaniei, Bucovinei și Basarabiei cu România.

• **1920, decembrie:** Se înființează **Societatea compozitorilor români** sub conducerea lui George Enescu.

• **1921, decembrie 8:** Se inaugurează Opera Română cu spectacolul *Lohengrin* de R. Wagner, dirijor G. Enescu.

• **1923, decembrie 30:** Premiera filmului *Țigăncușa de la iatac*, prima coproducție din istoria filmului românesc.

• **1924, decembrie:** Premiera filmului *Milionar pentru o zi*, primul film românesc de autor, în regia lui Jean Georgescu.

• **decembrie:** Prima expoziție a grupului de avangardă „Contimporanul", la care participă și Brâncuși.

• **1925, decembrie 8:** Se înființează Institutul de Statistică Generală.

• **decembrie 31:** Consiliul de Coroană ratifică renunțarea prințului Carol la succesiunea tronului în favoarea fiului său Mihai.

• **1927, decembrie:** La Ateneul Român se vernisează **Expoziția retrospectivă a artei plastice românești din ultimii 50 de ani.**

• **decembrie 22:** Se înființează **Societatea de difuziune radiotelefonică din România.**

• **1938, decembrie 15:** Decret-lege pentru înființarea **Frontului Renașterii Naționale.**

• **1947, decembrie 30:** Abdicarea Regelui Mihai I. Adunarea Deputaților adoptă Legea nr. 363 prin care se proclamă **Republica Populară Română.**

• **1989, decembrie 22: Înlăturarea regimului politic comunist.**

Intrarea regelui Ferdinand și a reginei Maria în București, în fruntea armatei române, la 1 decembrie 1918

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București Donația Eugen Barbu

Artur SCHOPENHAUER, ***Aforisme asupra înțelepciunii în viață***
Traducere de Titu Maiorescu, ediția a treia revăzută, Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1891

... Dealtminteri toate operele isvorite din puternica genialitate și prin urmare originalitate a filosofului nostru se disting prin o admirabilă limpezime și frumusețe de stil, și studiarea lor va fi totdeauna de cel mai mare folos, indiferent de se primesc sau nu conclusiunile lor.

Dacă este vorba să începem și noi a lua parte la mișcarea filosofică a spiritului modern, se cuvine să existe și în mica noastră literatură ceva din scrierile lui Schopenhauer. Nepregătiți precum suntem încă pentru cercetarea problemelor metafisice, nu puteam alege din opera lui decât aforismele asupra înțelepciunii vieței ca fiind scrise mai popular... (T. Maiorescu)

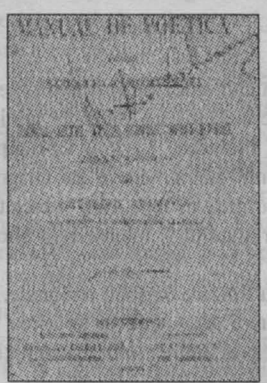

Gheorghe ADAMESCU, ***Manual de poetică pentru școalele românești***
Tipografia "EPOCA", Bucuresci, 1898

Deși avem în literatura noastră didactică vre-o câte-va manuale de poetică pentru școalele secundare, am încercat totuși a face o nouă lucrare – nu știu dacă pot zice și: o lucrare nouă – pe care o prezent onoraților miei colegi. Fără vre-o pretensiune de originalitate, am căutat să adun ce mi s'a părut potrivit pentru elevii și elevele noastre, dînd o redacțiune cît s-a putut mai înțeleasă diverselor principii pe cari le-am aflat în autorii consultați...

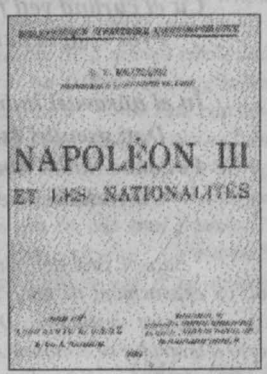

G. I. BRĂTIANU, ***Napoléon III et les nationalités***
Fundația pentru Literatură și Artă "Regele Carol II", București, 1934

... Napoléon III a pu dire avec raison, pour expliquer son action en faveur de l'Union des Principautés roumaines, en février 1859: «Si l'on me demandait quel intérêt la France avait dans ces contrées lointaines qu'arrose le Danube, je répondrais que l'intérêt de la France est partout où il y a une cause juste et civilisatrice à faire prévaloir». Inscrivons ici, pour finir, le vœu que la politique française puisse suivre à l'avenir la même voie; elle y trouvera non seulement les éléments d'une gloire nouvelle, mais aussi la réalisation la meilleure et la plus efficace de son intérêt national.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI
1852 – 2002

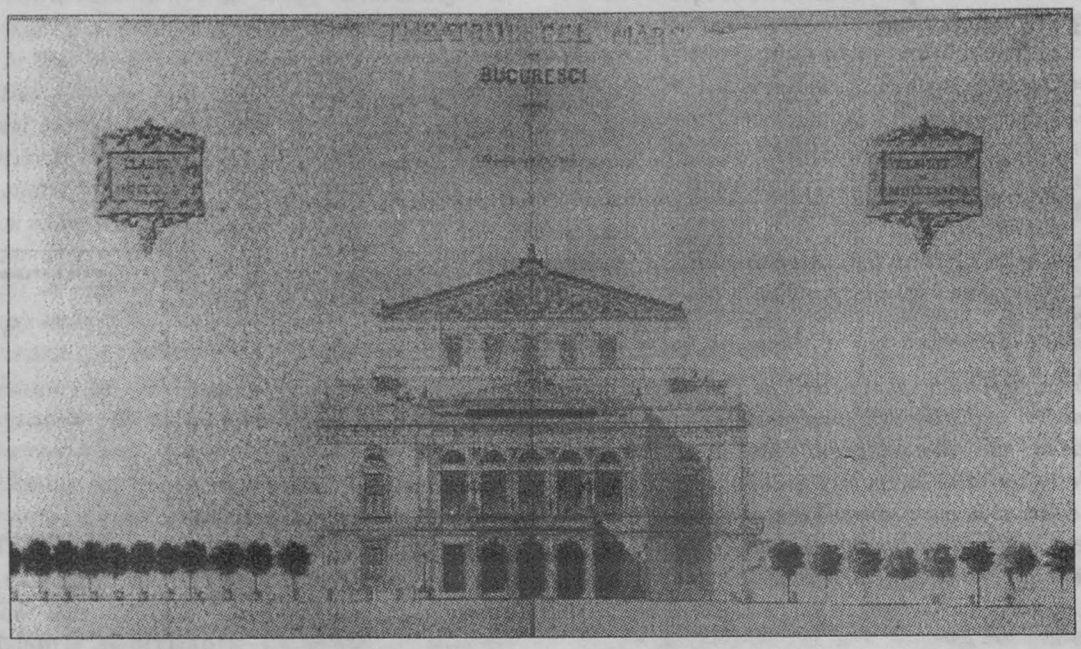

Iancu VĂCĂRESCU

LA DESCHIDEREA TEATRULUI ÎNTÂIAȘI DATĂ ÎN BUCUREȘTI – în anul 1819

SATURNU*

... O Maică-Patrie aveți,
Un duh de frați vă poarte;
Supuși, unirei supuneți
Puterea relei soarte!

Uniți vă înțelegeți voi,
Cu de romani mărime,
La tot d-o glăsuire voi
L-a dragostei-ntregime.

V-am dat Teatru, vi-l păziți
Ca un lăcaș de Muse;
Cu el curând veți fi vestiți,
Prin vești departe duse.

În el năravuri îndreptați,
Dați ascuțiri la minte;
Podoabe limbii noastre dați
Cu românești cuvinte...

** Saturn, zeul timpului sau însuși timpul, cu ceasornicul de nisip și secera, în poziție de sosire vestitoare. Din cea din fund parte a teatrului se coboară Astrea, cu cornul îmbilșugării în mână, din care se revarsă toate fericirile asupra binevoitorilor buni patrioți români. (I. V.)*

ZIDIREA TEATRULUI CEL MARE

– reconstituire documentară –

Ionuț NICULESCU

În primăvara timpurie a anului 1821 se traseră din calea eteriștilor lui Ipsilanti boierii „partidei naționale" a Țării Românești: Nicolae Văcărescu, Grigore Băleanu, Dinicu Golescu, Ioan și Constantin Câmpineanu, Emanoil Florescu, Ilarion, Episcopul Argeșului. În Brașovul pribegiei așteptară așezarea domniei pământene a lui Grigore Ghica, strânși tainic într-o **Societate literară română**, politică în fapt, căci societatea urmărea, prin programul ei radical, prefacerea instituțiilor statului și întemeierea altora după cum arăta mersul vremii.

"Soții" se legară prin jurământ să osteneasă pentru ridicare de școli naționale, să îndemne la lucrarea unui dicționar al limbii române, a unei gramatici, la tipărirea de gazete în graiul țării și, întâiași dată în viața noastră publică, la zidirea unui teatru național.

Voitorii de bine la vreme de cumpănă se întoarseră curând la rosturile lor. Doar Dinicu Golescu porni în lungi călătorii, după ce-și așeză copiii la școli. Pretutindeni unde își poartă veșmântul oriental, la **Buda**, **Beci** (Viena), **Veneția**, **Padua**, **Milanu**, **Minhen**, **Losana**, se minunează de câte vede în "Europa cea luminată". Grabnic, după sosirea la București, în 1826, caută însoțire cu patrioți din Adunarea țării pentru opera de renaștere națională trasă din învățăturile civilizației apusene, așa cum le înțelege el și le înfățișează în *Însemnare a călătoriii mele*.

Pentru „societatea secretă" pe care o plănuia împreună cu viitorii domnitori, prinții Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbey – deocamdată "juni revoluționari"! – îi stă alături profesorul de la „Sfântul Sava", Ion Heliade Rădulescu, curând și Ion Câmpineanu. În *Însemnările despre români*, Karl Marx arată că "Golescu, Heliade și Câmpineanu au alcătuit un triumvirat politic, angajându-se să organizeze propaganda națională". Conjurații sting bănuielile cârmuirii, dar mai ales ale consulului rus, prin întrunirile unei **Societăți literare românești** ținute în casele Golescului (pe locul Palatului Republicii de azi), întruniri la care participă "mai toți boierii din capitală" (Heliade).

Statutul societății reia punctele programului brașovean de la 1822, păstrat de Ioan Câmpineanu, program cunoscut doar din relatările lui Heliade. Noul document, transcris de I. Heliade Rădulescu în scrierea memorialistică *Echilibrul între antiteze*, stipulează, la punctul șapte, din opt câte are, **Formarea unui Teatru Național**.

Teatrul Național, alături de Colegiul de la Sfântul Sava, de școlile normale din capitalele de județ, de școlile primare, de gazete și "traducțiuni", trebuie să fie, potrivit

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Costache Caragiale

Matei Millo

Mihail Pascaly

Eufrosina Popescu

rolului atribuit de patrioții și cărturarii din zorii veacului redeșteptării noastre naționale, al XIX-lea, un templu al limbii românești.

Întâia sa menire, dintre multele avute într-o frământată și binecuvântată istorie.

Vremi potrivnice se iviră din nou: epidemia de ciumă la 1828, ocuparea rusească a Principatelor în 1829, "moartea cea păgubitoare a d. Marelui logofăt Dinicu Golescu", anunțată la 5 octombrie 1830 în ziarul "Curierul românesc", prima gazetă a Capitalei, scoasă de Heliade Rădulescu. În paginile ei, cărturarul îndeamnă mereu ca "să se tragă rodnică și adâncă brazdă în ogorul artelor și al literaturii". Printre școlarii colegiului de la Sfântul Sava, nu puțini rosteau tiradele înfocatei literaturi eroice, traduceri ieșite din tipografia aceluiași Heliade Rădulescu, școlari îndrumați de profesorul Costache Aristia, actorul. În casele lui Ioan Câmpineanu, deschise pentru cultivarea deosebitelor arte, se urzeau iarăși planuri de unire, ca răspuns la îngrădirile puse de puterea protectoare rusească, prin Regulamentul Organic promulgat în 1832, oricăror tendințe de emancipare și lucrare a spiritului național.

Astfel, cu puteri sporite și largă participare pe față a mari dregători din Obștească Adunare, se întemeiază, în luna octombrie a anului 1833, **Societatea filarmonică** cu scopul de a lucra pentru "cultivarea limbii românești și înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale și instrumentale în Principat și prin aceasta formarea unui Teatru Național". Ctitorii Ioan Câmpineanu și I. Heliade Rădulescu semnau actul de naștere al primei scene românești, cum i se va spune în veac Naționalului din București.

Până în 1836, când consulul rus convinge pe domnitorul Alexandru Ghica să-și retragă protecția, deziderateле **Societății filarmonice** fură împlinite: din școala de declamație și muzică a ieșit prima generație de actori și cântăreți profesioniști, înfățișată în examen public la 29 august 1834; în colecția *Repertoriul Teatrului Național* apar câteva zeci de traduceri din dramaturgia franceză, italiană, germană, baza repertoriului dramatic al viitorului Teatru Național de pe Podul Mogoșoaiei. Între 1835 și 1836 apar 13 numere din "Gazeta Teatrului Național", în tiraj de o mie de exemplare numărul, foaie începătoare a publicisticii de teatru la noi.

În fine, prin daniile marilor divăniți, hatmanul Constantin Cornescu ("banii indemnizației scutelnicilor săi pe un an, a mai dat și 100.000 oca de var adus la locul zidirii"), logofătul Dreptății Al. Filipescu ("a dăruit pentru totdeauna zidirii teatrului banii scutelnicilor săi pe un an"), aga Costache Manu ("lăsase iarăși prin testament o sumă de 54.000 lei pentru clădirea Teatrului Național"), prin daniile colonelului Ioan Câmpineanu și ale altor subscriitori cu înlesnire, s-a cumpărat locul dragomanului Serafim, numit Hanul Câmpinenii sau Hanul Filaret, pentru grabnica înălțare a edificiului Teatrului Național.

Istoricii Bucureștilor nu cad întrutotul de acord când localizează proprietatea **Societății filarmonice**, aflată la limita dintre mahalalele Sărindarului și Crețulescu, mărginită de Calea (Podul) Mogoșoaiei, la bariera de atunci a orașului. Dăm crezare acelora care consemnează că Hanul Filaret ocupa partea de loc dinspre strada Câmpineanu de astăzi, până în mijlocul Podului Mogoșoaiei. George Potra a văzut, în anii '50 ai veacului trecut, "cu ocazia deselor săpături care s-au făcut pentru instalarea

Cezar BOLLIAC

Teatru din București

[II]

Ideea despre teatrul național a avut mai multe perioade de flux și reflux; acum este într-un desăvîrșit reflux. Oare o să se realizeze vreodată visul acesta? Sub guvernul fanarioților, într-un teatru larg cu trei rînduri de loje, se schița ideea de un teatru național. În timpii răzmiriței, prin țări străine, românii pribegi proiecta formarea unui teatru național. După răzmiriță, cînd se aduna pribegii și își afla domenurile pustiite, cînd nu erau încredințați românii că vor avea trei zile de pace, se ocupau cu un teatru național și, într-o limbă mixtă și incultă, se dedeau tragedii în românește în sala splendidă despre care vorbirăm. În anii trecuți s-a format o trupă românească care a izbutit în mai multe ramure ale artei dramatice și care numără în repertoriul său la o sută bucăți de teatru într-un curs de optsprezece luni; și acum cînd drumurile înaintării s-au lărgit așa de mult subt un guvern luminat, cînd publicul este mult mai preparat a gusta plăcerile unui teatru, cînd limba este atît de pură și frumoasă spre a se arăta pe scenă, ideea despre teatru național a amorțit cu totul! Așteptăm prea multe de la guvern și guvernul singur nu poate ajunge la toate dorințele noastre: a tolera întreprinderile folositoare și trebuincioase este singura dovadă a dorințelor progresive ale guvernului. Guvernul clădește un teatru, dar oare o clădire pentru teatru va să zică teatru? Este oare cineva de ideea că se poate improviza la un semnal oarecare o trupă de actori într-un popul în care nu s-a îngrijit nici un element propriu la acesta? Mai nainte de a aduna cărămidă pe piața destinată pentru teatru, nu trebuie să ne gîndim cum vom putea da viață acestui teatru? Unde este conservatoriul ce ne va da artiștii cînd se va ardica cortina? În doi ani zidirea este gata, – cîți ani trebuiesc ca să se formeze o trupă?... Oare cea d-întîi limbă ce se va auzi pe scena teatrului înălțat în capitală, în cea mai frumoasă epohă de naționalitate, va fi o limbă străină? Cele d-întîi aplaude ce vor inaugura acest edificiu vor fi pe seama străinilor? – Protestăm.

1845, 2 martie

(*Scrieri*, II, Editura Minerva, 1983)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Alexandru Davila

Aristizza Romanescu

I.L. Caragiale

Aristide Demetriade

Iosif VULCAN

... Să nu fie numai un loc de petrecere şi distracţiune, ci un institut pentru cultivarea limbii noastre şi pentru înălţarea ei... un institut, în fine, pentru deşteptarea, dezvoltarea şi cultivarea simţului şi spiritului naţional. (*Să fondăm teatru naţional!*, „Familia", 20 iulie/1 august 1869)

cablurilor electrice... groasele temelii ale hanului care înaintau până la mijlocul străzii, ce pe vremea aceea era mult mai îngustă".

Şubrezit de vreme, hanul a fost demolat îndată după cumpărare şi în 1836 urmau să înceapă, pe locul curăţat, lucrările pentru fundaţia Palatului Filarmonicii (Teatrul Naţional). Dar chiar atunci, **Filarmonica** a fost risipită prin intrigi muscăleşti şi terenul părăsit pentru ani vreo şapte, câţi trecură până când noul hospodar, Gheorghe Bibescu, s-a hotărât să ia construcţia pe seama statului.

În anii care s-au scurs după ultimele reprezentaţii filarmonice îngăduite pe scena lui Momulo, doar Heliade Rădulescu sporeşte fondul bănesc destinat Teatrului Naţional. Vinde cărţi ieşite de sub teascurile tipografiei sale, arătând în "Curierul românesc" destinaţia banilor. Lista tipăriturilor este un document preţios al istoriei noastre literare, prin titlurile operelor originale semnate de Iancu Văcărescu, I. Heliade, Cezar Bolliac, C. Aristia, C. Negruzzi, Gh. Asachi.

Tot Heliade, mereu Heliade, aflând un moment prielnic, îndeamnă cunoscuţii şi protectorii săi din Obştească Adunare a Ţării Româneşti să înainteze domnitorului un document oficial (anaforea) prin care să se actualizeze vechiul proiect de înălţare a Teatrului Naţional.

În arhiva Adunării Deputaţilor pe anul 1840, se conservă acest document emis la 30 mai 1840 şi semnat de 24 de demnitari ai statului (printre ei, C. Ghica, C. Brătianu, C. Faca, I. Roset, I. Slătineanu), cărora vodă Alexandru Ghica se grăbeşte să le răspundă că întăreşte actul cu "osebită plăcere" printr-un ofis domnesc. Spicuim din cuprinsul anaforelei: "(...) Obştească Adunare au chibzuit să roage cu supunere pe Înălţimea Voastră a porunci să se facă un proiect pentru clădirea şi ţinerea unui Teatru Naţional şi de un repertoriu pentru învăţătura tinerimii, ce s-au socotit de a fi de mare folos spre înaintarea luminării şi al moralului (...)".

Îndată se întocmi o **Eforie Teatrală** care "să se îndeletnicească cu întregimea aducerii la îndeplinire a legiuirii, făcând însăşi proiecturile pentru clădirea teatrului şi pentru repertoriu". Din nou puterea protectoare a ţarului zădărniceşte şi acest avânt patriotic.

Mai trecură trei ani. Aşezat în scaunul domnesc, Gheorghe Bibescu îşi aminti de anii juneţii însufleţiţi şi de convingerea că "o clădire a teatrului în Bucureşti este un lucru care privesce nu numai la folosul acestui oraş, dar a tot neamul românesc".

De la gând la faptă, trebuia lucrat cu înţelepciune. Ofisul domnesc din 19/31 iulie 1843 împuterniceşte Sfatul administrativ al ţării să hotărască o comisie a se îngriji "pentru toate pregătitoarele lucrări ale pieţii care se va numi Piaţa Kisseleff". În cinstea generalului Pavel Kisseleff care administrase o vreme principatele, în numele pravoslavnicei împărăţii, ocârmuirea dorea să-i nemurească amintirea printr-un monument ridicat pe locul unde fusese hanul Filaret, la capătul Podului Mogoşoaiei.

Totodată, marele vornic Barbu Ştirbey, marele logofăt Iancu Filipescu şi celelalte "obraze" ale comisiunii aveau poruncă să îngrijească de cele trebuincioase şi pentru "clădirea unei săli de teatru, tot pe acel loc, făcând şi toate pregătirile ca la viitoarea primăvară să se poată începe lucrările".

Cum încărcatul de glorie general refuză onoarea unui omagiu în marmură, oficialii n-au întârziat să arate principelui cele cuvenite pentru înălţarea teatrului. Hotărâtoare a fost dania din testamentul agăi Costache Manu, munţii Curuiu şi Giurgiova din judeţul Buzău, lăsaţi pe seama înălţării Teatrului Naţional.

Arhitecţii Villacrose, Balzano, Melic, în rivalitate pentru întocmirea unui plan al edificiului, se puseră totuşi de acord că locul de care statul dispunea, fără să se mai arate că fusese cumpărat la 1836 prin subscripţie publică deschisă de **Societatea filarmonică**, nu e destul de cuprinzător pentru ceea ce se năzuia.

În vecinătate, proprietatea surorilor Merişescu era de vânzare. Neobosita comisie propune şi domnitorul aprobă la 15 august 1843 cumpărarea pe spesele vistieriei a terenului Merişeştilor, între hotarul mahalalelor Sărindarului şi Creţulescu, teren menţionat întâiaşi dată în documentele Arhivelor Statului la 1699. Din 1743, se afla în proprietatea boierului Petre Merişescu, răsplată pentru credinţă de la vodă Mihail Racoviţă.

Şi iată că după sute de ani de stăpânire gospodărească, cuprinderea de pământ, cu acareturi pe ea, intră în averea statului, prin actul de vânzare pentru Epitropia Teatrului, datat 28 decembrie 1843 şi întărit de Judecătoria Comercială în 1844, februarie:

"Adeverirea ce a dat judecătoria la zapisul vânzării unei case din mahalaua Creţulescului urmată de D-lor surorile Merişeşti către cei comisiei întocmită asupra clădirii Teatrului, casa cea părintească din mahalaua Creţulescu Vp. Verde N. 2118, cuvenită de clironomie că suptiscălitele doă surori Elena şi Elisabeta prin găsirea cu cale a noastră cu a suptiscăliţilor Dumniaei Căminăresei Marghioala Arion am vândut cinstitei comisii alcătuită pentru întocmirea şi clădirea Teatrului Naţional din Bucureşti în drept galbeni împărăteşti o mie opt sute N. 1800, însă după cum am stăpânit-o prin ocolul împrejmuirii ce se vede cu toate clădirile din lăuntru şi locul ohavnic şi casă-şi aibă această vânzare tăria cu desăvârşire cum şi pentru banii cari ni s-au răspuns am rugat pe cinstita

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Pompiliu Eliade

Petre Liciu

Ion Iancovescu

Sorana Țopa

M. EMINESCU

Al doilea moment în crearea teatrului național, sînt autorii. Dacă repertoriul e sufletul unui teatru, actorii sînt corpul lui, sînt materia, în care se întrupează repertoriul. Dacă națiunea română se va simți dispusă de a contribui într'adevăr și din toată inima pentru un teatru, care să-i facă onoare, ea va crea stipendii pentru actori și actrițe. Cum că în alegerea acestor stipendiști procedura urmează din însăși natura artei, ca să fie alta decît la conferirea stipendiilor pentru specialități, asta se înțălege de sine, și nu cred c'aș avea nevoie s'o dovedesc. (*Repertoriul nostru teatral*, „Familia", 1870. După: Mihai Eminescu, *Opere complecte*, ediția A.C. Cuza, Iași, 1914, cu titlul „Teatrul românesc și repertoriul lui")

obștească Epitropie de au adeverit precum se vede. (...)"

Urmează întăririle Epitropiei și temeiurile legale ale vânzării, prin tutora celor două surori Merișești minore, înfățișate pe larg de Judecătoria Comercială din București.

Lucrările de construcție nu încep în primăvara anului 1844, cum hotărâse domnitorul. Bibescu, nemulțumit de planurile arhitecților bucureșteni, încredințează vienezului A. Hefft soarta clădirii. În 1846 încep "strigările", licitațiile pentru materiale, pentru antreprenori. Tocmai în primăvara anului 1848 s-a marcat terenul după schițele arhitectului Hefft și salahorii sapă fundația.

Cercetări recente au scos la lumină documente necunoscute în istoriografia teatrului românesc, aflate în dosarele Arhivelor Statului. Astfel, avem mărturii din lunile revoluției pașoptiste, când s-a crezut că șantierul fusese abandonat. Guvernul revoluționar provizoriu și apoi Locotenența domnească acordă credite pentru teatru, cei răspunzători angajându-se ca la finele lui august 1848 "să ajungă temeliile până la suprafața caldarâmului din Podul Mogoșoaiei".

Armatele turcești și rusești țineau granițe, la început de toamnă, dar de la Pietroasa porneau spre Capitală 360 de căruțe cu patru boi încărcate cu piatră. S-au adus din județe, de-a lungul a trei ani, 8.758.450 bucăți de cărămidă, 2.207.567 ocale de var, 33.234 ocale de fier și tot n-au fost de ajuns, de vreme ce în "Vestitorul românesc", foaia oficială a Țării Românești, se publică tot mai des licitații pentru noi cantități de materiale: lemne "în felurimea și măsurile ce se cer", "pentru lucrarea de sticlărie", pentru 29 sobe muscălești, 12 sobe de tuciu și una de tinichea, mereu var, cărămizi, pietrărie etc. A urmări istoricul devizului construcției, în miile sale de facturi, chitanțe, note, comenzi etc. este peste putință pentru reconstituirea noastră strict informativă, la ceas aniversar.

Ne cheamă mereu "duhul locului" și el înălțat din vechile pagini îngălbenite... Constantin Nottara, așezat la "masa umbrelor", prin 1921, povestește ce știa de la bătrâni, ajuns la vârsta senectuții: "Ieșise cu câteva palme de la pământ zidăria Teatrului cel Mare... Planurile arhitectului Hefft erau aplicate pe un teren destul de întins, ce se prelungea pe povârnișul pe care stă azi actuala clădire, pe malul căruia, în vale, se izbeau talazurile eleșteului din Cișmigiu, ce se întindea până la marginea acestui dâmb... Atât scena cât și sala cu toate dependințele lor erau menționate în plan cu lărgimi din belșug pentru un număr atât de restrâns de spectatori. (Teatrul fusese destinat protipendadei, cu 500 de locuri, n.n.)".

După suirea în scaun a lui vodă Barbu Știrbey, în 1849, s-a grăbit înălțarea primului etaj. Finisarea "catului de sus", al doilea etaj, terminarea exteriorului întregii clădiri urmează în 1852, primele luni ale anului. Între timp, la Oltenița și Giurgiu, sosesc cu vaporul de la Viena și Mannheim mașinile pentru scenă, obiecte de iluminat, mobile, tapete etc.

Arhitectura interiorului a suferit modificări potrivit dorinței hospodarului, om luminat, pătruns de spiritul înnoitor al timpului. Domnitorul Știrbey – povestește tot C. Nottara – "cheamă pe arhitectul Hefft și-i porunci să facă cum o știi ca în sala teatrului să încapă cel puțin 1.000 de persoane, în loc de 500, după cum fusese croit planul la început... Și s-a pus pe lucru arhitectul: pentru ca sala să câștige spațiu în lățime, a strâmtat culuarurile de la loji..., ca ea să capete lungimea actuală, a micșorat vestibulurile, iar scena a lărgit-o în paguba spațiului dintre culise și, în sfârșit, pentru a face să încapă cele 1.000 de persoane, a câștigat un spațiu în înălțimea sălii, construind trei rânduri de loji și o imensă galerie".

Ultimele sosesc pe Dunăre decoruri pictate la Mannheim pentru ansamblul de operă al impresarului italian Papanicola, nicidecum pentru trupa românească a lui Costache Caragiale, primul concesionar al Teatrului cel Mare, în tovărășie cu I. Wachmann. La finele lui noiembrie 1852, teatrul este predat la cheie comisiei însărcinate cu administrarea sa, dar un incident tulburase emoția obștească, în bună tradiție dâmboviteană. Citim într-o scrisoare a poetului Grigore Alexandrescu către Ion Ghica: "Zidirea teatrului cel mare este aproape de isprăvit. Aceasta a costisit până acum vreo sută treizeci mii galbeni, cheltuială nepotrivită cu zidirea și care a îndemnat pe sfatul administrativ să ceară de la domn orânduirea unei comisii să cerceteze unde s-au ascuns acești bani. Dar este de crezut a nu se vătăma nimeni cu aceasta, căci la noi toate se fac cu forme". Înțelepte vorbe!

Se apropia istorica seară a inaugurării... Pentru păzirea bunelor rânduieli, se face cunoscut un regulament de funcționare aprobat de **Departamentul trebilor din lăuntru** care prevedea măsuri aspre pentru mereu bănuiții de răzvrătire actori prin cuvânt românesc. Era interzis "a se reprezenta vreo piesă fără a fi autorizată de cenzura teatrală" a comisiei organizată în 1851. Agenți ai poliției urmau să fie în culise la fiecare reprezentație, păzind ca actorii să nu se abată, cum le e felul, de la textul îngăduit, făcând "cea mai mică aluzie la guvern sau la politica staturilor străine, să

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Victor Eftimiu

Nicolae Bălțățeanu

George Vraca

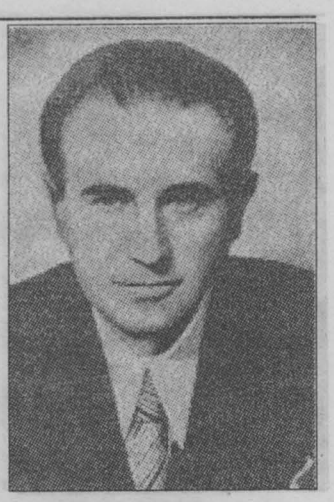

Camil Petrescu

nu ridiculizeze special nici o persoană".

Impresarul italian Papanicola, în turneu perpetuu la noi, sprijinit de înstrăinați demnitari și de puternicul consul rus, obține privilegiul deschiderii solemne. Dar "mașinăriile nemțești" pentru efecte tehnice din opera *Robert Diavolul* nu sosesc la vreme și românii sunt puși de nevoie să ridice cortina în seara zilei de 31 decembrie 1852, "pe tăcute, cu sfială, fără prologuri, fără imnuri patriotice, care fură toate contramandate... orice aluzie la o serbare națională era înăbușită" – ne încredințează poetul Cezar Bolliac. Principatele trăiau sub apăsarea "Convenției de la Balta Liman" între turci și ruși, stipulată după revoluția de la 1848 și pentru îngrădirea manifestărilor spiritului național. Astfel, cu îndreptățire va scrie mai târziu Costache Caragiale, evocând aceste momente dureros într-o frază de veche tragedie: "Români, Români, voi nu cunoașteți agoniile teatrului ce v-am dat, voi nu cunoașteți durerile și agoniile de moarte ale acestui prunc pe care l-am ținut strâns la pieptul meu și l-am legănat cu brațele mele...".

Se pregătește, așadar, în pripă, căci nimeni nu a știut din vreme ce va hotărî cârmuirea temătoare, o adaptare după vodevilul lui Scribe *Zoe sau amantul împrumutat*, cu titlul neaoș *Zoe sau Un amor românesc*. Uvertura la *Claca țărănească* de Wachmann a deschis spectacolul, urmată – se putea altfel? – de programul operei italiene. Au apărut în spectacol, alături de Costache Caragiale, Costache Mihăileanu, Lăscărescu, Diamant, Ralița Mihăileanu, Marița Constantinescu, Nici Valery, Catinca Mihăescu, Raluca Stavrescu – majoritatea foști elevi ai **Societății filarmonice**, 1834 – 1835, prima generație profesionistă a Teatrului cel Mare (Național).

Paharnicul Ioan Samurcaș, cel însărcinat să reprezinte statul în administrarea așezământului, fusese îndepărtat de la rosturile sale pentru opoziția făcută atunci când s-a discutat programul festiv, el fiind neclintit în intenția sa: "deschiderea teatrului cel nou clădit se va face la vreme printr-o piesă aleasă potrivit cu asemenea solenelă inaugurație și care se va reprezenta de către trupa națională".

În ziarele bucureștene "Vestitorul românesc", "Trompeta Carpaților", "Bukarester Deutsche Zeitung" apar dări de seamă din seara inaugurării, singurele știri sigure pentru istoria Teatrului Național. În trudnica viață actoricească a "căruțelor cu paiațe" care a urmat, nici un actor n-a găsit răgazul să consemneze pentru noi cele petrecute. Reproducem integral, pentru valoarea lui documentară, reportajul din "Vestitorul românesc", 3 ianuarie 1853, pag. 6:

"Miercuri, în 31 ale trecutei luni, la 8 ceasuri seara, s-a urmat deschiderea solenelă a noului teatru. Cu două zile mai nainte, lumea alerga la casieria teatrului grăbindu-se fiecare a se căpui cu bilet de intrare pentru acea seară. Inaugurația s-a făcut prin reprezentația piesei Zoe sau Amantul împrumutat *de către actorii români și mai multe arii și un trio din diferite opere executate de cei mai de căpetenie artiști și artiste din trupa italiană supt direcția d. Papa Nicola. Toți banii adunați în acea seară au fost destinați pe seama săracilor și se va împărți cu o scumpă cercetare și nepărtinire de către o comisie orânduită într'adins.*

Întinsa și mult încăpătoarea sală a noii clădiri care are jur împrejur trei caturi compuse din 75 loji foarte bogat decorate și luxos mobilate, jos peste 400 staluri și sus în galerie unde cu un preț foarte mic se pot împărtăși de frumoasa și morala petrecere a reprezentațiilor teatrale peste 300 persoane cu toată comoditatea, se afla decorată cu multă eleganță și strălucit iluminată. De la 7 ceasuri încă, sala era plină de lume. Elegantele și bogatele toalete ale damelor de prin loji răsfrângându-și splendoarea în oceanul de lumini al sălii, înfățișa ochilor o priveliște magică și încântătoare.

Pe la 7 ceasuri și trei sferturi sosi M. Sa Preaînălțatul nostru Domn (Barbu Știrbey) și fu primit în cele mai entuziaste aclamații din partea a toatei adunări; orhestra intonă îndată o arie națională ce fu ascultată cu o vie mulțumire de spectatori și făcea să salte de bucurie inimile române.

După aceasta se ridică cortina și actorii români își jucară fiecare în parte rola cu o artă ce face onoare D. Director Caragiale. Artiștii italieni cu frumoasa lor voce au încântat adunarea și D. Papa Nicola care totdeauna a răspuns cu vrednicie la așteptarea Înaltei Oblăduiri își va pune silințele, suntem siguri, și pe viitor a merita încurajarea și buna voință a Înaltului guvern.

La ieșirea M. Sale din teatru, toată adunarea ca printr-o impulsie electrică pătrunsă de cel mai adânc sentiment de recunoștință în privința M. S. Pentru numeroaselor faceri de bine ce în scurt timp sub părinteasca oblăduire a dobândit, cum cele mai desfătătoare grădini de petrecere, acest măreț și falnic edificiu ce se poate compara cu cele mai de căpetenie teatre ale Italiei, înflorirea comerțului, siguranța din năuntru și alte atâtea binefaceri neîncetat sub ochii noștri au petrecut pe M. Sa cu cea mai mare bucurie."

Pentru tot ce a urmat, zările istoriografiei se limpezesc, arhivele sunt darnice. Ani lungi și grei de afirmare, așezare și consolidare a spiritului național între zidurile sfințite prin jertfa premergătorilor. Au fost biruite opresiunea rusească, brutalitatea turcească, trădarea de neam a înstrăinaților din clasele avute, disprețul ciocoiesc al junilor de cafenea.

Marii bărbați ai acestei țări au fost pavăza Teatrului cel Mare, teatrul limbii și al națiunii române, NAȚIONAL din 1876, în preziua Războiului Neatârnării, când Alexandru Odobescu pune pe frontispiciul clădirii, cu litere turnate în bronz, numele care va dăinui alături de Academie și Universitate cât va dăinui și poporul român.

Articol din albumul jubiliar *Zidirea Teatrului cel Mare*, editat la 150 de ani de la aprinderea luminilor în Teatrul Național

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aura Buzescu

Ion Manolescu

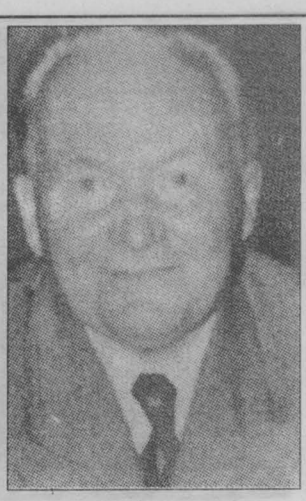

Costache Antoniu

Gh. Calboreanu

I.L. CARAGIALE

Pentru încurajarea societății dramatice, a teatrului național adică, să se instituiască o societate de doamne și domni din înalta societate. Toți membrii și membrele «Societății de doamne și domni din înalta societate» pentru încurajarea societății dramatice să se lege prin jurământ, ba nu! mai bine prin subscripție plătită înainte pe un număr de ani, a lua cu abonament măcar toate lojile de jos și dela mijloc, și măcar toate stalurile de rangul întâiu și al doilea, precum și una sută cincizeci de galerii numerotate, plătind măcar cinci la sută peste prețul seral. Dar atât încă nu e destul: fiecare membru al «Societății de doamne și domni din înalta societate» pentru încurajarea societății dramatice, să se oblige a veni regulat la teatrul național, sau, în cazul de forță majoră, a trimite oameni de serviciu în loc – fiindcă nu e convenabil să joace artiștii români în fața unei săli goale... („Universul", 3 decembrie 1899)

Caragiale – Piața Teatrului

Ioan CRISTEA

Dacă un adormit în vremea lui Pasvantoglu s-ar deștepta azi în Piața Teatrului, n-ar ști în ce loc de pe glob se află, scria la 1865 Ion Ghica. Vremea lui Pasvantoglu era pe la 1800, când Pașa din Silistra, poreclit de români Pazvante Chiorul, înspăimântase Țara cu incursiunile sale de jaf.

Piața Teatrului e o denumire ce azi nu mai spune multe majorității bucureștenilor. Totuși, timp de un veac, veacul în care România și-a conturat frontierele pe harta Europei, spațiul străjuit azi de Palatul Telefoanelor, Hotelul Continental și Blocul Adriatica a purtat numele de Piața Teatrului, fiindcă a găzduit clădirea Teatrului Național.

În veacurile trecute orașul nostru a fost descris de călătorii străini ca un sat mare.

Până târziu, zone centrale de azi au avut aspect semirural. Din atelierul său aflat lângă Piața Teatrului, pictorul Theodor Aman surprindea în a doua parte a veacului al XIX-lea vaci păscând. Pe Dealul Mitropoliei, la Universitate, prin locurile unde azi sunt Hotelul Athénée Palace – Hilton, Casa Poporului, pe Știrbei Vodă, Buzești, erau fânețe, vii și livezi. Strada Povernei, dintre Piața Victoriei și Romană, adăpostea chiar o povarnă. Fierea, Gherase, Ioniță Cismarul, Sterie Mumgiu erau proprietari de vii pe teritoriul de azi al capitalei.

Piața Teatrului a devenit, după pacea de la Adrianopol, primul nucleu cu aspect urban occidental al orașului. Fialcowski, Capșa, Hugus, Oteteleșanu, Gambrinus, Momolo, Frascati erau cafenele, restaurante, cofetării ce adunau elita acelei vremi. Locul a fost remarcat și de străinii în trecere. Tolstoi, Franz Liszt, Johan Straus, Rabindranat Tagore, Antoine de Saint Exupéry, Enrico Ferni, Lev Trotki, Josephine Backer, Osman Pașa și Alexandru II au pășit prin această piață, unii dintre ei au și scris despre ea.

De acest spațiu, de perimetrul mai larg mărginit de bulevard și de strada Ion Câmpineanu, sunt legate momente importante ale vieții celui al cărui nume este purtat azi de Teatrul Național din București, I.L. Caragiale. Și teatrul, și cel mai important autor dramatic român s-au născut în anul 1852.

În locul dintre Calea Victoriei și strada Academiei, loc ocupat azi de blocul Imobiliara și de Teatrul Odeon, s-a aflat în al doilea deceniu al veacului al XIX-lea Curtea lui Vodă Caragea.

Printre slujbașii Curții se găsea și Ștefan, bunicul patern al viitorului dramaturg. Acesta era bucătarul domnului, "un fel de Brilliant – Savarin al lui Vodă Caragea", își amintea Ecaterina Florescu, nepoata caimacamului Ion Manu. Venise de la Constantinopol în septembrie 1812, în suita domnească împreună cu soția sa Maria și un prunc de câteva luni, Luca, tatăl scriitorului.

Ștefan și Maria au mai avut încă patru copii. Luca, Iorgu și Costache, băieții, au îmbrățișat arta teatrului. Au jucat întâi la sala lui Girolamo Momolo, fost și el bucătar domnesc. Sala era pe locul actualei cofetării Capșa, în casele boierilor Slătineni. Asociat cu Borelli, viitorul socru al lui I.L. Caragiale, Momolo organiza baluri pentru înalta societate.

După ce, pe la 1850, tatăl scriitorului s-a îndreptat spre ocupații mai prozaice, frații mai mici au continuat a juca teatru în sala Bossel ce se găsea cam pe locul actualului teatru Țăndărică. Au jucat apoi la Teatrul Mare.

La etajul clădirii în care se află azi cofetăria Capșa și-a început I.L. Caragiale, la 26 ianuarie 1875, la 23 de ani, cariera în presa politică. A îndeplinit vreun an rolul de girant responsabil al periodicului liberal "Alegătorul liber", un soi de țap ispășitor în cazul unor eventuale procese de presă. În spatele său se aflau foști și viitori prim miniștri, senatori, deputați, primari ai capitalei: Dimitrie și I.C. Brătianu, Dimitrie Sturza, Ion Câmpineanu, Emanoil Protopopescu, Take Ionescu, Nicolae Fleva, Eugeniu Stătescu.

La maturitate, scriitorul a consemnat că în sălile Bossel și Slătineanu, unde aveau loc și întruniri politice, și-a întâlnit bună parte a eroilor scrierilor sale. Pe mulți i-a întâlnit în berăriile și cafenelele din Piața Teatrului. Acțiunea unora dintre scrierile sale este plasată chiar la Gambrinus, berărie al cărei patron a fost în primii ani ai secolului al XX-lea. Mitică, Mache și Lache, nenea Mandache, dar și madam Cuțopolu se mișcau prin acest spațiu din jurul fostului Teatru Național.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Grigore Vasiliu Birlic

Alexandru Giugaru

Niky Atanasiu

Elvira Godeanu

Contemporanii au consemnat că atunci când lipsea un timp mai îndelungat din capitală, primul drum, la sosire, Caragiale îl făcea la cafeneaua Fialcowski. Localul se găsea la parterul Casei Torok, pe colțul Căii Victoriei cu strada Ion Câmpineanu.

La Fialcowski se vedea cu prietenii. Între aceştia se afla unul ce i-a rămas fidel toata viața, Ion Suchianu, tatăl criticului de film pe care generațiile postbelice l-au cunoscut bine.

A circulat, după premiera cu *O scrisoare pierdută*, zvonul că Suchianu ar fi fost coautor al ultimului act. În amintirile sale acesta a lămurit lucrurile, povestind o întâmplare petrecută la Fialcowski prin august 1884. Nehotărât asupra finalului, Caragiale şi-a consultat companionii de cafenea. Missir, avocat ieşean, membru al Junimii, a socotit că "o aşa canalie cum e Cațavencu ar fi păcat să nu reuşească". Actorul Ştefan Iulian, cel care, la premiera absolută, îl va interpreta pe Pristanda, a optat pentru Farfuridi, pentru că "aşa prost să nu reuşească, n-ar fi păcat". Suchianu i-a răspuns în glumă: "Eu sunt pentru amândoi". Prin octombrie, Caragiale, pornind de la soluția sugerată de Suchianu, a creat un al treilea personaj, mai prost decât Farfuridi şi mai ticălos decât Cațavencu.

Cea mai importantă legătură a lui Caragiale cu acest spațiu o reprezintă, indiscutabil, cea cu vechea clădire a Teatrului Național, zidire inaugurată în anul naşterii sale, şi care i-a supraviețuit doar 34 de ani.

Caragiale a urmat aici, între 1868 – 1870, cursurile de declamație şi mimică susținute de unchiul său, Costache Caragiale, a fost apoi sufleur, copist de roluri, traducător, autor dramatic, cronicar, director, membru al comitetului de lectură.

Directoratul său, tulburat de numeroase adversități, inclusiv de dezertarea majorității vedetelor, ar merita o analiză aplicată.

Într-un şir de stagiuni încheiate cu deficite financiare, stagiunea Caragiale, în ciuda unei subvenții diminuate, a fost încheiată cu profit. Directoratul său a produs o adevărată revoluție prin impunerea primului regizor din istoria teatrului românesc, în persoana lui Paul Gusty. În colaborare cu acesta, a realizat, cu piesa *Manevrele de toamnă*, o lungă serie de spectacole. A introdus iluminatul electric în teatru, a întărit disciplina.

Au trecut de la naşterea scriitorului şi de la inaugurarea vechiului teatru 150 de ani. Dacă un adormit în vremea lui Ion Ghica s-ar trezi, la începutul celui de-al III-lea mileniu, în fosta Piață a Teatrului, nici el n-ar mai recunoaşte locul. Doar vechea casă a Slătinenilor, unde Momolo, cel pe care-l va moşteni Caragiale, îşi avea restaurantul şi sala de teatru, a mai rezistat. Găzduieşte de la 1868 cofetăria Capşa. Vechiul Teatru Național a fost demolat în 1946. Suferise în urma bombardamentelor din 1944, dar putea fi restaurat. În locul Grădinii Oteteleşanu s-a ridicat Palatul Telefoanelor. Hotelul Continental s-a ridicat pe locul mai vechiului hotel Broft.

În blocul Imobiliara, aflat pe locul fostei curți a lui Vodă Caragea, la scara A, etajul V, locuia în 1928 Constantin Jean Lars Anthony Karadja. Trecuseră 110 ani de la fuga din Bucureşti a străbunicului său, voievodul Ioan Gheorghe Caragea, patronul bunicului patern al lui I.L. Caragiale.

Locul Casei Torok, ce adăpostea la parter Cafeneaua Fialcowski, a fost luat de blocul Adriatica. Exact pe locul vechii cafenele, frecventate de Eminescu, Caragiale, Macedonski, Delavrancea, s-a deschis, la începutul mileniului al III-lea, un studiou de televizune.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sică Alexandrescu

Moni Ghelerter

Ion Şahighian

Ion Sava

Camil PETRESCU

Căci una e cea dintâi scenă românească, aceea din Capitală, cu menirea ei de a da o chintesență a geniului românesc, de a fi o instituție pentru cultivarea marii tradiții și pentru educarea fruntașilor teatrului românesc, și alta e o scenă de provincie cu elemente de a doua, a treia mână, cu un public redus, în imposibilitatea de a studia serios o piesă (care nu ține afișul decât 4 – 5 seri). Arta e artă adevărată sau nimic, dacă nu o penibilă parodie. Dar în marginile acestei arte se pot face fireşte lucruri minunate...

... trebuie să intre o dată în mintea tuturor că o operă clasică prost interpretată nu are comun cu originalul decât titlul.

***De altminteri experiența asta o fac și cei din București de atâtea ori... Iată de pildă* Hamlet *pe scena Teatrului Național. Jucat de Demetriade e un personaj viu, adânc omenesc, prinț în clipele de violență ca și în cele de deprimare, un chinuit care nu poate cunoaște adevărul, care nu se poate hotărî. Același personaj jucat de Nottara devine greoi și absurd. Piesa întreagă devine peltea ininteligibilă, macabră, mediocră. Publicul simte asta. E destul ca Teatrul Național să anunțe* Hamlet *cu Demetriade, pentru ca seara să nu mai găsești loc. Cu Nottara în rolul titular cască fotoliile, plictisite. În schimb, ce culmi de artă atinge același Nottara în* Oedip rege, *în* Viforul, *în* Apus de soare...

Sunt aceste câteva puncte care ar putea sluji poate celor care poartă răspunderea organizării teatrelor de pretutindeni.

1924

Teatrul cel Mare

Antoaneta PFEILLER

În vremea anilor 1800, teatrul românesc ajunsese să fie o simplă amintire: *"Se vorbea câteodată de teatrul românesc ca de un lucru al veacurilor trecute"*, afirma Costache Caragiale, care, în această situație tragică, mânat de vechiul dor al înființării unui teatru național românesc în capitala Munteniei, a venit în 1841 la București pentru a susține o serie de spectacole împreună cu o parte a trupei franceze din Iași, în sala lui Momulo.

Încă din 1830, Heliade Rădulescu cerea în "Curierul Românesc" din 24 iulie ca locuitorii capitalei să contribuie la ridicarea unui local pentru teatru. El considera teatrul ca fiind *"școala cea dintâi a gustului, a moralului și a formării obiceiurilor, petrecerea cea mai nobilă și mai nevinovată, cinstea și înfrumusețarea politeței, locul unde, cu vremea, vom auzi și vom vedea încoronați pe poeții și autorii noștri; loc în care limba se înfrumusețează și se înalță la treapta ce i se cuvine"*.

Cu toate apelurile, construirea teatrului a început abia în anul 1846.

În cele din urmă, chiar dacă încă nu exista o trupă de actori români, în anul 1843 s-a discutat serios problema ridicării unei clădiri destinată teatrului național.

Printr-un ofis din 19/31 iulie 1843 al domnitorului către sfatul administrativ, s-a creat o comisie alcătuită din Barbu Ştirbei, Ioan Filişeanu, inginerul statului Vladimir Blaremberg, profesorul Petre Poenaru și ofițerul I.Em. Florescu, însărcinată cu ridicarea unui monument pentru cinstirea generalului rus Kisseleff și căutarea unui teren destinat construirii clădirii teatrului național.

A fost ales terenul pe care se afla ruina hanului Filaret și cel învecinat acestuia, proprietatea familiei Merişeştilor de pe podul Mogoşoaiei (azi Calea Victoriei).

Din raportul comisiei din 13 august 1843, cheltuielile aproximative pentru întrega construcție se ridicau la 20.300 de galbeni din care: 1.800 galbeni pentru cumpărarea terenului familiei Merişescu, 2.500 galbeni pentru nivelarea locului în care se afla hanul Filaret, 14.000 galbeni pentru zidirea teatrului, 2.000 galbeni pentru mobilarea clădirii și achiziționarea mașinilor necesare decorării.

Planurile clădirii au fost începute în anul 1845 de arhitecții Iacob Melic, Balzano și Villacrose.

Deși s-a preferat planul lui Villacrose, totuși lucrările le-a început arhitectul vienez Hefft în anul 1846, sub supravegherea unei comisii alcătuită din maiorul I. Em. Florescu, arhitectul Alexandru Orăscu, Vulpache Filipescu și Constantin Pencovici. Decorația interioară a teatrului a fost executată de Mühldörfer.

Francezul Le Cler arată că teatrul, construit după un model redus al Teatrului Scala din Milano, avea o sală vastă, comodă, clădită după reguli acustice și prevăzută cu trei rânduri de loje înalte.

Inițial sala de spectacol trebuia să cuprindă 500 de locuri, teatrul fiind exclusiv destinat *Protipendadei*. În 1845 însă Ştirbei Vodă a hotărât că *"teatrul trebuie să fie al tuturor, al întregului popor"*, cerându-i arhitectului vienez modificarea planului de construcție.

Din motive financiare, în 1847 prăvăliile aflate pe terenul teatrului au fost închiriate, sumele obținute fiind folosite pentru continuarea construcției.

În 1848 se întrerup lucrările din cauza evenimentelor revoluționare și se reiau în august 1849.

În seara de 31 decembrie 1852, de față cu Înălțimea Sa, Principele Domnitor Barbu Ştirbei, cu Doamna și întreaga Curte, se ridică pentru prima oară cortina Teatrului cel Mare cu piesa *Zoe sau un amor românesc*.

T. Margot socotea clădirea Teatrului din București drept unul din cele mai frumoase teatre din Europa.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Marietta Sadova

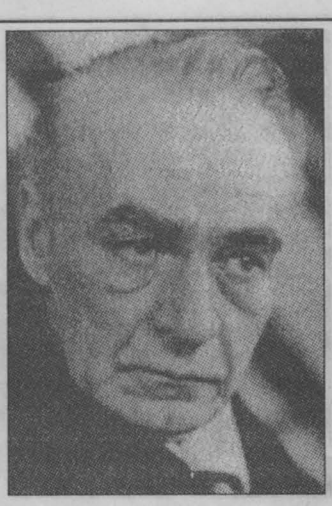

Emil Botta

Nicolae Brancomir

Ion Finteșteanu

Istoricul clădirei Teatrului Național

Date dintr'un manuscris al maestrului C. Nottara

Între hârtiile maestrului C. Nottara am găsit un istoric scris de marele nostru actor, cu privire la primele începuturi ale Teatrului Național.

E un omagiu adus memoriei marelui Nottara și o prețioasă contribuție la istoricul Bucureștilor. De aceea am socotit potrivit a-l publica aci:

[...] Se dusese vestea în tot Bucureștiul de clădirea ce se înălța pentru Teatrul Românesc a cărui însemnătate pentru marea majoritate a orășenilor era sinonimă cu aceea a comedianților de la Moși, pe cari aveau prilejul să-i vadă, în fiecare an, la vremea bâlciului cum scoteau panglice pe nas și pe gură, – și nu trebuie căutați de puțin să ne mirăm de înapoerea sau simplicitatea oamenilor de pe vremea aceea, când încă și astăzi se găsesc persoane cari n'au pus piciorul în vre'un teatru, și cari n'au o concepție precisă de menire a lui.

Și zidurile creșteau, carele cu cărămidă și cu var, precum și cele cu bușteni de stejar se țineau lanț, – afară de cele cari făceau la dreapta și la stânga pe lângă clădire, de se duceau, pe furiș, să se descarce, în unele curți pentru nevoia altor clădiri particulare, cari, și astăzi, unele din ele, stau țepene din apropierea teatrului, ca mărturie vădită a șmecheriei de pe vremea aceia.

Însă clădirea teatrului nu se sinchisea de astă știrbire de materiale, fiindcă cuptoarele și pădurile statului dădeau cărămida și lemnul din belșug, fără vre'un control anume hotărât, și s'ar fi isprăvit mult mai devreme edificiul dacă nu intervenea revoluția de la 1848.

Din pricina asta a fost o stagnare generală în toate întreprinderile din țară, așa că Teatrul a fost lăsat în părăsire, fără să se ție socoteală de angajamentul cu arhitectul Hefft sau cu al meșterilor streini aduși de la Viena cu acest scop.

Înțelenise, ca prin farmec, zidăria unsă cu var alb pe cărămizile de deasupra, de și se părea niște imense linii albe plumburie. (...)

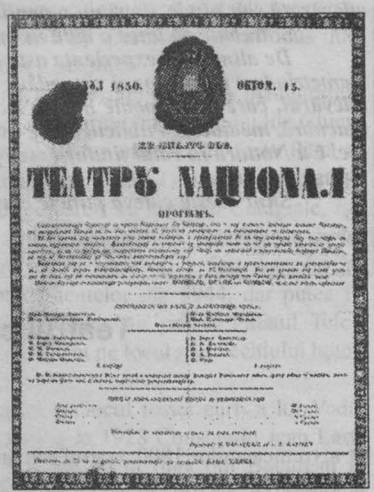

Dar cum pe lumea asta toate au un sfârșit, avu sfârșit și revoluția, care aduse cu sine era de libertate și democrație, de a trezi deodată, și de la început, în sufletul cetățeanului conștiința de el însuși, de menirea lui și de egalitatea de care era nerăbdător să se folosească, așa că și clădirea Teatrului a trebuit să întâmpine o modificare radicală de pe urma revoluției.

Nu mai era vorba acum de un local zidit anume pentru protipendadă: libertatea și egalitatea propovăduite făcuse ca toți cetățenii să aibă aceleași drepturi atât la slujbe cât și la petreceri, și atunci Vodă Știrbey se gândi că teatrul ce începuse să se clădească, trebuia să fie un Teatru al tuturor, un teatru al întregului popor, și chemă pe arhitectul Hefft și-i porunci să facă cum o ști ca în sala Teatrului să încapă cel puțin 1.000 de persoane în loc de 500, după cum fusese croit planul la început.

A încercat arhitectul să demonstreze că odată temeliile așezate nu se mai pot clinti din loc pentru a putea avea o sală mai spațioasă, dar Vodă îi spuse pe șleau că meritul unui arhitect de soi este să știe să mânuiască toate dimensiunile, când este la mijloc o cerință însemnată.

Și s'a pus pe lucru arhitectul...

... au fost împăcate toate năzuințele și toate aspirațiile politice și sociale de cari Vodă Știrbey a ținut seama.

De aceia și publicul din sală, drept recunoștință, l-a ovaționat cu frenezie pe Vodă la inaugurarea Teatrului în seara de 31 Decembrie 1852, când a intrat în Loja Domnească, cu un minut mai înainte d'a se ridica cortina pentru reprezentație și când actorul Mincu rostea primul cuvânt din piesa *Zoe sau un amor românesc* în acea seară memorabilă.

("Gazeta Municipală", nr. 401/1939)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Irina Răchițeanu-Șirianu

Liviu Rebreanu

Tudor Mușatescu

Zaharia Stancu

ARHIVELE STATULUI
DIRECȚIUNEA GENERALĂ
COPIE

de pe actul prin care Eleni și Elisaveta Merișasca vând către Comisia întocmită pentru Clădirea Teatrului Național, casa cu locul ei din mah. Crețulescu, oraș București

Din anul 1844 luna Februarie ziua 23

După originalul scris pe hârtie în limba română cu litere cirilice

Casa cea părintească din mahalaua Crețulescului vopseaua Verde N. 2118, cuvenită de chironomie noă supt iscălitelor doă surori Elena și Elisaveta prin găsirea cu cale a noastră cu a suptiscălitei sor[a], D-ei căminăresei Marghioalei Arion, am vândut-o Cinstitei Comisii alcătuită pentru întocmirea și clădirea Teatrului Național din București, în drept galbeni împărățești o mie opt sute N1800, însă după cum am stăpânit-o prin ocolul împrejmuirei ce să vede cu toate clădirile din lăuntrul și locul obavnic. Și ca să-și aibă această vânzare tăria cu desăvârșire cum și pentru banii cari ni s-au răspuns, am rugat pe Cinstita Obștească epitropie de au adeverit acest zapis precum se vede.

1843 Dechemvrie 28

Eleni Merișasca
Elisaveta Merișasca
Marioara Arion căminăreasa
Obștească Epitropie

După adresul ce au îndreptat către această obștească Epitropie Dnei căminăreasa Marghioala Arion dela 25 ale curgătoarii luni supt N10, prin care arată că au găsit a vinde această casă cu preț folositor pentru copilele surori ale D-ei ce sânt supt a Dumisale epitropie, Obștească Epitropie, pe cât să atinge de a ei cădere despre interesurile aceștii case, potrivit cu coprinderea hotărârei ce s-au dat de către cinstitul înalt Divan în anul 1837 N.1, și după dăzlegarea ce au primit de la Cinstita Comisie privighetoare prin adresul cu N. 1908 din anul 1839 pentru vânzarea aceștii case, adeverează acest zapis și după aceasta va îngriji D-ei căminăreasa ca o epitroapă ce este a îndeplini pravilnica formătuire a aceștii vânzări și prin cinstita judecătorie de comerț.

Prezedent C. Petrescu, *C. Bobescu*
ajutorul cancelarii *pitar C. Merișanu*

Judecătoria Comerțului din București

D-lor Eleni Merișasca, Elisaveta Merișasca și căminăreasa Marghioala Arion, surorile, cele în față iscălite prin jalba ce au dat la această judecătorie sub N. 38, au cerut a se adeveri acest zapis prin care vând casa dumnealor părintească din mahalaua Crețulescului către Cinstita Comisie întocmită pentru clădirea Teatrului Național [...]

Prezident Ioan Al. Filipescu
Al. Petrovici
A. Roset
I. Triandafil *Lazaros G. Gherase*
(L.S.) *Costaforu*

anul 1844, luna Fevruarie 23
Grefa I N. 38 din condica vânzărilor al Delii N. 614, leat 1840

---

30 Ianuarie 1927

Stimate și iubite Domnule Pennescu,

Dintre numeroasele dovezi de stimă, dragoste sau prietenie, primite dela diferitele așezăminte teatrale din țară, scrisoarea Dvoastră de urări, citită de artistul Petrone pe scena T. N. cu prilejul sărbătoririi a celor 50 de ani ai mei de activitate teatrală, mi-a pricinuit o mare și legitimă bucurie.

Urările calde ce conține, venind dela o persoană cu autoritatea, experiența și competența D-voastră, au fost menite să aibă un viu și puternic răsunet în sufletul meu.

A fost în acelaș timp și o mare mângâere pentru mine să constat că acolo, departe oarecum, în a doua capitală a țării, Directorul Teatrului Național, împreună cu valoroșii săi artiști nu m'au uitat și că au ținut să participe efectiv la jubileul meu, trimițând la București, ca delegați, pe doui din cei mai distinși camarazi: d-nii Petrone și Dumitrescu, cari, odată cu transmiterea urărilor colegiale ale artiștilor, mi-au înmânat și un frumos dar din partea Teatrului Național din Iași.

Pentru toate aceste manifestări prietenești și colegiale vă mulțumesc și le mulțumesc din adâncul inimei mele.

Nu voi putea niciodată să-mi amintesc data de 28 Ianuarie 1927, fără să nu mi se opreasă gândul cu mult drag și cu caldă recunoștință la bunul, integrul, excelentul director și la harnicii mei camarazi dela Teatrul Național din Iași.

Vă urez la rândul meu, iubite și stimate Domnule Pennescu, o bună și desăvârșită sănătate, răbdarea necesară și, pe lângă ele, norocul de care chiar cel mai iscusit director din lume are nevoie pentru a-și vedea munca încununată de izbândă; iar excelenților Dvoastre artiști și colaboratori le urez curaj, sârguință, spor la muncă și perseverență.

Primiți, vă rog, și în această împrejurare, expresiunea sentimentelor mele de stimă, de respect, ce pururea am avut și voi avea pentru distinsa Dvoastră persoană.

Paul GUSTY

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Ioan MOLDOVAN

Altceva

Eram prieten cu gura mea
i-am făcut nuntă i-am dat averi am umflat-o cu purpură
peste dinții tineri am turnat voluptăți exclamații de aur
o închid acum
și o deschid
să puteți respira și voi
ALTCEVA DECÂT CUVINTELE

Cu tandrețe, din malaxor

* * *

Pășind pe urma copilului:
el e toată Ninive
el e sacul cu merinde al zeilor neatenți
sub ploaia grațioasă sub sentimentele cerului
Dormi, salut!
acum e rândul meu să țopăi pe hârtia cretată
iluzie cu țeasta privind lumea de dincoace de somn
banchetul unde se ronțăie feluritele feluri de inimi
lemn dulce
se freacă languros de dinții osteniți
cilii vibratili ai pâinii sunt cei mai frumoși crini
Capitoliul doarme ruinându-se-n vis
ce narcoză iese din Bucătăria materiei
ce racursiuri face creierul printre cuțite
el susține o inimă cenușie și pe ea
o inimă roșie și pe ea
o inimă fără calități
inima labirintul pe cuvânt inima nu are sfori deci nu se pretează
la nici o descripție
Copilul: ziceți-mi pe nume
cuvintele tale, tată, sunt frumoase dar nu sunt adevărate

De atunci nu mai scriu poeme ci necesități

* * *

În clipa când ieșeam să cumpăr
ceva pâine ceva unt ceva detergent
am vrut să opresc radioul
dar mi-am zis lasă și lucrurile
în absența noastră au plăceri estetice
și pe drum mi s-a confirmat: într-o băltoacă
stătea fericită
lăsându-se voluptuos contemplată de apa gălbuie
de pământul întunecat
o brânduță
am ridicat-o am mestecat-o puțin și am pus-o la loc
cerul surâdea mohorât

Bibliografie

Ioan Moldovan s-a născut la 20 martie 1952 în Mureșenii de Câmpie, județul Cluj. Studiile la Cluj-Napoca, finalizate cu Facultatea de Filologie (secția Română – Latină) a Universității "Babeș-Bolyai" (1972 – 1976). Ucenicie literară la revista studențească "Echinox", ca redactor și apoi secretar general de redacție. După absolvire, profesor la Cavnic, Baia Sprie și Baia Mare, în Maramureș, până în 1989 când devine redactor la revista "Familia" din Oradea; din 1990 redactor al aceleiași reviste.

Debut editorial cu volumul de poezii *Viața fără nume* (Editura Dacia, 1980). Alte volume de versuri: *Exerciții de transparență* (1983), *Insomnii lângă munți* (1989), *Arta răbdării* (1993), *Avantajele insomniei* (antologie de autor, 1997), *Tratat de oboseală* (1999), *O uitare de texte* (antologie de autor, 2000), *Interioarele nebune* (Editura Dacia, 2002).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, al ASPRO și al PEN-clubului român.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

* * *

Acesta e drumul și aceea a fost
o turturică de la sf. sec. XX
el vine de la miazănoapte și îngaimă
ea s-a făcut țăndări
lovită de aripa limuzinei.
un viscol gri-roz de pene
lângă expoziția de scripeți a orășelului
lumina – să nu ne lăsăm înșelați –
e încă suficientă
mireasma cantinei din sânge
se întrupează retractând petractând
tristețea nucleară pe scări

scriu cu aceeași grijă cu care sărut o sabie

* * *

Lumină de martie lumină fără memorie
dusă de fiecare dată până la capăt unde se depun micile
noastre invenții
tăcerea cu mecanisme
noi însă avem scurte rezumate sub stern
o bibliotecă unduitoare
și nu putem pătrunde cu tot trupul prin spărtura zilei
mi-ar face plăcere să-ți scriu o scrisoare în care să-ți evoc
săriturile zglobii ale vrăbiilor pe piatra rece
penajul lor înmuindu-se în salivele unui cer flămând

distanța e ghemuită între noi și-i vedem mapele
cu documente secrete

Amintirea înlocuiește ceva

Intelectul printre capre și găini
zum! verile orele de celofan
și bâl-bâl castraveții în poala mamei

pornesc cele câteva metafore
ale unei roți de bicicletă
pierdută în siliciul înnobilat
de genunchii unui cal (dispărut, dispărut!)

amintirea înlocuiește ceva
dar rămâne bula de aer care verifică
poziția ideală a trupului în sănătate

tatăl nostru
miroase și azi la fel
deși a învățat un lucru straniu:
să scâncească!

mă dau pe mâna voastră
cu care v-ați șters la ochi
Nu-i rău, nu-i!

Vizionarea unui poem

VI

Lumea-i culcușul unui iepure alb ninge ca-n codru
ca-n pragul unui secol iluminat
unu-nțelege
alții se uită urât
la jocul cu mărgele de sticlă
soarele se turtește la orice eroare de limbă
dar spre seară eu nu șterg nimic
spun propoziții enorme
mai complicate decât filigranul pardoselii spre paradis.

IX

Pe geamul afumat dinspre mori văzu fuga nebună
a unor nori;
bolboroseala lor însă nu se-auzea. Pe fețele corectorilor
lumina se desfoliase vânătă. "Ah" zise unul apoi continuă
să numere semnele sfâșiindu-se sub craniu. Trupurile
se despărțeau cu o lentoare ce-i reveni altui povestitor.
Singurătate pe perne de aur sub fulgerele definitiv adormite
pe marginea râpii: arde și arde și râde.
În poligonul de-alături plutonierii își dăscăleau cu tristețe
plutoanele; nevârstnicii curățau lentile anticeață și
cântau: "O, lasă-ți nervii să se retragă-n tufișuri/ Acolo
dintr-un val de pământ se naște Afrodita..."

Epilog

Pentru că nu pot să mă sinucid rezolv probleme mai
mărunte ca:
primesc semnele de afecțiune ale naturii
promit sper sper surâd și sper
mi-aduc aminte aura unui sfânt
Astrul erotic face la dreapta după colț
abia mai văd țintele cenușii de pe călcâiul filigranat
Sentimentul scandează
plin ochi de băutura muritorilor

Poate că așa voi și pieri, cu gura ducând o probă
pentru laboratorul ermetic al morții

Nu-mi vine să recunosc dar eu am văzut cai care nu
străluceau de frumusețe mergeau prin lanul de tutun și
nu cred că împovărarea lor avea ceva ideal dar nu-mi
vine să recunosc că tatăl meu nu e o sărbătoare plângând
pe umăr de-a stânga unde începe lanul de tutun dar
nu-mi vine să recunosc că am spălat cu plăcere podelele
de mireasma de oțet a morții

Pentru că nu-mi vine ușor să recunosc că va veni și nu
va avea (Doamne iartă-mă!)
nici
un
ochi!

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Scrisoare din... Braşov

Biblioteca Județeană "George Barițiu"

Tradiție și actualitate

Dina PIȘCU
şef birou Centrul de Informare Comunitară
Biblioteca Județeană „George Barițiu" Braşov

Braşovul, oraş cu o populație de circa 300.000 de locuitori, situat în centrul României, în Țara Bârsei, reprezintă nu numai o zonă turistică recunoscută pentru frumusețea locurilor şi vestigiile istorice, ci şi un important centru cultural. Aici a fost înființată Prima Școală Românească, au fost tipărite cărți încă din anii 1539, aici a văzut lumina zilei, prin strădania lui Coresi, un text reprezentând începuturile limbii române literare. Tot aici s-a născut şi a activat umanistul Johannes Honterus. Pe lângă realizările sale de om de cultură şi de tipograf, Honterus este şi întemeietorul unei biblioteci şcolare cunoscută, în urma bătăliei de la Mohacs (1526) şi a distrugerii de către turci a bibliotecii corviniene de la Buda, drept cea mai mare bibliotecă şcolară din sud-estul Europei.

Importantă pentru istoria lecturii publice braşovene a fost activitatea unei societăți negustoreşti care a înființat, în anul 1835, renumita Casină Română. Unul din scopurile întrunirilor era susținerea inițiativelor politice şi culturale progresiste. În cadrul Casinei Române funcționa o bibliotecă. Ea oferea cititorilor braşoveni interesați colecții de ziare aduse de peste munți, precum şi cărți în limba română. Sunt hotărâte condițiile de lectură şi de împrumut, astfel încât putem vorbi, la 1835, de înființarea primei biblioteci publice braşovene care a funcționat pe baza unui regulament. După anul 1846, când se modifică regulamentul de funcționare, sunt specificate atribuțiile celui responsabil de organizarea bibliotecii, şi care este numit bibliotecar.

La 12 martie 1838, George Barițiu, stabilit în oraş din anul 1836, a înființat la Braşov „Gazeta de Transilvania", devenită apoi "Gazeta Transilvaniei", prima publicație politică românească din Transilvania.

Un alt moment important l-a constituit înființarea, la Braşov, în anul 1861, a Despărțământului ASTREI. Asociația, înființată inițial în Sibiu şi denumită „Asociațiunea transilvană pentru literatura şi cultura poporului român", a jucat un rol important în răspândirea culturii, prin metode pragmatice. Îndată după înființare, o parte din cărțile bibliotecii Casinei Române au trecut în patrimoniul bibliotecii ASTREI. Societatea ASTRA va înființa, în ultima parte a secolului al XIX-lea, o serie de „biblioteci ambulante". Acestea duceau cărți în satele din jurul Braşovului şi le împrumutau sătenilor spre a fi citite. În anul 1898 existau deja patru asemenea biblioteci ambulante, cu un număr de 358 de volume. Bibliotecile ambulante au permis înființarea bibliotecilor săteşti în localitățile din regiunea Braşovului.

În anul 1926, Axente Banciu, preşedinte al Despărțământului ASTREI braşovene, hotărăşte să înființeze

o bibliotecă publică, respectând astfel dorința prietenului său, profesorul Alexandru Bogdan, căzut pe front în timpul primului război mondial, de a se dona biblioteca sa personală unei instituții de lectură publică, numită de ei „casă de cetire". Pregătirile pentru deschiderea bibliotecii braşovene atrag donațiile multor intelectuali şi ale unor instituții.

Se găseşte spațiul necesar, în Casa Baiulescu, se adună cărțile şi, în data de 19 ianuarie 1930, este inaugurată **„Casa de cetire Dr. Alexandru Bogdan"**. La data de 1 aprilie 1930, biblioteca deținea un număr de 13.309 volume. Bibliotecar a fost, până în anul 1950, prof. Ion Colan, secretar al Despărțământului ASTRA din Braşov. În anul următor a fost tipărit Regulamentul de funcționare al bibliotecii publice braşovene. Pe ştampila bibliotecii braşovene a apărut, începând cu anul 1931, inscripția „Biblioteca *Astra*". Structurat în opt capitole, regulamentul oferea baza de funcționare a unei biblioteci publice moderne. În anul 1932, biblioteca era abonată la 31 de reviste româneşti şi la 6 reviste în alte limbi. Un număr de 7.308 cititori consultaseră 8.744 de publicații, la acestea adăugându-se consultarea periodicelor. Localul bibliotecii era compus din cinci camere: o sală de lectură cu 40 de locuri, o sală de manuscrise cu 16 locuri, catalogul şi depozitul (biblioteca propriu-zisă) cu 40 de locuri şi biroul. Începând cu 1933, numărul cititorilor a fost, în medie, de 6.000 de cititori înscrişi anual, la un număr de 10.000 de cărți citite. Fondurile bibliotecii au crescut constant.

Sfârşitul celui de-al doilea război mondial a adus România în rândul țărilor aflate „în lagărul socialist". Începând cu anul 1950, biblioteca braşoveană a primit denumirea de Biblioteca Regională Braşov. Fondul de carte era, în acest an, de peste 70.000 de volume. În regiunea Braşovului

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

apăruseră deja numeroase biblioteci orășenești și sătești.

În ultima jumătate de secol, bibliotecile românești au cunoscut o soartă paradoxală: regimul comunist facilita accesul la lectură, asigurând simultan învățământul gratuit, dar accesul la informare era cenzurat. În acest context, Biblioteca Regională Brașov își sporește fondul la 57.485 de cărți în 1953, la 126.651 în 1956, pentru ca în anul 1960 să aibă 146.535 de volume. Este angajat personal calificat, se înființează noi secții. Până în anul 1955 au existat 19 biblioteci „de casă", împărțite în diverse locuri din oraș.

Începând cu anul 1969, în urma împărțirii administrativ-teritoriale a României, biblioteca publică brașoveană s-a numit Bibliotecă Municipală, iar din 1974, Bibliotecă Județeană. A început reorganizarea catalogului sistematic general, rețeaua de cataloage fiind dezvoltată pe criterii specifice. Pe lângă activitățile curente, Biblioteca Județeană Brașov a organizat diverse activități culturale, expoziții, lansări de carte, simpozioane, dezbateri, mese rotunde etc.

În anul 1980 numărul bibliotecilor publice din județul Brașov depășea cifra de 250. Sunt obținute alte distincții pentru activitatea desfășurată. La sărbătorirea a 150 de ani de lectură publică la Brașov, în 1980, Biblioteca Județeană deținea un fond de peste 500.000 de volume și avea peste 24.000 de cititori înscriși anual.

Perioada de după 1989 a însemnat pentru bibliotecile românești confirmarea altui paradox: lipsa de tehnologie modernă, prețurile de inflație, oferta editorială, fac dificilă integrarea în ritmul alert al comunicării moderne, deși dorința de integrare este foarte mare, iar accesibilitatea încurajată.

Începând cu anul 1992, biblioteca publică brașoveană se numește Biblioteca Județeană „George Barițiu" Brașov. Este astfel omagiată personalitatea lui George Barițiu (1812 – 1893), pedagog, om politic și ziarist, considerat întemeietorul presei românești din Transilvania. Ultimii ani au fost marcați de efortul modernizării instituției noastre. Serviciile bibliotecii sunt structurate în funcție de cele câteva spații în care funcționează, astfel încât prezentarea bibliotecii ține seamă de amplasarea lor.

În prezent, Biblioteca Județeană „George Barițiu" deține un fond de peste 700.000 de unități de bibliotecă. În ultimii ani, ritmul de achiziții a fost de circa 15.000 de volume anual. Prin structura colecțiilor, biblioteca are caracter enciclopedic și se adresează tuturor categoriilor socio-profesionale. Anual, sunt consultate peste 890.000 de publicații și sunt înscriși circa 40.000 de cititori. Frecvența medie zilnică este de peste 2.000 de cititori.

Sediul central se află în B-dul Eroilor Nr. 35. Aici se poate beneficia de următoarele servicii:

• **Sala cataloagelor** ocupă holul principal al bibliotecii. Aici se face primirea cititorilor, îndrumarea și înscrierea lor.

• **Secția de împrumut** deține un fond de peste 100.000 de publicații aranjate în sistemul accesului liber la raft. Înscrie cititori și oferă publicații pentru împrumut la domiciliu. Atât fondul de carte, cât și fișele cititorilor sunt trecute în prezent într-o bază de date computerizată, ceea ce facilitează servirea cititorilor.

• **Sala de lectură** deține un fond de peste 275.000 de publicații, aflate în depozitul general din subsolul clădirii. Cititorii au la dispoziție patru săli cu 180 de locuri de lectură. Una din săli a fost amenajată special pentru consultarea lucrărilor de referință, printre care dicționarele: *Axis* în 12 volume, *Universalis* în 31 de volume, *Britannica* în 40 de volume, *Encyclopedia* americană în 30 de volume, *Enciclopedia dello spettacolo* în 12 volume, precum și 10 volume din *International Biographies*. Tot aici se realizează, la cerere, schimbul interbibliotecar.

• **Serviciul de dezvoltare, evidență și prelucrare** completează colecțiile bibliotecii prin achiziții de carte și periodice, constituie Depozitul Legal de publicații ale editurilor și tipografiilor brașovene și efectuează alte activități specifice.

• **Serviciul bibliografic** participă la elaborarea programului științific al bibliotecii, alcătuiește bibliografia locală și completează baza de date automatizată prin cercetarea analitică a tuturor materialelor informative legate de trecutul și prezentul Brașovului, pe domenii. De asemenea, alcătuiește bibliografii tematice, la cerere, participă cu studii și comunicări la simpozioanele organizate pe plan local și național și alcătuiește lucrări de specialitate.

• **Colecții speciale** este o secție înființată în anul 1981. Aici se află un depozit în care sunt conservate peste 9.000 de unități bibliografice. Fondul de bază, alcătuit din manuscrise și carte veche rară, a fost constituit prin preluarea fondurilor ASTREI.

Fondul de manuscrise, în număr de 4.054, conservă volume de manuscrise din secolele XIV – XV, fonduri ale unor societăți brașovene sau ale unor personalități de marcă din Brașov, corespondență etc. Printre acestea: *Apostol* din secolul al XIV-lea, *Învățături monahale și pateric* din secolul al XV-lea, redactate în limba slavonă și *Octoih*-ul slavo-român din secolul al XVI-lea.

Fondul de carte rară și prețioasă românească și străină însumează peste 2.000 de volume. Printre acestea: cea mai veche tipăritură deținută este *Dicta et facta memorabilia*, lucrare de istorie a lui Valerius Maximus, tipărită de către Aldus Manutius în anul 1502, la Veneția. Cea mai veche tipăritură brașoveană deținută este *Noul testament* în ediție bilingvă greco-latină, apărută în anul 1557, prin grija lui Valentin Wagner, succesorul lui Honterus.

Pe lângă acestea, secția mai deține documente însumând periodice, hărți vechi, ex-librisuri, cărți poștale ilustrate reprezentând Brașovul, afișe etc.

• **Biroul de informatizare a serviciilor bibliotecii** a fost înființat în anul 1996. Rețeaua de calculatoare locală este de tip Netware și are 50 de stații de lucru în secțiile bibliotecii. Se ocupă cu întreținerea bazei de date a bibliotecii, culege, scanează, tehnoredactează și imprimă lucrări bibliografice și alte lucrări de specialitate.

• **Serviciul metodic**, înființat în anul 1968, acordă asistență de specialitate bibliotecarilor din județul Brașov, prin întruniri metodice.

• În subsolul clădirii se află **depozitul general** al bibliotecii și **atelierul de legătorie**, înființat în anul 1954.

Casa Baiulescu, situată pe B-dul Eroilor Nr. 33, a fost construită în anul 1888. Ea a aparținut lui Gheorghe Baiulescu, primul primar român al Brașovului. Începând cu anul 1999, Biblioteca Județeană „George Barițiu" a pus aici

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

bazele unui centru multicultural, organizând următoarele secții:

• **Mediateca**, înființată în anul 1956 ca secție de muzică și arte plastice, deține acum un fond de peste 50.000 de unități de bibliotecă. Printre acestea, 17.000 de discuri, 11.000 de partituri, 12.000 de albume de artă și peste 1.000 de casete și benzi audio, casete video, CD-uri.

• **Biblioteca franceză** a fost înființată în anul 1990, pe baza donațiilor primite din Franța și Belgia. Fondul de carte al bibliotecii cuprinde peste 10.000 de volume, printre care materiale de referință, bibliografie școlară, beletristică.

În premieră, biblioteca franceză deține un **Bibliobuz**, donație din partea Clubului Rotary. Este un microbuz Renault Master, amenajat cu rafturi și cutii speciale pentru transportul cărților. Bibliobuzul parcurge lunar un itinerariu prin zece școli brașovene, oferind elevilor posibilitatea lecturii de cărți și reviste în limba franceză.

• **Biblioteca engleză a** fost inaugurată în luna august 1997. Constituită pe baza donațiilor Asociației Nottingham Eastern din Marea Britanie, ea deține peste 10.000 de volume în limba engleză, cu lucrări de referință, bibliografie școlară și universitară, beletristică etc.

• **Centrul de Informare Comunitară** (CIC) a fost înființat în anul 1998. El oferă utilizatorilor informații locale din diverse domenii de interes utilitar, informații despre bursele universitare și programele de finanțare existente în România, informații de pe Internet. De asemenea, sunt puse la dispoziția brașovenilor materiale informative despre instituțiile, activitățile și programele Uniunii Europene și ale Consiliului Europei. Un program legislativ, Legis, oferă posibilitatea de a regăsi orice act normativ din 1864 și până în prezent. Materialele pot fi imprimate contra cost, la solicitarea utilizatorilor.

În cadrul centrului sunt alcătuite proiectele culturale și comunitare ale bibliotecii, având ca scop dezvoltarea activității instituției.

• **Centrul Cultural Japonez** a fost deschis în august 1998, pe baza donațiilor primite din orașul japonez înfrățit cu Brașovul, Musashino. Aici pot fi consultate cărți în limbile japoneză, engleză și franceză. Fondul de carte este de peste 1.000 de volume, la care se adaugă CD-uri, casete, oferind informații despre cultura și civilizația japoneză. Tot aici sunt organizate cursuri de învățare a limbii japoneze și alte activități specifice spațiului cultural nipon.

• **Centrul Cultural Britanic** a fost inaugurat în 14 decembrie 1999, fiind realizat în colaborare cu Consiliul Britanic. Aici se găsește o colecție complexă de documente: cărți și periodice în limba engleză, casete video și casete audio, CD-Rom-uri. Pe lângă fondul inițial, compus din peste 4.000 de documente, și CD-urile care se pot împrumuta sau asculta, Centrul Cultural Britanic oferă informații generale despre Marea Britanie, informații despre sistemul de învățământ britanic și posibilitățile de studiu în Marea Britanie, precum și informații bibliografice. Utilizatorii sunt înscriși în cadrul secției, primind o legitimație valabilă pentru toate centrele culturale britanice din țară (în număr de șapte, în prezent).

• **Secția de periodice** a bibliotecii a fost înființată la sfârșitul anului 1999, prin separarea colecțiilor de ziare și reviste existente la Sala de lectură de restul fondului documentar. Colecțiile de periodice cuprind un fond de secol XIX – XX, în limbile română, germană, maghiară, franceză, engleză, italiană.

• Ca și în sediul central al bibliotecii, cititorii au posibilitatea de a obține cópii după documentele bibliotecii prin utilizarea serviciilor de **xerox** aflate în incinta clădirilor.

Filialele Bibliotecii Județene „George Barițiu"

Biblioteca oferă publicului cititor serviciile a cinci filiale situate în diferite cartiere ale orașului. Două din acestea dețin literatură pentru copii, iar celelalte oferă un fond de carte cu caracter enciclopedic. Filiala numită „Alexandru Bogdan", situată în Centrul civic al Brașovului, cuprinde Secția pentru copii, care deține un fond de peste 50.000 de volume aranjate pe rafturi după categorii de vârstă și după conținut. Alături de această secție, a fost inaugurată, la 16 august 1999, JUCĂRIOTECA PUMMI. Aici pot fi împrumutate jucării la domiciliu, iar copiii au acces la jocuri pe calculator.

Biblioteca Județeană „George Barițiu" a participat la acțiunile de donare de cărți românești către locuitorii din Republica Moldova. În urma acestei activități susținute, la 9 iulie 1997 a fost deschisă în localitatea Ungheni din Basarabia o filială a bibliotecii brașovene. **Filiala de la Ungheni** deține în prezent peste 8.000 de volume în limba română.

Viitorul instituției noastre depinde de viitorul economic și cultural al orașului Brașov. Cetățenii brașoveni, care sunt cititori activi, primesc cu interes fiecare inițiativă, prin care activitatea bibliotecii publice devine mai complexă și mai eficientă. Orice pas înainte presupune costuri, pentru care susținerea bugetară nu este suficientă. De aceea, Biblioteca Județeană „George Barițiu", prin schimburi de experiență, menține legături profesionale cu biblioteci din întreaga lume, este interesată de acțiunile diferitelor organizații care susțin prin donații activitățile culturale, participă cu proiecte culturale proprii la programele de finanțare care sunt derulate în România. În acest fel, instituția lecturii publice brașovene înțelege să fie în pas cu timpul, într-o lume în care valorile cele mai de preț ale culturii, cărțile, nu trebuie să fie marginalizate, în ciuda oricărei concurențe audio-vizuale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

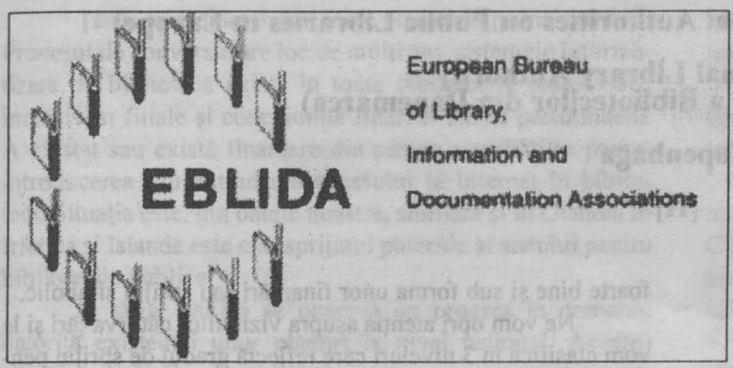

Agenda EBLIDA

Legislație în pregătire

Ştiri despre cultură de la Convenţia Europeană

Numai unele dintre contribuţiile societăţii civile se concentrează asupra educaţiei şi culturii şi cer Uniunii Europene să aibă un rol mai mare şi să protejeze diversitatea culturală. În zilele de 24 şi 25 iunie 2002, responsabilii Convenţiei Europene privind viitorul Europei s-au întâlnit cu reprezentanţi ai organizaţiilor culturale.

Au rezultat, în principal, următoarele concluzii:

- Fundaţia Culturală Europeană a cerut o componentă culturală şi o acţiune deopotrivă mai puternice la nivel comunitar, precum şi întărirea art. 151 într-o Europă viitoare;
- Federaţia Directorilor de Film Europeni (FERA) a făcut apel la recunoaşterea copyright-ului ca bază a libertăţii de expresie; art. 151 să fie supus votării prin majoritate; să fie totuşi menţinută unanimitatea privind comercializarea serviciilor culturale şi de radiodifuzare (art. 133); tratatele europene să permită o politică culturală comună bazată pe diversitatea culturală; Federaţia a mai recomandat înfiinţarea unui organism special de administrare a programelor media;
- Europa Nostra a declarat că este necesară o zonă culturală şi educaţională europeană pentru dezvoltarea unei identităţi europene;
- Biroul European pentru limbile mai puţin folosite a cerut ca noul tratat să garanteze diversitatea lingvistică, iar politicile culturale să fie trecute de la unanimitate la vot prin majoritate;
- Potrivit Parlamentului sloven, nu există nici o contradicţie între apărarea diversităţii culturale în Europa şi faptul de a avea o acţiune comună în domeniul cultural – Europa ar trebui să facă mai mult în acest sens;
- Guvernul olandez susţine diversitatea culturală şi cere Convenţiei să creeze un grup de lucru în domeniul culturii;
- Forumul european pentru libertate în educaţie solicită fuzionarea art. 149 şi 150 şi ca Uniunea Europeană să împartă autoritatea în acest domeniu cu statele membre. Respectând principiul subsidiarităţii, ar trebui întărită acţiunea Uniunii Europene în coordonarea politicilor naţionale de educaţie şi a relaţiilor cu ţări terţe.

Alte informaţii pot fi găsite la adresa: http://european-convention.eu.int/.

Politică informaţională

Strategia de informare şi comunicare a Comisiei Europene

În ziua de 2 iulie 2002, Comisia Europeană a adoptat o nouă strategie de informare şi comunicare pentru Uniunea Europeană, care va implica întreaga clasă politică în concentrarea pe anumite teme prioritare, cum sunt: lărgirea Uniunii Europene, viitorul Europei, justiţie şi afaceri interne. Documentul indică în amănunt modul cum cei responsabili vor fi în stare să-i ajute pe cetăţeni să înţeleagă ceea ce se petrece în cadrul Uniunii Europene şi, astfel, să participe mai avizat la dezbaterea despre viitorul Uniunii.

Comisia propune pentru anul 2005 programarea unei revizuiri, cu toate părţile implicate, pentru realizarea unei evaluări exhaustive a progresului înregistrat şi pentru a stabili noi direcţii de acţiune care sunt necesare unei Europe lărgite, de îndată ce se instalează noua Comisie şi noul Parlament şi când are loc următoarea Conferinţă Interguvernamentală.

Prioritățile pentru luna septembrie 2002 se referă la un acord între cele trei instituţii (Consiliu, Parlament şi Comisie) despre principalele teme informaţionale prioritare pentru anii 2003 şi 2004, care să fie realizat înainte de prima citire a bugetului în Parlament; lansarea analizei şi evaluării reţelelor şi releelor; un nou program de formare adaptat la necesităţile Comisiei, după adoptarea noii strategii; dezvoltarea şi examinarea, prin grupurile de lucru din fiecare stat membru, a problemelor centrale şi a valorilor care sprijină procesul de comunicare.

Textul comunicării se găseşte la adresa: http://www.europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2002/com2002 0350en01 pdf.

Societate informaţională

Comisia publică programul de finanţare pentru monitorizarea eEurope

În ziua de 26 iulie 2002, Comisia Europeană a lansat o propunere pentru adoptarea unui program pe mai mulţi ani (2003 – 2005). Programul va monitoriza evoluţia proiectului eEurope, diseminarea practicilor eficiente şi îmbunătăţirea securităţii reţelelor şi informaţiilor (MODINIS).

Programul pe 5 ani PROMISE a fost iniţiat în 1998 cu un buget de 25 milioane euro pentru promovarea societăţii informaţionale în Europa. Planul de acţiune eEurope 2002 a stabilit 64 de obiective în 11 domenii de acţiune. Programele eEurope 2002 şi PROMISE expiră la sfârşitul anului 2002. Aşadar, Comisia propune adoptarea unui program financiar de susţinere a eforturilor naţionale în transformarea Europei într-o economie bazată pe cunoaştere.

Programul va finanţa colectarea şi analiza datelor privind un set de indicatori de referinţă; studii pentru identificarea practicilor eficiente în Europa; ateliere şi studii de analiză a adaptării industriei la tehnologiile digitale şi a transformării societăţii; suport pentru Forumul Societăţii Informaţionale şi pentru alte conferinţe, seminarii sau ateliere; finanţarea unor studii specifice şi a unor expertize în activităţile din domeniul securităţii reţelelor şi informaţiilor.

Finanţarea acoperă 3 ani (2003 – 2005), cu un buget de 25 milioane euro. În fiecare an va fi publicat un program specific de lucru care să conţină temele prioritare ale anului. În ultimul an de realizare, programul va fi evaluat în privinţa eficienţei cheltuielilor şi pentru a-i decide utilitatea în viitor.

Textul propunerii poate fi găsit la adresa: http://dbs.cordis.lu/

(Din Buletinul EBLIDA „Hot News”,
iulie – august 2002)
Traducere de Ortansa ENĂŞESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biblioteca Publică în era electronică

Raport

Cercetare inițiată de NAPLE (National Authorities on Public Libraries in Europe)

Danish National Library Authority
(Autoritatea Națională a Bibliotecilor din Danemarca)

Copenhaga

[II]

Biblioteca publică în societatea informațională

Viziunile, politicile și strategiile naționale

Una dintre dificultăți a constituit-o interpretarea foarte diferită dată acestei rubrici din chestionar și gradul diferit de detaliere a răspunsurilor. Deseori a fost greu de surprins înțelesul exact din spatele diferitelor declarații.

Aceste probleme cer o tipologie mai puțin detaliată dar suficient de largă încât să poată cuprinde, pe categorii mari, strategiile diferitelor țări.

O problemă centrală este implicarea statului în definirea rolului bibliotecilor publice. Implicarea statului privește numeroase aspecte, cum ar fi: definirea rolului social al bibliotecilor publice, incluzând standardele minimale pentru diferitele servicii de bibliotecă, indiferent de felul exact în care se face finanțarea, prin intermediul municipalităților sau al autorităților regionale.

Acest paragraf se ocupă de conceptul destul de schimbător al angajamentului statului față de biblioteci. Conceptul este schimbător deoarece angajamentul statului capătă forme diferite în funcție de istoria, valorile și cultura fiecărei țări iar înțelesul dat noțiunii de angajament este uneori diferit înțeles de persoanele care au completat chestionarul.

De aceea, este important să definim conceptul de angajament la nivel național. În primul rând, considerăm importantă existența unor documente cu caracter național: legislație de bibliotecă în ultimii 10 ani, politici legate de utilizarea IT, politici culturale, politici în domeniul informației care includ și menționează rolul rețelelor de biblioteci publice. În al doilea rând, ne-a interesat existența unor strategii naționale de implementare a bibliotecilor hibrid prin finanțare națională, programe de dezvoltare profesională etc.

Problemele legate de viziunea națională au rolul de a descoperi locul ocupat de sectorul bibliotecilor publice în formularea unei politici naționale mai largi în domeniul culturii și informației. Este vorba, într-o oarecare măsură, de gradul de vizibilitate al bibliotecilor în zona deciziei politice.

Mai multe țări dețin documente cu caracter național privind societatea informațională, incluzând rolul bibliotecilor publice și legislație despre furnizarea serviciilor de bibliotecă înspre public.

Este important ca bibliotecile publice să fie cuprinse strategiile naționale. O strategie națională poate să capete diverse forme, dar important este ca statul și instituțiile sale să formuleze angajamente legate de rolul sistemelor de biblioteci publice în relație cu serviciile electronice pentru cetățeni. Aceste angajamente nu trebuie neapărat să fie sub forma unor rapoarte, declarații sau viziuni scrise. Poate fi foarte bine și sub forma unor finanțări sau sprijin simbolic.

Ne vom opri atenția asupra viziunilor câtorva țări și le vom clasifica în 3 niveluri care reflectă gradul de sprijin pentru ideea unei biblioteci publice puternice în societatea informațională:

Viziune și sprijin puternice	Danemarca, Estonia, Finlanda, Olanda, Norvegia, Portugalia, Spania, Suedia
Viziune și suport medii	Austria, Croația, Cipru, Cehia, Grecia, Letonia, Lituania, Slovacia, Slovenia
Viziune și suport scăzute	Germania, Luxemburg, Malta

Este important de subliniat faptul că acest tabel, ca și multe dintre tabelele următoare, este rezultatul unei duble interpretări. Chestionarele returnate sunt o interpretare, iar eu le-am interpretat din nou. Este doar un alt fel de a spune că vor exista ambiguități în multe dintre tabele. Totodată, trebuie menționat că formularea unor viziuni și politici clare nu este suficientă pentru a crea un sistem de bibliotecă bun. Totul depinde de finanțare și de realizarea de proiecte.

Tehnologia

Un indicator al situației reale ar putea fi stadiul de rezolvare a unor probleme tehnice. În chestionar au fost întrebări legate de existența unor programe naționale pentru:

1. Conversia de date.
2. Achiziționarea de sisteme de biblioteci.
3. Accesul la Internet.

Problema conversiei de date este complicată deoarece multe dintre biblioteci au realizat conversia cataloagelor pe fișe cu mai mulți ani în urmă, fără prea mult sprijin din partea vreunei autorități naționale în domeniu. Achiziția sistemelor de biblioteci presupune costuri mari și este o condiție a dezvoltării fără sincope a sistemelor de bibliotecă. Datele sunt dificil de trecut în tabele, așa că rezultatele apar sub formă de text.

Interpretarea datelor privind conversia de date este dificilă întrucât unele țări fac deja lucrul acesta de mulți ani, iar un program național în acest sens ar fi inutil. În realitate, cele trei întrebări pot fi interpretate ca declarații privind stadiul dezvoltării proceselor și felul în care acestea sunt finanțate.

La o extremă, vedem țările în care procesul de con-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

versie a datelor se desfășoară de mulți ani. Tot aici observăm că toate bibliotecile publice sunt informatizate și au acces la Internet. La cealaltă extremă sunt, firește, țările în care mai nimic nu a avut loc încă.

Țările scandinave sunt toate plasate în prima extremă. Procesul de conversie are loc de mulți ani, sistemele informatizate de bibliotecă există în toate bibliotecile municipale, inclusiv în filiale și conexiunile Internet există pretutindeni. A existat sau există finanțare din partea autorităților pentru introducerea sau extinderea accesului la Internet în biblioteci. Situația este, din datele noastre, similară și în Olanda. În Irlanda și Islanda este clar sprijinul puternic al statului pentru bibliotecile publice.

În țările baltice se observă un progres în domeniu datorită existenței unor planuri la nivel național. Aceeași situație este în Croația și Slovacia.

În Cipru, bibliotecile publice pot obține gratuit sisteme de bibliotecă și expertiză profesională. În Grecia, bibliotecile publice pot obține gratuit pachete de software, însă mai sunt multe de făcut în informatizarea bibliotecilor publice.

În cealaltă extremă se găsesc țări precum Luxemburgul, în care există posibilitatea obținerii de finanțare națională pentru dezvoltarea tehnologiei informației și comunicațiilor în bibliotecile publice.

În cele mai multe țări din vestul Europei nu există sisteme automatizate comune pentru biblioteci. Mai multe mărci ale unor sisteme diferite sunt în uz în biblioteci.

Standardul bibliografic național

S-a pus întrebarea dacă există un standard pentru formatul bibliografic electronic. Chestionarul cuprinde patru întrebări referitoare la standarde. Prima este despre utilizarea standardelor de tip UNIMARC pentru documentele electronice. A doua privește regulile de catalogare și dacă se folosește AACR2 sau o variantă națională a acestora. A treia întrebare se referă la recomandarea unui protocol standard de tip Z39.50. Ultima întrebare este despre gradul de conformitate al sistemului cu standardele ISO. Vom așeza informațiile într-un tabel după cum urmează:

Răspuns afirmativ pentru standard, catalogare, protocol și ISO	Cehia, Danemarca, Finlanda, Islanda, Letonia, Lituania, Portugalia, Suedia, Marea Britanie
Răspuns afirmativ pentru 3 din cele 4 întrebări	Croația, Cipru, Irlanda, Norvegia, Slovacia, Slovenia, Spania
Răspuns afirmativ pentru 2 din cele 4 întrebări	Estonia, Grecia, Germania, Olanda, Luxemburg
Răspuns afirmativ pentru 1 din cele 4 întrebări	Austria
Răspuns negativ la toate cele 4 întrebări	–

Digitizare și licențe

Întrebările privind digitizarea s-au concentrat pe politicile naționale din domeniul catalogării, oferirii de facilități full-text și patrimoniului cultural. Am întrebat de asemenea despre existența unor proiecte naționale în domeniu și despre cooperarea internațională.

Politicile și strategiile naționale de digitizare par a fi o condiție necesară pentru integrarea pe scară largă a sistemelor de bibliotecă în noua societate electronică.

Observăm o stare de fapt extrem de diversă. Multe țări nu au început încă activitatea la nivel național. Este cazul Ciprului și Croației. Situația este similară în Grecia, cu mențiunea că aici se dă o mai mare importanță acestui subiect. La fel se întâmplă în Slovenia și Germania.

În Estonia, există o recunoaștere a nevoii de digitizare și îndeosebi bibliotecile de cercetare au participat la astfel de proiecte internaționale. În Letonia, digitizarea face parte din programele naționale de bibliotecă, mai multe proiecte naționale și internaționale fiind deja derulate. Este evident că activitățile de digitizare se desfășoară în special în rețelele bibliotecilor de cercetare. Situația este asemănătoare în Lituania. Cehia deține elemente ale unei politici naționale în domeniu, mai multe proiecte sunt lansate iar cooperarea internațională are loc cu succes. În Slovacia și Spania situația este asemănătoare. În Irlanda nu există o politică națională în domeniu, însă există o recomandare făcută bibliotecilor publice pentru a forma un organism național în domeniul digitizării. Irlanda a participat de asemenea la proiecte de digitizare internaționale. Răspunsurile Luxemburgului au mers în general în aceleași coordonate, cu diferența că activitățile de digitizare sunt legate de Biblioteca Națională. Austria seamănă cu Luxemburgul din acest punct de vedere, însă aici nu există cooperare internațională.

Danemarca nu are până în prezent o politică națională de digitizare, dar Autoritatea Națională a Bibliotecilor din Danemarca speră să formuleze una în anul 2002. Multe dintre bibliotecile districtuale au inițiat proiecte de digitizare. Au fost derulate mai multe proiecte naționale de digitizare și îndeosebi bibliotecile din rețeaua de cercetare au participat la proiecte internaționale. Este în mod evident un domeniu de o importanță din ce în ce mai mare. Situația din Olanda este foarte asemănătoare. Din acest grup mai fac parte țări ca Marea Britanie, Portugalia, Islanda, Suedia și Norvegia.

În Finlanda există un proiect național de digitizare a unei părți din patrimoniul cultural, iar Biblioteca Universitară din Helsinki este implicată atât în proiecte naționale cât și internaționale de digitizare.

Este ușor de observat că, per ansamblu, proiectele de digitizare sunt un domeniu nou pentru bibliotecile publice. Nici una dintre țări nu are o strategie și un plan de digitizare cu implicarea bibliotecilor publice, dar multe dintre ele sunt pe cale de a formula astfel de strategii și planuri.

O altă zonă de interes este formarea consorțiilor pentru achiziționarea licențelor pentru resursele informaționale digitizate. Acest lucru se întâmplă de mai mulți ani în cazul bibliotecilor din cercetare, însă procesul este abia la început în rețelele bibliotecilor publice.

Unele țări, cum sunt Austria, Croația, Cipru, Germania, Luxemburg, Portugalia și Spania, nu au început încă formarea de consorții pentru achiziționarea licențelor.

În Estonia va fi achiziționată o licență națională în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

anul 2002. În Slovacia bibliotecile publice nu au acces în momentul de față la licențe dar se pregătește un plan în acest scop.

În Grecia, o singură bibliotecă publică, în cooperare cu biblioteci universitare, a obținut o licență. În Irlanda a fost cumpărată o singură licență dar situația este în curs de a se schimba. În Slovenia bibliotecile publice au acces la 2 licențe.

În Danemarca unele biblioteci publice au format un grup care solicită licențe. În total, 9 licențe au fost achiziționate pentru bibliotecile publice. Situația este similară în Finlanda, Norvegia și Suedia, unde bibliotecile publice au acces la o serie de licențe. În Letonia un organism central negociază licențele și a cumpărat deja mai multe. Lituania este pe cale de a achiziționa accesul la mai multe baze de date. În Olanda există acces la resurse informaționale digitizate și în acest moment o comisie centrală pregătește obținerea licențelor. Situația a progresat mult în Islanda. Obținerea licențelor este percepută ca o sarcină națională și mai multe licențe au fost cumpărate astfel încât cetățenii conectați la Internet pot accesa informațiile respective. În Cehia, bibliotecile publice fac parte dintr-un consorțiu și au acces la mai multe baze de date. În Marea Britanie observăm organizarea unor consorții atât la nivel național cât și regional și au început tot mai multe procese de grupare a bibliotecilor.

Servicii naționale de bibliotecă pe Internet

Un indicator al gradului de atenție acordată la nivel național bibliotecilor publice este tipul și numărul de servicii naționale de Internet, precum portalurile, ghidurile estimate calitativ, pagini specializate pentru anumite grupuri țintă etc. Acestea sunt și un indicator al gradului real de cooperare dintre biblioteci.

Clasificăm serviciile naționale de bibliotecă pe Internet în 3 categorii mari, după aceleași principii de mai sus.

Câteva cuvinte despre clasificare. O răspândire largă înseamnă un efort de cooperare în care catalogul colectiv sau cel puțin o mare parte din acesta să fie accesibil prin Internet. Este totodată un indicator al faptului că bibliotecile lucrează împreună pentru a asigura ghiduri estimate calitativ sau portaluri. Trebuie să existe și portaluri sau ghiduri pentru grupuri țintă specifice, cum ar fi copiii, anumite grupuri etnice ș.a. Important în acest context este ca serviciile să fie oferite la nivel național și să fie accesibile pentru fiecare cetățean care are acces la Internet.

Servicii naționale pe Internet cu răspândire largă	Danemarca, Finlanda, Norvegia
Servicii naționale pe Internet cu răspândire limitată	Austria, Croația, Germania, Islanda, Irlanda, Lituania, Olanda, Slovenia, Spania, Suedia, Marea Britanie
Fără servicii naționale pe Internet	Cipru, Cehia, Estonia, Grecia, Letonia, Luxemburg, Malta, Portugalia, Slovacia

Sunt conștient de faptul că tabelul este interpretarea unor stări de fapt destul de greu de analizat. Totodată, sunt conștient că acest subcapitol este destul de scurt. Pe de altă parte, este extrem de important în economia acestui raport. Din multe puncte de vedere, subcapitolul acesta reflectă eforturile comune și cooperarea bibliotecilor publice din fiecare țară. Este în același timp și un cadru important de dezvoltare a unor viziuni și strategii precum și de conștientizare a diferitelor probleme de pregătire.

Nivelul regional

În legătură cu nivelul regional au fost puse două întrebări. Una dintre ele privea cooperarea la nivel de sistem, iar cealaltă formarea de consorții regionale pentru cumpărarea de licențe.

Există, firește, concepții diferite în definirea nivelului regional în raport cu statul sau cu nivelul local. Directorul Autorității Naționale a Bibliotecilor din Danemarca este de părere că nivelul regional implică o cooperare cel puțin la nivel de districte. Este totodată clar faptul că răspunsul la acest paragraf este influențat și de dimensiunea țării respective.

Mai multe țări au răspuns negativ la cele două întrebări iar altele, cazul Danemarcei și al Norvegiei, au indicat o cooperare mai degrabă limitată din acest punct de vedere. Cooperarea ia de multe ori forma ajutorului sau a soluțiilor oferite de o bibliotecă centrală cu anumite obligații față de municipalitate. Multe dintre aceste forme de cooperare se desfășoară independent de sistemul de bibliotecă folosit de instituțiile respective. Corespondenții au interpretat diferit întrebarea privind cooperarea dintre sistemele de bibliotecă. Unele țări, cum ar fi Estonia, au indicat începerea unor sisteme regionale de informare. Lituania dă un răspuns asemănător. În Spania situația este mai clară datorită descentralizării administrative, ceea ce înseamnă că fiecare dintre cele 17 regiuni autonome (municipalități) și-a dezvoltat rețelele proprii de bibliotecă. Marea Britanie a răspuns afirmativ acestor întrebări.

Dacă analizăm răspunsurile este evident faptul că formarea consorțiilor nu se face după criterii regionale. Olanda pare să fie singura țară cu un fel de organism regional de cumpărare a licențelor individual pentru biblioteci publice. Per ansamblu, cooperarea dintre sistemele de biblioteci depășește însă de multe ori granițele regionale.

Am rămas cu impresia că cei care au răspuns chestionarelor au interpretat ușor diferit întrebările privind cooperarea regională, însă este clar faptul că acest tip de cooperare nu joacă un rol important pentru sistemele de bibliotecă și pentru formarea consorțiilor.

Niels Ole PORS
mai 2002

Traducere de Emil TUDOR

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Deficienții de vedere sunt parte a societății, membrii ei de drept

Cititorii revistei "Biblioteca Bucureştilor" au mai avut ocazia să afle despre activităţile care se desfăşoară la sediul Bibliotecii pentru Deficienţi de Vedere din capitală, filială a Bibliotecii Metropolitane. Această vară a fost plină de evenimente.

Ziua de 5 iunie 2002 a fost una foarte specială pentru 46 de tineri deficienţi de vedere, dar şi pentru personalul Consiliului Britanic din România, instituţie de prestigiu ce se ocupă cu promovarea limbii şi a culturii engleze în întreaga lume. În această zi, la sediul Consiliului, directorul acestuia, Excelenţa Sa Stephan Roman, care este totodată şi ataşatul cultural al Ambasadei Majestăţii Sale britanice în România, a înmânat diplomele de absolvire – atât în Braille, cât şi în scriere vizuală – celor 46 de absolvenţi ai cursului de limbă engleză, desfăşurat în perioada octombrie 2001 – mai 2002. S-au aflat printre ei elevi de liceu şi de la colegiul de balneofizio-terapie, studenţi, masori, fizio şi reflexoterapeuţi, învăţători şi profesori de altă specialitate decât engleza. Cursurile au fost conduse de prietenul şi colaboratorul nostru, prof. Radu Sergiu Ruba. Au luat parte la această festivitate doamna directoare Rodica Cosmaciuc – din partea Bibliotecii Metropolitane, domnul Alexandru Dabu – director al Centrului Şcolar nr. 1 din Vatra Luminoasă, numeroşi reprezentanţi ai mass-media.

Domnul Stephan Roman a subliniat caracterul inedit al acestei experienţe din punctul de vedere al Consiliului Britanic, dar şi intenţia ca iniţiativa să fie continuată. Este un exemplu de strălucită şi logică apropiere de nevăzători a unei instituţii de faimă mondială. Cât despre diplome, acestea le vor putea servi deţinătorilor lor în orice *curriculum vitae* în tentativa de a obţine o slujbă în ţară sau chiar în străinătate.

O finalizare dar şi un nou început. Pentru că Fundaţia Centrul Român pentru Întreprinderi Mici şi Mijlocii (CRIMM) – cu sprijinul direct al directorului acesteia, dl. Bogdan Teodoriu –, în parteneriat cu Asociaţia Nevăzătorilor şi cu sprijinul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, mai precis, al filialei sale pentru deficienţi de vedere, a avut iniţiativa desfăşurării unor cursuri de utilizare a calculatorului şi mai ales de navigare pe Internet destinate nevăzătorilor. A avut loc o primă etapă, urmând a se continua în această toamnă. Au participat 12 cursanţi, instructor fiind, alături de prof. Vasile Ioniţă de la Centrul Şcolar nr. 1 din Vatra Luminoasă, şi studentul în Ştiinţele Educaţiei Iulian Lesneanu, absolvent al Colegiului Overbrook din Philadelphia care, cu amabilitate, ne-a acordat interviul pe care vi-l oferim în continuare.

***

Reporter: – Dragă Iulian Lesneanu, te-aş ruga în numele cititorilor revistei "Litera noastră" să ne împărtăşeşti prin ce împrejurare ai ajuns la Philadelphia şi ce experienţe şi activităţi ai desfăşurat pe tărâm american.

Iulian Lesneanu: – Overbrook College for the blind este un colegiu foarte mare, reunind peste 200 de cursanţi zilnic. Nu îşi are activitatea strict axată pe cursuri, ci desfăşoară programe şi pentru persoane adulte cu deficienţă vizuală. Nu le este dedicat doar acestora, ci sunt acolo şi oameni cu probleme locomotorii sau mentale, asociate cu deficitul de vedere.

A existat o colaborare, datând din 1991 – 1992, între acest colegiu, Şcoala pentru Deficienţi de Vedere din Arad şi Şcoala pentru Ambliopi din Timişoara. Două reprezentante ale acestor instituţii din România au fost invitate la Philadelphia să participe la acel program internaţional de instruire (vorbesc la trecut deoarece proiectul s-a încheiat, eu am făcut parte din ultima generaţie – mă refer la anul 1999). Iniţiativa a avut-o o fundaţie din Japonia – Sasakawa –, aceasta practic finanţând mare parte din necesarul desfăşurării activităţilor. De exemplu, studenţilor care nu reuşeau să-şi acopere integral bursa (în valoare de 32.000 $) li se pretindea doar o parte din sumă (pentru România ea a fost de aproximativ 6.500 $), restul de bani fiind suportat de această fundaţie, care le oferea apoi o diplomă onorifică de *Sasakawa fellows*.

În 1996 i s-a oferit ocazia şi Liceului pentru Deficienţi de Vedere din Buzău, la care învăţam eu, să propună un număr de elevi pentru a merge la Philadelphia. Din 1997 trebuia să fac această călătorie împreună cu un alt coleg – Mihai Burlacu dar, din lipsă de fonduri, plecarea s-a amânat cu un an. Am susţinut nişte teste obligatorii pentru a fi acceptaţi, care au constat din verificarea cunoştinţelor de limbă engleză şi, condiţie de bază, cunoaşterea tastaturii computerului. Aveam să ne dăm seama de importanţa acestor teste chiar din prima zi a activităţii noastre la Overbrook când, dacă pot spune aşa, am intrat direct în pâine.

Acest program a fost organizat pe trei specializări: leadership (ştiinţa conducerii) – cu aplicaţie pentru lucrul cu deficienţii de vedere, a doua în computere, iar a treia specializare, evident, consta în studierea limbii engleze. Cursurile au fost împărţite în două semestre. Materiile propuse au fost următoarele: ştiinţa conducerii (leadership class), utilizarea calculatorului (computer class), limba engleză – cu diverse subspecializări (vocabular, engleza în afaceri etc.).

Pentru studenţii complet nevăzători, în primul semestru, timp de o jumătate de oră zilnic, se preda un curs de învăţare a utilizării unui aparat special de scriere – *Braille'n speek* –, dotat cu voce sintetică, taste pentru cele 6 puncte ale alfabetului braille + tasta "spaţiu". Acest aparat poate memora o cantitate de informaţie echivalentă cu 40 de pagini scrise în sistem vizual (în condiţiile în care proporţia este de 4 pagini braille/1 pagină în scriere obişnuită). Folosind Braille'n speek se putea tipări apoi materialul pe care l-ai lucrat, atât la imprimantă braille, cât şi la cea obişnuită, în funcţie de profesorul văzător sau deficient de vedere căruia trebuia să-i predai lucrarea.

Ceea ce mi-a mai plăcut extraordinar de mult a fost cursul de orientare în spaţiu. Cu acea profesoară minunată am descoperit cum se foloseşte bastonul sau cum să mă orientez pe o hartă. Ne-a învăţat cât de necesar este în deplasarea pe

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

stradă să-ţi stabileşti unele puncte de reper (land marks), despre care intuieşti că vor rămâne în timp neschimbate (stâlpul unei staţii de autobuz, un marcaj mai special al asfaltului). Eu am rămas uimit când am aflat acolo că există 7 tehnici de utilizare a bastonului! Complementar acestui curs, în semestrul II a mai urmat o specializare în *body language* (limbajul corpului). Aici eram instruiţi cum trebuie să ne comportăm ca nevăzători. Totul era explicat cu o foarte mare delicateţe şi implicare din partea profesoarei. În grupul nostru era o tânără din Macedonia care... zâmbea tot timpul, indiferent de situaţie. În urma acestui curs s-a reuşit să i se corecteze puţin mimica.

O altă secţiune a programului o constituiau cursurile de Abilităţi casnico-practice. Poate părea surprinzător pentru unii ideea de a studia la colegiu cum să găteşti sau cum să calci o cămaşă, însă toate acestea nu aveau nimic exotic, ci erau menite să-i ajute pe studenţii cu deficienţă vizuală să devină cât mai independenţi.

În semestrul II ni s-a dat sarcina, în vederea obţinerii diplomei de absolvire, de a crea un proiect. Am fost împărţiţi în 3 grupe de câte 3 cursanţi, fiecare grup trebuind să se informeze şi să elaboreze un proiect cu temă la alegere. În urma susţinerii lucrării în faţa unei comisii am primit un calificativ care a fost menţionat în diploma de absolvire, alături de mediile obţinute în cursul anului.

R: – Din exemplele pe care le-ai întâlnit, care sunt cele mai importante facilităţi pe care le oferă sistemul social american persoanelor cu probleme de vedere, referindu-ne la accesul la informaţie, la materialele necesare studiului?

I. Lesneanu: – Acestea sunt foarte multe. În primul rând, dacă cineva doreşte să se instruiască, acest Colegiu Overbrook creează pentru el un program special, individual. Îi oferă atât materiale informative, cât şi aparatura necesară (un computer dotat cu voce sintetică şi imprimantă braille, Braille'n speak etc.). Singura condiţie este de a le returna la încheierea studiilor, indiferent de starea de funcţionare sau de uzură. Practic nu-i rămâne solicitantului decât... să înveţe!

Printre alte facilităţi, una din cele mai importante este accesul liber prin bibliotecă. Nu există ideea, că dacă o persoană nu vede atunci cu siguranţă dărâmă, strică sau prăpădeşte ceva în acest spaţiu. Personal, am fost în două biblioteci, în cea a colegiului şi într-o bibliotecă publică din oraş. La Overbrook biblioteca e situată într-o sală imensă, impresionantă. Pe două laturi ale sale sunt cabine dotate cu casetofoane cu căşti, iar pe centru sunt rafturile cu cărţi audio, depozitate în suporturi speciale pe care există toate informaţiile necesare (titlul, nr. casetei, autor, editură) scrise în braille. Astfel orientarea e facilă. Au şi tipărituri în braille, dar destul de puţine, preferându-se în ultimii ani suporturile informaţionale magnetice (casete, CD-uri) sau formatele electronice. După ce îţi alegi cartea sau materialul dorit intri în cabina de ascultare unde totul este extraordinar de confortabil, de la scaunele comode sau pluşul de pe pupitre, până la spaţiul generos de mare în care nu se pune nicidecum problema unei senzaţii de claustrofobie! O adevărată plăcere! Poţi să vii cu Braille'n speek-ul pentru notiţe, laptopuri sau alte aparate. Peste tot sunt montate prize, iar despre izolarea fonică nici nu e cazul să mai pomenesc. E perfectă.Tot ce pot să spun este că nu-ţi mai vine să ieşi din bibliotecă.

Sunt dotaţi, de asemenea, cu 5 computere echipate cu voce sintetică, o imprimantă braille şi două scannere. Accesul la Internet este nelimitat, nevăzătorul putând naviga singur sau, în măsura în care doreşte o anume informaţie, în timp ce el citeşte în cabină o carte audio, unul din responsabilii care supraveghează buna desfăşurare a activităţii bibliotecii îi caută *on line* reperul de care are nevoie.

Toate acestea sunt la parter. La etajul întâi se găsesc mai multe săli cu aparatură video, destinate vizionării filmelor artistice. Ne-au fost de folos în orele de limbă engleză când, pentru a ne familiariza cât mai bine şi mai plăcut cu vocabularul şi conversaţia, am urmărit mai multe pelicule cinematografice. Acestea erau aceleaşi filme apărute pe piaţa americană, doar că în cazul de faţă erau însoţite pe tot parcursul lor, acolo unde era necesar, de explicaţii, menite să-l ajute pe deficientul de vedere să înţeleagă şi să-şi reprezinte mai uşor acţiunea.

În biblioteca publică pe care am vizitat-o în oraş există o sală destinată cititorilor cu probleme de vedere unde este instalat un computer cu voce sintetică. Ceea ce m-a surprins în mod foarte plăcut a fost faptul că mare parte din materialul tipărit în scriere obişnuită fusese transpus şi pe casete magnetice! Erau înregistrări efectuate de personalul bibliotecii cu o calitate a lecturii şi a audiţiei foarte bune. Nici din rafturile acestei biblioteci nu lipseau filmele explicate sau CD-urile cu muzică.

Se puteau împrumuta cărţi pe o durată, evident, limitată, în funcţie de cât de solicitat era titlul respectiv. Pentru cele foarte cerute termenul era stabilit la 3 – 4 zile, pentru celelalte de maximum 2 săptămâni. Am observat că printre cei mai... *vizitaţi* autori era Mark Twain, pe care nu puteai să-l păstrezi mai mult de, cum am spus, 3 – 4 zile.

Modul nostru de deplasare era ghidat cu ajutorul unor cordoane montate acolo, astfel încât nimeni nu te considera... ciudat. Lifturile aveau programate semnale sonore pentru închiderea şi deschiderea uşilor sau pentru anunţarea nivelului la care te afli.

Alte săli de care îmi aduc aminte cu mare plăcere sunt acelea dedicate anumitor domenii. În cea de geografie nevăzătorul putea merge să... pipăie pereţii tapetaţi cu hărţi făcute, printr-o tehnică specială, în relief şi cu indicaţiile necesare în braille. Este o experienţă nemaipomenită să te orientezi singur pe o hartă... adevărată şi nu mentală, nemaivorbind de utilitatea pe care ţi-o oferă consultarea unui atlas. În sălile de istorie erau hărţi similare, organizate pe regiuni şi perioade istorice. Repet, nimeni nu se mira când te duceai să pipăi pereţii!

În acele biblioteci, trebuie să o spun, nu am avut nici un moment sentimentul inferiorităţii sau pe acela că nu aş avea acces la informaţie

R: – Din fericire, de anul trecut, funcţionează şi în Bucureşti o bibliotecă înfiinţată special pentru utilizatorii deficienţi de vedere, singura din ţară, până la acest moment. Ce părere ai despre această iniţiativă?

I. Lesneanu: – Înfiinţarea şi în România a unei biblioteci pentru noi, cei cu probleme vizuale, este un lucru foarte bun. Recunosc că afirmaţia mea poate fi considerată un clişeu, însă dincolo de ea apreciez acţiunea Bibliotecii Metropolitane Bucureşti şi dintr-un unghi de vedere personal: anume că îmi permite să mă simt mai independent, cel puţin egal, ca posibilitate de acces, cu un văzător. În primul rând cu un student văzător şi apoi în general.

Un alt argument pozitiv este acela că ea reprezintă un pas important în normalizarea relaţiilor noastre cu societatea.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Trebuie să se știe, iar cei din jur să conștientizeze, faptul că și noi avem dreptul la cultură, la biblioteci pe care să le folosim cu eficiență, astfel încât, la un moment dat, să putem deveni utili celorlalți. Ca să fiu puțin lipsit de modestie, aș putea spune că, uneori, noi acordăm cărților o atenție mai mare decât mulți dintre oamenii valizi.

Societatea ar trebui, trebuie într-adevăr să întreprindă ceva pentru persoanele defavorizate. De multe ori m-am confruntat cu afirmația: *nu crezi că societatea e nevoită să facă 10 lucruri pentru tine înainte de a-i oferi și tu ceva ei?* Ei bine, în acest sens susțin ideea că se impune să ni se acorde un ajutor mult mai mare în instruirea intelectuală și educațională, pentru ca, într-un timp mai scurt decât s-ar crede, din... consumatori așa cum suntem priviți acum, să devenim membrii activi ai comunității! Aceasta este starea de normalitate spre care trebuie să tindem cu toții.

R: – Într-o viață socială bazată pe legea principiului moral drepturile nu trebuie cerute în piața publică, ci ele sunt oferite automat, dintr-un reflex al mentalității.

I. Lesneanu: – Din păcate, discursul la noi este mult prea pătimaș, de cele mai multe ori făcând mai mult rău decât bine. Nu rare sunt cazurile în care se ajunge la un efect de bumerang, creându-se un fenomen de repulsie, de resentiment față de persoanele cu deficiențe.

R: – Ocazia cu care ne-am cunoscut a fost prilejuită de desfășurarea la sediul Bibliotecii pentru Deficienți de Vedere din București a unor cursuri de operare a computerului la care ai participat ca formator. Știi, probabil, că tot aici au avut loc și alte activități, de exemplu de învățare și perfecționare a limbilor străine, care s-au bucurat de mult interes.

I. Lesneanu: – Succesul acestor acțiuni (cursuri de învățare și aprofundare a limbilor străine, precum și de operare a computerului cu voce sintetică) demonstrează încă o dată la ce sunt utile bibliotecile dedicate nevăzătorilor și slab văzătorilor. Este o alternativă în același timp instructivă, plăcută și constructivă de a-ți petrece timpul liber. E o onoare pentru oricine să pășească într-o bibliotecă – un spațiu cu rezonanță, academic –, dar faptul că ți se pune la dispoziție tehnologia specifică de care ai nevoie, că există acolo oameni care te ajută și te sprijină îți dă sentimentul, foarte prețios de altfel, că ești respectat. Sunt persoane, mai ales cu deficiență vizuală dobândită, care se confruntă din păcate și cu probleme de ordin psihic, de adaptare la noua stare de fapt. Aici li se oferă posibilitatea de a privi lumea și viața altfel, poate puțin mai optimist.

R: – Cum ți s-a părut experiența *a cathedra*, dacă pot spune așa?

I. Lesneanu: – Activitatea de instructor în cadrul cursurilor de operare a calculatorului a fost interesantă dar și dificilă. S-a simțit nevoia unei metodologii, unei metode de predare, care deocamdată nu există, așa încât am fost nevoit să mă folosesc de propria experiență în lucrul cu computerul. A trebuit să mă adaptez felului de a fi al fiecărui cursant de care m-am ocupat, cu atât mai mult cu cât, din punctul de vedere al vârstei, grupa a fost eterogenă. E mai dificil să predai adulților. Aceasta implică mai multă atenție în atitudine, mai multă diplomație. Mi-ar fi plăcut să fie și acces la Internet, însă sunt convins că intenția există și că în curând vom avea și această posibilitate.

R: – Chiar dacă nu a existat o metodologie în sensul strict al cuvântului, ai reușit să le oferi cursanților un... manual.

I. Lesneanu: – Da. Este vorba despre manualul companiei care produce softul de voce sintetică, pe care l-am tradus și transpus pe suport audio. Este un manual interactiv, în sensul că am adăugat explicațiilor și exemplificarea sonoră a tuturor comenzilor, deci, pe lângă vocea mea, am demonstrat și cum vor auzi indicațiile vocii sintetice.

R: – Ești un utilizator avizat și, aș îndrăzni să spun, înveterat al calculatorului. Ce rol consideri că poate avea computerul în viața profesională și personală a deficientului de vedere?

I. Lesneanu: – Primul cuvânt care îmi vine în minte este... *imens*.

Profesional îi dă posibilitatea – atât calitativ, cât și cantitativ – de a lucra la un standard mai ridicat. Îi oferă șansa de a concura, de pe aceeași poziție, cu o persoană validă. Cunoștințele de operare constituie din start un atu în obținerea unui loc de muncă. Este foarte adevărat că, în paranteză fie spus, în primul rând trebuie să-l convingi pe eventualul angajator că lucrul la calculator pentru un nevăzător este absolut posibil. Dar asta e o altă poveste.

Abordarea operării computerului mai înseamnă și refuzul de a te plafona. Este necesar să se demonstreze că oamenii cu deficit vizual pot face și altceva decât cartonaj, perii sau masaj! Apar astfel posibilități în plus de integrare profesională.

Rolul PC-ului este important și în viața personală, fără îndoială. Însă aș vrea să subliniez un aspect. Există la Radio România o emisiune intitulată *Prietenul meu, calculatorul*. Această personalizare a computerului mi se pare exagerată. Totuși, calculatorul este o *unealtă*, cum este pixul sau, pentru noi, bastonul, mașina de scris în braille etc. Termenul de *prieten* trebuie folosit strict la figurat, deoarece este o greșeală să te situezi față de calculator pe o poziție afectivă. În viața personală îți oferă o alternativă de petrecere a timpului liber. Există chiar jocuri pe computer, special gândite pentru nevăzători.

R: – Revenind la cultură, ce reprezintă cartea în viața ta? Ce preferințe ai în materie de lectură?

I. Lesneanu: – Apelând la bibliotecă am descoperit mijlocul cel mai plăcut de cunoaștere a lumii. De multe ori mi se întâmplă atunci când citesc o carte să mă implic foarte mult, astfel încât, uneori, parcă devin eu însumi personajul ei.

Autorul meu de suflet este Mircea Eliade. M-a marcat prin forța verbului. Din tot ceea ce am citit mi-e greu să numesc un titlu preferat. Scriitura lui te ridică, te coboară, îți dă senzația trăirilor intense. Pot spune chiar că pe mine Eliade... m-a format.

R: – Ce dorești să faci după încheierea studiilor?

I. Lesneanu: – Îmi propun să devin profesor universitar. Asta nu din orgoliu, ci sper să pot să arăt că un nevăzător poate accede la o asemenea profesiune, chiar dacă în condițiile de acum este foarte greu. Din acest punct de vedere cred că studenții nevăzători au o mare responsabilitate, aceea de a demonstra că sunt parte a societății, membrii ei de drept.

Simona SOARE

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

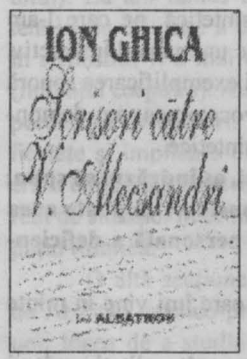

Ion GHICA, *Scrisori către V. Alecsandri*

Ediție integrală, argument, cronologia vieții și a operei, note, glosar și bibliografie de Constantin Mohanu, Editura Albatros, București, 2001, 540 + XLVI p. [prima ediție integrală din ultimii 55 de ani]

"Puține lucrări au avut și vor avea succesul Scrisorilor *tale, pentru că ele sunt scrise cu o vervă de bună calitate și într-un stil personal simplu, fără pretenții, dar de o originalitate cu totul românească. Sunt deci în drept să reclam de la tine, în numele cititorilor prezenți și viitori, continuarea galeriei de oameni și evenimente, pe care ai început-o cu o paletă așa de bogată în culori naționale. Vâna este departe de a fi secată; exploateaz-o până la fund și vei lăsa după tine o adevărată comoară".*

(1886, V. Alecsandri)

Ioan SLAVICI, *Opere*, I, II. *Nuvele*

Ediție de Constantin Mohanu, prefață de Eugen Simion, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, în colecția "Opere fundamentale" [integrala nuvelisticii slaviciene, însoțită de cronologie, note și comentarii, repere critice, glosar]. Vol. I: 1002 + LXXIV p.; Vol. II: 1090 p.

"Să nu uităm că Slavici este cel mai capabil scriitor al întregei Junimi*".* (23 nov. 1876, T. Maiorescu)

"Ioan Slavici e înainte de toate un autor pe deplin sănătos în concepție; problemele psihologice pe cari le pune sunt desemnate cu toată fineța unui cunoscător al naturii omenești; fiecare din chipurile cari trăiesc și se mișcă în novelele sale e nu numai copiat de pe ulițele împodobite cu arbori ale satului, nu seamănă în exterior cu țăranul român, în port și în vorbă, ci au fondul sufletesc al poporului, gândesc și simt ca el". (22 mart. 1882, M. Eminescu)

"Creangă și I.L. Caragiale au geniu lingvistic, Slavici are doar un talent (mare talent) pe care-l cultivă cu osârdie și se folosește de el în chinuri pentru a-și duce proza la capăt. Reușește. Satisfacția este că drumurile prozei de analiză, în literatura noastră, pornesc din ograda lui țărănească..."

(6 decembrie 2001, Eugen Simion)

Marin SORESCU, *Versuri inedite*

Ediție îngrijită, revăzută și adăugită. Postfață, note, anexe și bio-bibliografie de George Sorescu, Editura ALMA, Craiova, 2002, 200 p.

... Am fost sortit să-l cunosc din primii ani, din interiorul familiei, să-i merg împrejur, să-i urmăresc evoluția propriului spirit, să dialoghez cu el ani de-a rândul, te miri ce, și să mă conving că, dincolo de cultura sa adâncă, era stăpânit de un eu creator în accepție mitică, de o sensibilitate și o delicatețe cu totul aparte. Inteligența și imaginația covârșeau. Avea mers ușor, aproape aerian, nu se simțea, și vorbea încet... (George Sorescu)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bogdan I. PASCU, *Povara nesomnului*
Editura Amurg sentimental, Bucureşti, 2002, 106 p.

Reveria reflexivă a lui Bogdan I. Pascu constituie dominanta artei sale poetice. Logosul generic, originar îi guvernează PUTEREA de a fi poetul "lacrimei, surâsului şi vorbei". În omeneasca lui durere palpită Dumnezeirea.

Poetul nu este un mistic ci un evlavios cu deschideri spre hinduism, budism sau filosofie Zen. El este un demiurg care în faţa cuvintelor săvârşeşte un act de creaţie ce conţine în sine gestul Facerii Primordiale. (prof. univ. dr. Valeriu Filimon)

Radu G. ŢEPOSU, *Istoria tragică & grotească a întunecatului deceniu literar nouă*
Ediţia a II-a, prefaţă de Al. Cistelecan, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, 360 p.

Autorul acestei cărţi e un ipocrit. El nu este nici ludic, nici spiritual şi nici ironic, cum se pretinde în rîndurile de început. Fascinat, probabil, de marii ironişti, el s-a lăsat amăgit de iluzia că aşa ceva se poate învăţa, mingîindu-le mantaua şi gudurîndu-se pe lîngă ei... (Radu G. Ţeposu)

Aleksandr SOLJENIŢÎN, *Viţelul şi stejarul. Însemnări din viaţa literară*, I, II
Traducere din rusă de Maria şi Ion Nastasia, Editura Humanitas, Bucureşti, vol. I: 472 p.; vol. II: 464 p.

Pe nimeni nu pot lăsa indiferent memoriile unui om ce a cunoscut mai toate consecinţele sistemului totalitar: lagărul, deportarea, cenzura, expulzarea. Acoperind un răstimp de 12 ani, între 1962, anul publicării nuvelei ce avea să îi aducă notorietatea – O zi din viaţa lui Ivan Denisovici – *şi 1974, anul expulzării din Rusia, cartea autobiografică* Viţelul şi stejarul *poartă pecetea respiraţiei unui spirit liber care a străbătut drumul de la întuneric la lumină, a unui om care nu a admis compromisul şi servilismul, trăind mereu în cultul solidarităţii cu cei aflaţi în suferinţă...* (Humanitas)

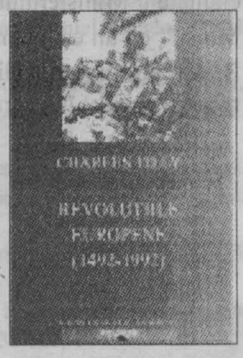

Charles TILLY, *Revoluţiile europene (1492 – 1992)*
Traducere din limba engleză de Victor Cherata, Editura Polirom, Iaşi, 2002, 272 p.

În acest volum, strălucitul istoric Charles Tilly reinterpretează ultimele cinci secole de istorie europeană. Este o perioadă extraordinar de agitată, marcată de nenumărate războaie, revolte şi confruntări, dar şi de urbanizare, acumulare a capitalului şi industrializare – procese care au contribuit în mod esenţial la constituirea imperiilor şi, mai tîrziu, a statelor naţionale. Obiectul de cercetare al lui Tilly îl reprezintă în primul rînd revoluţiile, cauzele izbucnirii lor, precum şi consecinţele acestora. Autorul demontează mecanismele proceselor revoluţionare, pornind de la circumstanţele în care ele au luat naştere şi precizînd locul – şi rolul – marilor revoluţii în "durata lungă" a istoriei Europei şi lumii în general. (Polirom)

NOTĂ: Cărţi achiziţionate de Serviciul Dezvoltarea Colecţiilor al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

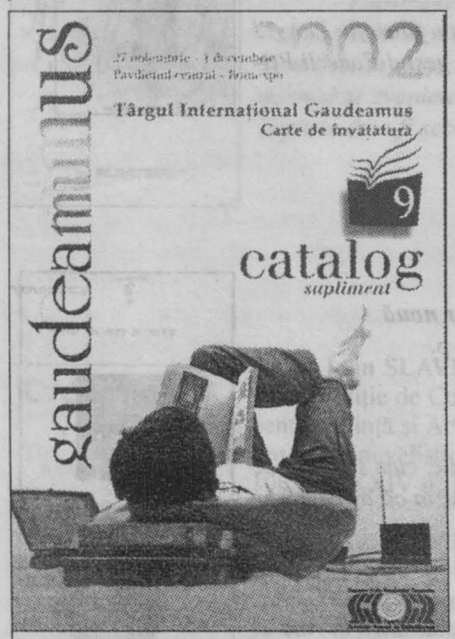

Participarea Bibliotecii Metropolitane București la Tîrgul Internațional de Carte „Gaudeamus"

În perioada 27 noiembrie – 1 decembrie 2002, în pavilionul ROMEXPO, s-a desfăşurat ediția a IX-a a **Tîrgului Internațional de Carte „Gaudeamus"**. În premieră, la această ediție, Tîrgul a găzduit Salonul Național al Presei. Au fost organizate numeroase dezbateri, dintre care amintim: „Hîrtia sau Internetul?", „Cunoaştem cu adevărat piața românească de carte?", „Limba română în pericol!" Subliniem faptul că evenimentele Tîrgului „Gaudeamus" au fost transmise în direct pe Internet, pe toată perioada manifestării.

Standul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti a prezentat proiectul **Centrul de Informare pentru Tineret**. Standul a atras numeroşi vizitatori tineri, oferind baze de date cu caracter cultural şi educațional, precum şi programe interactive pentru elevi şi studenți. Ziarul oficial al Tîrgului, „Maşina de citit", a semnalat sondajele de ultimă oră realizate de Centrul de Informare pentru Tineret în colaborare cu Uniunea Studenților din România. (*Horia FRUNZĂ*)

Centrul de Informare pentru Tineret

Joi, 15 noiembrie 2002, la sediul filialei „Grigore Moisil" s-a inaugurat **Centrul de Informare pentru Tineret** (CIT). Programul, inițiat de Biblioteca Metropolitană Bucureşti, este sprijinit logistic de Ministerul Tineretului şi Sportului. Centrul îşi propune să ofere informații din domeniile: învățămînt, legislație, sănătate, business, noutăți tehnologice, turism, programe de timp liber, infoEuropa.

Informațiile sunt oferite pe suport tradițional (cărți, broşuri, pliante, ghiduri) şi pe suport electronic. Centrul a lansat site-ul interactiv www.infoliceu.ro adresat liceenilor şi site-ul pentru studenți www.infostudent.ro. Paginile web sunt realizate în colaborare cu Asociația Studențească BOS din cadrul Academiei de Studii Economice, partener al Centrului.

În fiecare vineri, între orele 10,00 – 13,00, la sediul Centrului va avea loc Tîrgul de Informații, cu participarea unor instituții, organizații şi firme care pun la dispoziția tinerilor baze de date. Mai trebuie spus că CIT oferă consultanță grupurilor de tineri care inițiază programe de timp liber. Centrul de Informare pentru Tineret a primit acreditare din partea comisiei de specialitate a Ministerului Tineretului şi Sportului. Cu această ocazie, Ministerul Tineretului şi Sportului a dotat filiala „Grigore Moisil" cu un echipament IT performant în valoare de 80.000.000 de lei. Proiectul a fost realizat de Horia Frunză – Serviciul Relații Publice al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, care a fost invitat anul viitor, în luna martie, la Milano, pentru a prezenta acest proiect în cadrul Seminarului internațional „Strategii de promovare a informației în rîndul tinerilor". (*Horia FRUNZĂ*)

LA MULȚI ANI!
CITITORILOR ȘI COLABORATORILOR
"BIBLIOTECII BUCUREȘTILOR"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

decembrie 2002

♦ 1 decembrie. **Ziua Națională a României**

♦ 1 decembrie 1892. 110 ani de la nașterea prozatorului **Cezar Petrescu** (1 dec. 1892 – 9 mart. 1961)

♦ 2 decembrie 1912. 90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Chivu**, poet (2 dec. 1912 – oct. 1986)

♦ 2 decembrie 1942. 60 de ani de la moartea lui **Artur Enășescu**, poet și publicist (1888 – 2 dec. 1942)

♦ 3 decembrie 1887. 115 ani de la fondarea, la Reșița, a revistei **"Pedagogul"**

♦ 4 decembrie 1902. 100 de ani de la moartea lui **Ioan Rațiu**, om politic și patriot, unul dintre întemeietorii Partidului Național Român din Transilvania (19 aug. 1828 – 4 dec. 1902)

♦ 4 decembrie 1922. 80 de ani de la nașterea lui **Gérard Philippe**, actor francez (4 dec. 1922 – 25 nov. 1959)

♦ 4 decembrie 1987. 15 ani de la moartea filosofului **Constantin Noica** (24 iul. 1909 – 4 dec. 1987)

♦ 6 decembrie 1897. 105 ani de la nașterea lui **Oscar Walter Cisek**, poet și eseist (6 dec. 1897 – 30 mai 1966)

♦ 6 decembrie 1937. 65 de ani de la nașterea lui **Mihai Drăgan**, scriitor, profesor, critic și istoric literar (6 dec. 1937 – 1 nov. 1993)

♦ 6 decembrie 1952. 50 de ani de la moartea lui **Dumitru Popovici**, istoric literar și profesor universitar (25 oct. 1902 – 6 dec. 1952)

♦ 7 decembrie 1872. 130 de ani de la nașterea lui **Johan Huizinga**, istoric și teoretician olandez (7 dec. 1872 – 1 feb. 1945)

♦ 7 decembrie 1947. 55 de ani de la moartea lui **Constantin Făgețel-Șaban**, scriitor și publicist, fondator al revistei "Ramuri", 1905 și al Societății scriitorilor olteni, 1936 (25 oct. 1885 – 7 dec. 1947)

♦ 8 decembrie 1832. 170 de ani de la apariția, la București, a primului număr din **"Buletin – Gazeta Administrativă"**, mai târziu devenind Buletinul oficial al Principatului Țării Românești, primul periodic românesc oficial

♦ 8 decembrie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Constantin Foamete**, sculptor

♦ 10 decembrie 1892. 110 ani de la nașterea lui **Romulus Demetrescu**, critic și istoric literar (10 dec. 1892 – 24 dec. 1972)

♦ 10 decembrie 1902. 100 de ani de la nașterea lui **Dan Simonescu**, istoric, bibliolog și bibliograf (10 dec. 1902 – 10 mart. 1993)

♦ 10 decembrie 1927. 75 de ani de la nașterea lui **Pavel Ilie**, pictor

♦ 10 decembrie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Kruch**, sculptor

♦ 11 decembrie 1912. 90 de ani de la nașterea lui **Carlo Ponti**, regizor italian

♦ 12 decembrie 1962. 40 de ani de la moartea lui **Felix Aderca**, poet, prozator și publicist (13 mart. 1891 – 12 dec. 1962)

♦ 13 decembrie. **Ziua Tipografilor Români**

♦ 13 decembrie 1797. 205 ani de la nașterea lui **Heinrich Heine**, poet și prozator german (13 dec. 1797 – 17 feb. 1856)

♦ 13 decembrie 1887. 115 ani de la nașterea lui **Mihail Cruceanu**, poet (13 dec. 1887 – 7 iul. 1988)

♦ 13 decembrie 1917. 85 de ani de la nașterea lui **Miron Constantinescu**, sociolog, istoric, profesor universitar și om politic (13 dec. 1917 – 18 iul. 1974)

♦ 13 decembrie 1927. 75 de ani de la nașterea lui **James Wright**, poet și traducător american (13 dec. 1927 – 25 mart. 1980)

♦ 14 decembrie 1887. 115 ani de la nașterea lui **Virgil N. Madgearu**, economist, sociolog, profesor universitar și om politic (14 dec. 1887 – 27 nov. 1940)

♦ 14 decembrie 1932. 70 de ani de la nașterea dramaturgului **Dumitru Solomon**

♦ 14 decembrie 1962. 40 de ani de la moartea lui **Simion Mehedinți**, geograf (18 oct. 1869 – 14 dec. 1962)

♦ 15 decembrie 1802. 200 de ani de la nașterea lui **János Bolyai**, matematician (15 dec. 1802 – 27 ian. 1860)

♦ 15 decembrie 1887. 115 ani de la nașterea **Cellei Delavrancea**, pianistă (15 dec. 1887 – 9 aug. 1991)

♦ 16 decembrie 1897. 105 ani de la moartea lui **Alphonse Daudet**, romancier, nuvelist și dramaturg francez (13 mai 1840 – 16 dec. 1897)

♦ 16 decembrie 1937. 65 de ani de la nașterea lui **Marin Gherasim**, pictor

♦ 16 decembrie 1952. 50 de ani de la nașterea lui **Rolf-Günther Bossert**, poet, prozator și publicist german (16 dec. 1952 – 17 feb. 1986)

♦ 16 decembrie 1962. 40 de ani de la moartea lui **Cezar Drăgoi**, poet (14 aug. 1925 – 16 dec. 1962)

♦ 18 decembrie 1737. 265 de ani de la moartea lui **Antonio Stradivari (Stradivarius)**, lutier italian (1644 – 18 dec. 1737)

♦ 20 decembrie 1837. 165 de ani de la apariția, la București, până la 31 decembrie 1838, a **primului cotidian românesc**, intitulat **"România"**, condus de Florian Aaron și Gheorghe Hill

♦ 20 decembrie 1852. 150 de ani de la nașterea lui **Ion Mincu**, arhitect și profesor, întemeietorul școlii naționale de arhitectură (20 dec. 1852 – 6 dec. 1912)

♦ 20 decembrie 1967. 35 de ani de la moartea lui **Mihail Sorbul**, dramaturg (29 oct. 1885 – 20 dec. 1967)

♦ 21 decembrie 1987. 15 ani de la moartea lui **Marcel Gafton**, poet și traducător (27 iul. 1925 – 21 dec. 1987)

♦ 22 decembrie 1927. 75 de ani de la înființarea **Societății de difuziune radiofonică din România**, devenită ulterior Societatea Română de Radiodifuziune

♦ 24 decembrie 1872. 130 de ani de la moartea lui **Radu Ionescu**, poet, ziarist și critic literar (1834 – 24 dec. 1872)

♦ 24 decembrie 1982. 20 de ani de la moartea lui **Louis Aragon**, poet, eseist, romancier, ziarist și om politic francez (3 oct. 1897 – 24 dec. 1982)

♦ 25 decembrie 1642. 360 de ani de la nașterea lui **Isaac Newton**, fizician englez (25 dec. 1642 – 20 mart. 1727)

♦ 25 decembrie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Cristian Popișteanu**, istoric, președinte fondator al revistei "Magazin istoric" (25 dec. 1932 – 26 feb. 1999)

♦ 26 decembrie 1867. 135 de ani de la nașterea lui **Julien Benda**, romancier și eseist francez (26 dec. 1867 – 7 iun. 1956)

♦ 26 decembrie 1942. 60 de ani de la moartea lui **Frederic Storck**, sculptor (7 ian. 1872 – 26 dec. 1942)

♦ 26 decembrie 1962. 40 de ani de la moartea lui **Radu Stanca**, poet, dramaturg, regizor, actor (5 mart. 1920 – 26 dec. 1962)

♦ 27 decembrie 1822. 180 de ani de la nașterea lui **Louis Pasteur**, chimist și biolog francez (27 dec. 1822 – 28 sept. 1895)

♦ 27 decembrie 1887. 115 ani de la nașterea lui **Lazăr Iliescu**, avocat și traducător (27 dec. 1887 – 13 iun. 1977)

♦ 27 decembrie 1897. 105 ani de la nașterea lui **Tudor Vianu**, critic literar (27 dec. 1897 – 21 mai 1964)

♦ 27 decembrie 1977. 25 de ani de la moartea lui **Alexandru Ciucurencu**, pictor, membru corespondent al Academiei Române (1903 – 27 dec. 1977)

♦ 27 decembrie 1997. 5 ani de la moartea lui **Corneliu Baba**, pictor, membru corespondent al Academiei Române (18 nov. 1906 – 27 dec. 1997)

♦ 31 decembrie 1842. 160 de ani de la nașterea lui **Iacob Negruzzi**, poet, prozator, dramaturg, membru al Academiei Române (31 dec. 1842 – 6 ian. 1932)

♦ 31 decembrie 1852. 150 de ani de la inaugurarea **Teatrului cel Mare din București**

♦ 31 decembrie 1877. 125 de ani de la moartea lui **Gustave Courbert**, pictor francez (10 iun. 1819 – 31 dec. 1877)

♦ 31 decembrie 1892. 110 ani de la nașterea **Miliței Petrașcu**, sculptoriță (31 dec. 1892 – 1976)

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul Bibliografic al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Romania's December 1st
Literary Magazines in United Romania 2

UNESCO Anniversary
Ion Luca Caragiale – 150
Tudor VIANU – I.L. Caragiale 4

Ion Heliade Rădulescu Bicentenary
Tudor VIANU – I. Heliade-Rădulescu 9

Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – One Day, in December... 11
Patrimony 13

Bucharest National Theatre, 1852 – 2002
Iancu VĂCĂRESCU, Cezar BOLLIAC, Iosif VULCAN, M. EMINESCU, I.L. CARAGIALE, C. NOTTARA, Paul GUSTY, Camil PETRESCU, Ionuț NICULESCU, Ioan CRISTEA, Antoaneta PFEILLER 14

Contemporary Autographs – *Ioan MOLDOVAN* 24
Dina PIȘCU – The Brașov 'George Barițiu' County Library 26
EBLIDA Agenda 29

National Authorities on Public Libraries in Europe – Danish National Library Authority
Public Library in the Electronic Era [II] 30

Simona SOARE – People with Eyesight Deficiency Are Also Members of Society 33
Catalogue 36
GAUDEAMUS International Book Fair 38
Bucharest Metropolitan Library – Information Centre for Youth 38
Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 79711
Tel/Fax: 211.36.25; 212.83.11
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI
Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 $ per exemplar.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

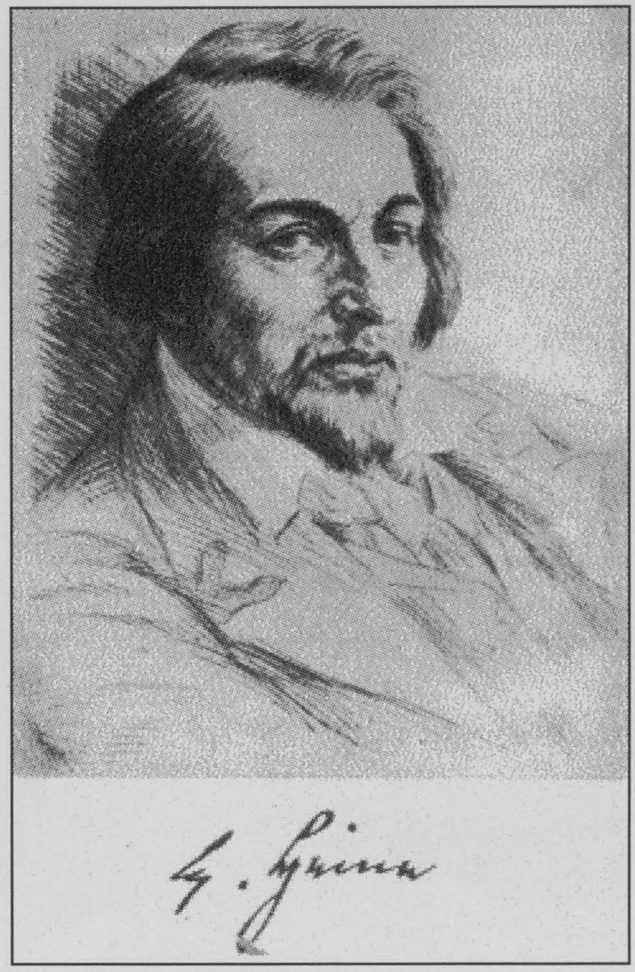

HEINRICH HEINE

1797 – 1856

205 ani de la naştere

"Mama mea avea pe atunci o teamă grozavă că aş putea deveni poet. Ăsta ar fi cel mai rău lucru ce mi s-ar putea întâmpla, spunea dânsa. Concepţiile care se legau pe atunci de noţiunea de poet nu erau prea onorabile. Un poet era un biet nenorocit zdrenţăros, care confecţionează pentru câţiva taleri o poezie ocazională şi se stinge, în cele din urmă, într-un pat de spital".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ION MINCU

1852 – 1912

150 de ani de la naştere

"Mincu era de la început stăpînit de convingerea cea mai puternică... în neîntrecuta frumusețe a artei clasice, arta adevărată, sublimă. La temelia învățămîntului său el a pus întotdeauna şi a îndemnat să se pună aprofundarea artei clasice. Alături de această artă... Mincu a avut convingerea puternică că fiecare țară are datoria să-şi dezvolte arta națională... Opera lui are o altă latură, mai puțin cunoscută, dar covîrşitor de importantă. Partea aceasta de activitate a artistului este dintre acelea care nu se manifestă prin clădiri de piatră sau de marmură; ea a fost clădită în sufletele elevilor săi şi constituie un monument nepieritor".

Ermil Pangrati

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro